

elpou.cat | 4,50€ | desembre 2025 | Núm. 425

EL POU DE LA GALLINA

REVISTA MANRESANA D'INFORMACIÓ I OPINIÓ

TRESORS DE L'ARXIU HISTÒRIC

L'entrevista a Lluís Alseda, matemàtic

La curiositat no té edat. Aprendre, tampoc.

Inscripcions
obertes

Formació universitària sense exàmens per a persones amb experiència

CURSOS MONOGRÀFICS TRIMESTRALS (gener – març 2026)

CIÈNCIA I TECNOLOGIA

- Biotecnologia
- Energia: de les fòssils a les renovables
- Meteorologia II. Aprenent a predir el temps
- Nombres (matemàtics) amb història
- Conèixer Albert Einstein i les seves teories

CULTURA I HUMANITATS

- Història de Catalunya
- Migracions i societats multiculturals.
Una perspectiva històrica.
- Les dones a la mitologia grega
- 1.000 anys d'amor a la literatura catalana
- Grans preguntes (encara) sense resposta

CONEIXEMENTS APLICATS

- Lideratge en valors al llarg de la vida

SEMINARIS

- L'òpera Norma
- El cicle de l'aigua
- El Barroc a Catalunya

Més informació a:

T. 93 875 96 04 / Whatsapp: 626 782 498
usenior@umanresa.cat
www.umanresa.cat

U Sènior

UMANRESA | UVIC-UCC

UMANRESA

UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

Recerca eficaç

CLARET&GUBIANAS 2025

Amb la recent efemèride dels 50 anys de la mort de Franco ha quedat clar que n'és de necessari tenir *endreçada* la memòria històrica. Més encara quan, entre les noves generacions, resulta difícil d'avaluar si el règim de la dictadura era millor o pitjor que el que vivim en l'actualitat. Explicar la història d'una manera o bé d'una altra seria una discussió que no formaria part dels interessos de la nostra revista en aquest número dedicat a posar en valor els arxius històrics i, precisament, en la necessitat de mantenir-los propers a la ciutadania per poder apel·lar a la història cada cop que resulti necessari. En aquest sentit, tan necessari és disposar d'una infraestructura ben equipada on anar dipositant tota la documentació com del personal i dels sistemes de consulta posats al dia perquè hom pugui trobar el que busca.

Ho diem al tema del mes: la reforma feta fa vint-i-cinc anys ha esdevingut prematurament insuficient per gestionar el creixent volum documental del nostre Arxiu. Sortosament tot sembla indicar que ben aviat començaran les obres per a un nou arxiu històric. És important, i convé que no sigui només una bon projecte arquitectònic sinó un veritable servei per a tota la ciutadania. Que disposi dels recursos humans i econòmics adients que fins avui mai no ha acabat de tenir, sempre suplerts per la vocació dels seus responsables o el compromís voluntari de molts dels seus estudiosos. Tots ells mereixen el més gran reconeixement, sens dubte. Però, no ens cansarem de dir-ho, les administracions competents no haurien de concebre la suplència com a solució que, quan es cronifica, fa perdre eficàcia. I el que convé, precisament, és disposar d'un arxiu on la recerca pugui ser eficaç.

Taula rodona sobre educar en el lleure

El dia 5 de novembre es va fer una nova taula rodona, dins del cicle Temes del Pou, a la Sala d'Actes del Centre Cultural el Casino, sobre el tema *Educar en el lleure, avui*, amb la participació de Nasi Muncunill, director del CAE, i Joan Junyent i Marta Closa, monitors de l'esplai SAFA. Durant l'acte, es va presentar la revista **El Pou de la gallina** de novembre, que parlava del moment actual dels grups d'esplai a Manresa. El CAE, nascut el 1984 per formar monitors i donar estructura a aquest moviment, és avui el referent del lleure educatiu a la ciutat. Els caus i esplais mantenen la seva tasca educativa, però en un context diferent: més regulat, més professionalitzat i, sovint, menys militant.

Ja tenim el calendari del Pou 2026

Com cada any, en aquesta revista de desembre trobareu encartat el Calendari del Pou per a l'any vinent, amb il·lustracions de Gemma Buch, Maria Assumpció Piquer, Li Xing i Maria Picassó. Els lectors i subscriptors que en vulguin més exemplars poden adreçar-se a la redacció de la publicació.

Relleu a la gestió de la revista

La Joana Vilar Bujons, que duia fins ara la gestió i administració de la revista, ha iniciat una nova etapa professional. Li desitgem molta sort en la nova aventura que inicia i li agraïm de tot cor aquests anys de dedicació a la nostra revista. Des d'aquest mes de desembre, Roger Torras Ibor, especialista en màrqueting i comunicació, s'ha fet càrrec de l'administració de la publicació. Li donem la benvinguda i li desitgem una etapa ben fructífera en aquesta casa.

Tasses sobre el parlar de Manresa

L'Ajuntament de Manresa impulsa les tasses del llibre *El Parlar de Manresa*, com a regal nadalenc, per promoure i difondre la riquesa del parlar local que recull el llibre de Jaume Puig Ibáñez, nascut a les pàgines d'aquesta revista i impulsat pel consistori dins del Pla Estratègic per a la Llengua. Es tracta d'un regal molt manresà per aquest Nadal: el llibre i la tassa del parlar de Manresa, que els Reis d'Orient i el Tió podran obsequiar els manresans amb un toc molt cultural i enriquidor, que dona valor al vocabulari de la capital del Bages. El llibre té un preu de 18 euros i cada tassa es ven per 6 euros. El punt de venda és l'Oficina de Turisme de Manresa, a la plaça Major, 20 i hi ha tres models de tasses. En cada cas hi ha la transcripció fonètica, la definició de la paraula i un exemple aplicat. Al model 1 hi apareixen les paraules: *pipiripip*, *torreta* i *bou*; al model 2: *relleus*, *postada* i *racó*, i al model 3: *baleiar*, *punxir* i *bogor*.

Darrer 'Saps què menges'

Amb la publicació de l'article d'aquest mes, a la secció *Saps què menges*, sobre *El selecte club dels iogurts*, Marta Jorge Vispo tanca una etapa d'intensa col·laboració amb la revista, amb motiu del seu canvi laboral i de residència. Agraïm a la Marta la feina feta durant aquests darrers anys, també en la secció *Favets i tremendes*, on publicava un article d'opinió cada mes, i li desitgem molt sort en el seu futur professional i personal.

Manifest contra el pàrquing VIP de la Generalitat

El futur edifici de la Generalitat que s'ha de construir a la baixada de la Seu és una obra necessària i esperada de fa anys. Serà una obra positiva per a Manresa i per al Bages. Però el projecte preveu construir un pàrquing de 21 places al subsol, un aparcament excavat a la roca del Puigcardener, que tindria entrada per la via de Sant Ignasi. No estem gens d'acord que es construeixi aquest pàrquing per les següents raons:

1. L'excavació dins la roca pot provocar vibracions que es transmetrien per la roca rígida i afectarien l'estabilitat d'edificis del patrimoni com la Seu, la muralla, casa Asols, casa Planell, façana Jutjats i altres edificis dels voltants. Però si al final es decideix fer l'excavació a la roca s'hauria de fer amb el control de geòlegs especialistes en geotècnia que haurien de ser d'una entitat pública.

2. Excavar un pàrquing dins la roca és extremadament problemàtic tal com es va demostrar en el pàrquing de la Reforma, on van aparèixer problemes geològics imprevistos que van retardar i encarir el cost de l'obra.

3. Projectar aquest pàrquing és la demostració d'una falta de sensibilitat envers el patrimoni manresà per part dels tècnics de la Generalitat. Aquest pàrquing sols seria per als alts funcionaris de la Generalitat, un pàrquing per a VIP.

4. Fer el pàrquing seria una clara cacicada imposada a la ciutat per interessos personals. I a més seria una clara malversació de diners públics en perjudici de tothom.

5. Cal tenir present que ben a la vora hi ha el pàrquing de les Escodines i el de la Reforma. Per tant, és una cosa del tot innecessària que respon a un caprici d'uns funcionaris que no respecten el nostre patrimoni. Per aquestes raons exposades:

1. Demanem a l'Ajuntament de Manresa que defensi els interessos de la ciutat i en especial el nostre patrimoni com la Seu i la muralla de probables i greus perills per a la seva estabilitat. Voldríem saber quina és l'opinió dels tècnics i dels polítics del nostre Ajuntament sobre aquesta qüestió.

2. Demanem al Govern de la Generalitat que reconsideri el projecte i la mala decisió presa per alguns tècnics de fer un pàrquing foradant la roca del Puigcardener que pot ocasionar greus perjudicis al patrimoni de Manresa com la Seu i la muralla i altres edificis adjacents. Un pàrquing totalment elitista i innecessari contrari als interessos de tothom.

3. Si al final es desestimessin les nostres reivindicacions i es decideix fer l'excavació a la roca, demanem a l'Ajuntament que es faci amb el control de geòlegs especialistes en geotècnia que haurien de ser d'una entitat pública.

Sí a l'edifici de la Generalitat, no al pàrquing VIP!

Grup de Defensa del Patrimoni

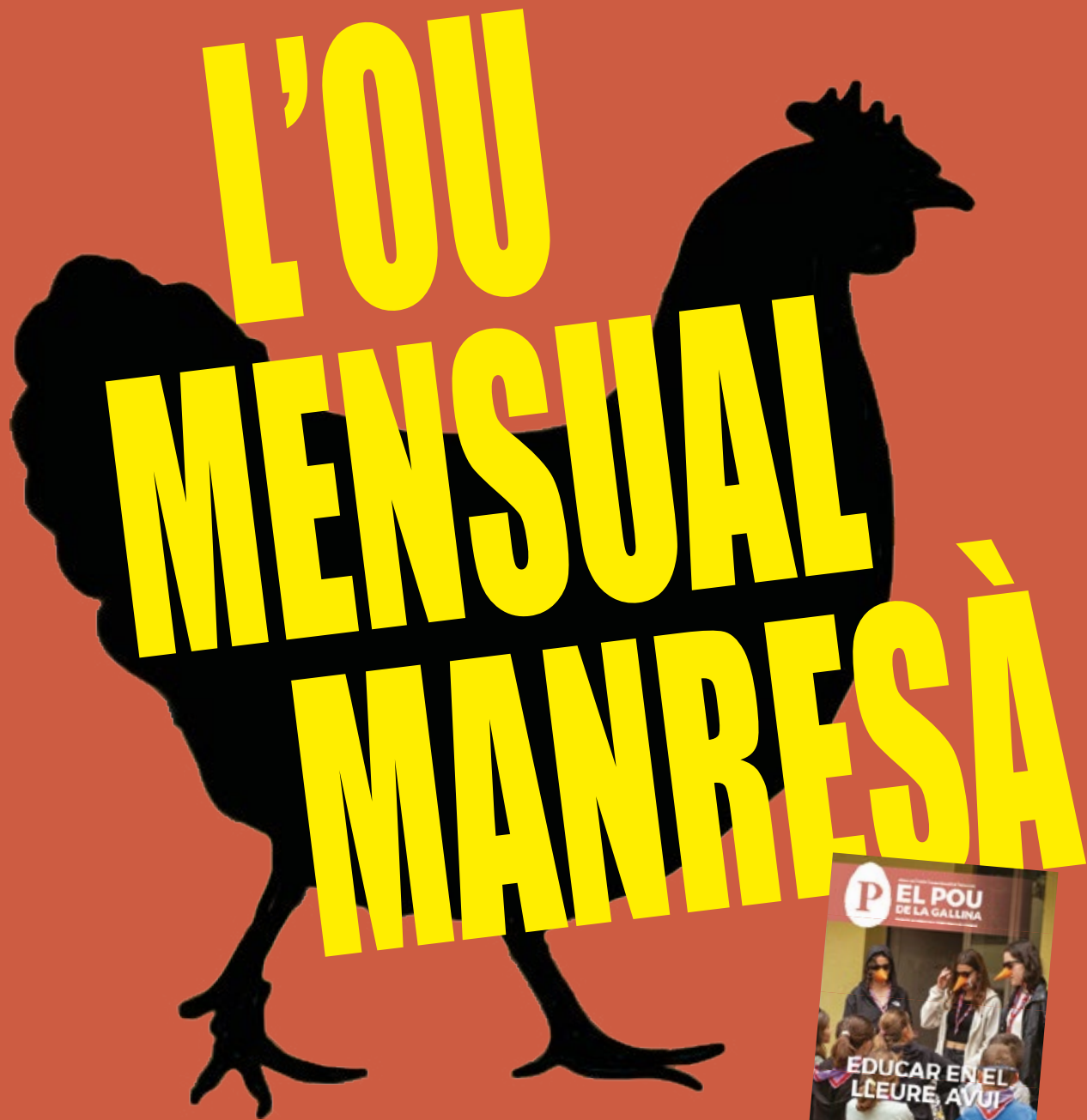
Per subscriure el Manifest podeu enviar un correu a noalparquingmanresa@gmail.com

Aclariment sobre la casa de Wenceslao Marín

L'Antoni Fernández, un atent lector de la secció, ens ha fet arribar noves informacions sobre la casa del número 28 de la carretera de Cardona que ens plau compartir amb la resta de lectors. En primer lloc, als anys seixanta a la planta baixa hi havia hagut la Comercial del Papel de Quirze Font i en un pis l'agent d'assegurances Piñero, dos negocis que després es van traslladar a locals més grans. Entre els residents a la casa hi destaca l'enginyer suís Augusto Traber Frey, que havia emigrat a Catalunya després de marxar de Rússia a causa de la revolució bolxevic. Treballava per la unió de constructores Micsa de Manresa i Berau de Barcelona i va projectar l'estructura de formigó d'obres importants a la comarca, com la de cal Jorba, l'edifici del Banco Español de Crédito -Banesto- del Passeig o la de la fàbrica Soler de Sant Vicenç de Castellet, amb la innovació d'una doble paret que allotjava les instal·lacions i aïllava el soroll perquè no sortís al carrer. D'altra banda, tenint en compte que la casa era propietat de la família de la metgessa manresana Montserrat Bové, potser es podria anomenar casa Bové, tot i que la petició del permís d'obra anés a nom del seu marit, el conegut oftalmòleg Wenceslau Marín.

Lluís Virós

Tots els que fem El Pou de la gallina ens estimem Manresa.
I per això fa 38 anys que cada mes fem una revista
d'informació i opinió, a vegades amb un punt d'humor i tot.
No és un miracle: estem convençuts que la ciutat la fem tots plegats,
persones i idees, i que és bo reflectir-ho sobre paper.

**Subscribiu-vos-hi a un preu excepcional: tot un any per
només 45€ i us l'enviarem allà on ens digueu!**
elpou.cat/seccio/subscripcio

Associació cultural El Pou de la gallina

President: Jaume Puig

Vicepresident: Ramon Fontdevila

Secretària: Lourdes Muñoz

Tresorer: Francesc García

Vocals: Joan Cals, Carles Claret,

Josep Maria Mata, Lluís Matamala,

Josep R. Mora, Montse Rosell, Jordi

Sardans, Teresa Torra i Joan Vilamala.

**Redacció, administració,
publicitat i subscripcions:**

Carrer Sobrerroca, 24, baixos

08241 - Manresa

Telèfon: 93 872 50 18

www.elpou.cat

elpou@elpou.cat

Revista fundada el 1987

Membre de l'Associació

Catalana de la Premsa Comarcal

Premi Tasis Torrent 1991

Coordinador: Jordi Sardans

Cap de redacció: Carles Claret

Redacció: Jordi Estrada, Marta Jorge,
Josep M. Oliva, Alba Pararols, Ferran Sar-
dans, Joana Vilar, Lluís Virós.

Disseny: Carles Claret i Marc Prat

Maquetació: Marc Prat

Portada: Grup d'estudiosos a l'Arxiu His-
tòric (Foto d'Enric Casas)

Fotografia: Jordi Alavedra, Enric Casas,
Joan Closas.

Col·laboradors: Isaac Bosch, Maria Camp,
Llorenç Capdevila, Jordi Casas, Ignasi Ce-
brian, Cercle Artístic de Manresa, Col·legi
d'Enginyers Tècnics Industrials de Manresa,
Laura Estrada, El Galliner, Jordi Girabal, Jo-
sep Girabal, Jaume Gubianas, Robert Martí,
Josep M. Mata, Javi Oviedo, Maria Picassó,
Quaderns de Taller, Erques Torres, Laura Vi-
dal, Joan Vilamala.

Administració:

Roger Torras

Impressió:

Difoprint, SL.

General Prim, 3-5.

08272 Sant Fruitós de Bages

Tel. 93 876 05 27

Distribució:

Sobrerroca Centre SL.

Tel. 93 873 92 34

Dipòsit Legal:

B-13.528-1987

ISSN: 2253-6647

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de la Presidència**

Les col·laboracions que apareixen
signades a la revista no representen,
necessàriament, l'opinió
d'El Pou de la gallina

SUMARI 425

Desembre 2025

8 DE MES A MES

10 ÀLBUM DE VISITES CRISTINA FARRÉ

Jordi Estrada i Benjamí Santacana

11 600 PARAULES CASES BARATES. Adam Majó

12 FAVETS...

CARES (2). Josep M. Oliva

NOGUERO REVIU L'OBRA DE CALDERER. Jordi Sardans

13 ...I TREMENDES

QUAN L'AIRE S'ENTERBOLEIX. Marta Jorge

SALUT I DRETS LINGÜÍSTICS. M. Carme Carrió

14 TEMA DEL MES

DOCUMENTS QUE SÓN UN TRESOR

Redacció. Fotos: Enric Casas

30 D'AQUÍ I D'ALLÀ JOAN PERARNAU GARRIGA (NOVA ZELANDA)

32 INNOVACIÓ I TECNOLOGIA CALDERES DE BIOMASSA Josep M. Macià

34 SAPS QUÈ MENGES? EL SELECTE CLUB DEL IOGURT. Marta Jorge

36 INDRETS LA ROCA GIBERTA (TALAMANCA). Josep M. Mata, Josep Girabal

38 NATURA URBANA LA MÚSICA DE LA NATURA. Ignasi Cebrian

40 L'ENTREVISTA LLUÍS ALSÈDÀ SOLER. Jordi Sardans

45 ESPAI D'ART Ramon M. Jounou

46 FILA CULTURAL NAVARRO-CANET, EL DOLÇ VERÍ DEL TEATRE. J. Estrada

48 LÈXIC A LA MANRESANA JUGAR A NÀRIES. Jaume Puig

49 CRÒNICA SOCIAL AMPLIACIÓ DE LA CLÍNICA DE SANT JOSEP (1959). J. S.

50 PROPOSTES Maria Camp, Joan Tomasa, Laura Vidal i Joana Vilar

51 PATRIMONI CIUTADÀ CAPELLA DE LA GUIA. Lluís Virós

52 FANAL DE CUA

CONNEXIONS. Llorenç Capdevila

FANTASMES. Joaquim Noguero

53 EL CUL DEL POU

Moren Ferran Costa i Margaret Rubí

5 de novembre. El pintor i dibuixant Ferran Costa Dura, autor de coneguts paisatges urbans, mor als 71 anys. El dia 14, mor als 64 anys Margaret Rubí Casals, que havia estat responsable de la botiga Rubí Casals.

Illa presideix el lliurament dels Premis Regió7

11 de novembre. El president Salvador Illa clou la gala de lliurament dels Premis Regió7 al teatre Kursaal, atorgats a Oriol Rego, Marta Marrugat, Jordi Badia, el CAE, Teatre Mòbil, Jordi Ribas, Aina López i Sara Figueras.

Tornen els rodatsges

12 de novembre. L'enregistrament de *Las vidas posibles de mi madre*, de Jorge Dorado, i el rodatge d'un spot de Coca-cola a la plaça de la Porxada, amb 200 extres, reactiven la ciutat com a plató cinematogràfic.

Memoria.cat biografia setze milicianes del Bages

13 de novembre. El portal de Memòria i Història de Manresa publica el treball de Conxita Parcerisas, Carme Botifoll i Victòria Soler sobre setze dones de la comarca que van entrar voluntàries a les milícies antifeixistes, el 1936.

La ciutat homenatja Víctor Feliu

13 de novembre. L'Ajuntament de Manresa lliura a títol

pòstum la Medalla al Mèrit Cívic a l'activista social Víctor Feliu, en reconeixement a la seva tasca en el moviment veïnal, el compromís social i la defensa dels drets de les persones grans.

Militants antifranyquistes visiten la Model

15 de novembre. Un centenar de persones visiten la presó Model de Barcelona, acompanyats de Josep Fuentes i Rufi Cerdan, que hi havien estat reclosos durant la repressió franquista de 1975, i Josep Ramon Mora.

L'Anònima acull nits de terror

15 de novembre. La història dels treballadors de l'antiga fàbrica tèxtil protagonitza l'experiència de terror immersiu *Anònims*, durant dos caps de setmana, sota l'organització de col·laboradors de Xàldiga i l'Ajuntament.

S'aprova el pressupost de 2026

20 de novembre. El ple municipal aprova un pressupost de 127,4 milions, amb els vots en contra de tota l'oposició (Junts, Fem, Front Nacional i Vox), que consideren que no afronta els grans problemes de la ciutat. També s'aprova la concessió de la Medalla al Mèrit Cultural a Joan Morros Torné.

La gala dels Lacetània torna al Conservatori

21 de novembre. La 7a gala dels premis Lacetània de les Arts i la Cultura, conduïda per alumnes dels tallers de

fa 25 anys

Els joves imaginaven la Manresa del 2100

El número 151 de la revista, de gener del 2001, publicava el reportatge de Carles Claret *Manresa 2100. El futur imaginat*, en què la revista entrava a les aules de l'Institut Lluís de Peguera i proposava a una setantena d'alumnes de secundària que s'avancesin en el temps per intentar predir com seria la ciutat al final de segle XXI, que llavors tot just començava. La ciutat i el territori, el medi ambient, l'oci, la trama urbana i la demografia eren els temes proposats, amb el complement de l'opinió d'experts que també hi deien la seva.

S'inaugurava la Fundació Mestres Cabanes

El dia 14 de desembre, s'inaugurava al carrer Sobrerroca la seu de la Fundació Mestres Cabanes, presidida per la filla, Isabel Mestres Lanaspà. El dia 3, la Sala 2000 acollia l'assemblea de Minyons Escoltes i Guies Sant Jordi, amb un acte que encetava també la celebració dels 50 anys de l'Agrupament Cardenal Lluch. El dia 9, s'inaugurava el monòlit dedicat a Pompeu Fabra, en el marc de la celebració del I Congrés d'Enginyers de Llengua Catalana. El dia 18, s'aprovava un pressupost municipal de 8.751 milions de pessetes (52 milions d'euros). I el dia 19, Josep Maria Aloy, Pep Molist i Pep Tort presentaven els seus contes més recents al Casino.

teatre del Kursaal, lliura al teatre Conservatori els tretze guardons de la 43a convocatòria.

El Cosmògraf reflexiona sobre l'univers

22 de novembre. La trobada *Mites, vi i cosmos*, amb tast de vins de proximitat, clou el novè cicle de pensament Cosmògraf, que durant tres setmanes convida especialistes en astrofísica, art i arquitectura a l'exploració de l'univers.

'Mamma mia!' torna a triomfar al Kursaal

23 de novembre. El musical *Mamma mia!*, d'ATG Entertainment, torna al teatre Kursaal, després de catorze anys, amb set sessions en quatre dies i amb un total de 5.000 espectadors que ovacionen els artistes i, especialment, la manresana Gina Gonfaus, en el paper de Sophie.

Crida contra la violència masclista, en el 25N

25 de novembre. Més de dos-cents estudiants i representants institucionals omplen la plaça Major en una jornada centrada en la denúncia de la violència digital contra les dones.

La Fira de Sant Andreu rep Nadal

28 de novembre. En el marc de la Fira de Sant Andreu, s'encenen els llums de Nadal dels carrers de la ciutat, amb la novetat de la instal·lació a la plaça de Nadal (Sant Do-

mènec) d'un tobogan gegant, de 28 x 5 metres, i la presència de la fada Belluerna.

Àngels Freixanet rep el 43è Premi Bages de Cultura

28 de novembre. L'escultora i pintora Àngels Freixanet rep al saló de sessions de l'Ajuntament de Manresa el 43è Premi Bages de Cultura, amb glossa del periodista Joan Barbé i cloenda de la cantautora Anaïs Vila.

Àngels Freixanet rep el Bages de Cultura de mans de l'alcalde (Foto: Eva Forn)

Amunt i avall, per Jordi Sardans

40 anys de Depuradora

L'Estació Depuradora d'Aigües Residuals de Manresa té l'honor de ser la primera que es va construir dins el Pla de Sanejament de Catalunya. Inaugurada el 17 d'octubre de 1985 i ideada per Josep Alabern Valentí, el *senyor de les aigües*, com a director de l'empresa municipal Aigües de Manresa, va completar el subministrament de l'aigua a la ciutat amb l'ampliació de nous serveis com el cicle integral de l'aigua i la gestió del clavegueram i el sanejament. Alabern va nomenar l'enginyer químic Ricard Tomàs Puig cap del servei de producció i qualitat de depuració d'aigües residuals, amb l'objectiu de millorar la qualitat de l'aigua retenint els sòlids i eliminar la matèria orgànica, per retornar l'aigua tractada al riu. El 1994 s'hi va afegir la primera planta de compostatge de Catalunya, per tractar els fangs de la depuradora i convertir-los en compostos. Actualment genera biogàs per a la producció d'energia, gràcies a una gestió digital.

Pàrquing VIP

El pàrquing de la futura seu de la Generalitat, de 21 places d'ús exclusiu per a polítics i funcionaris, que es pensa construir en l'edifici nou dels carrers Galceran Andreu i Codinella, amb entrada per la via de Sant Ignasi, no només és un perill per una ciutat que ja va patir la pèrdua de bona part del patrimoni industrial causada per uns polítics maldrestes, sinó que és inacceptable perquè aquests treballadors públics disposen de dos pàrquings ben a prop, a les Escodines i la Reforma. Si bé la geotècnia actual permet fer excavacions de molta fondària, cal fer-ne un minuciós control per part dels tècnics i responsables municipals, que tenen l'obligació de posicionar-se sobre aquesta qüestió. Ja n'hi ha prou de treure's el mort de sobre i fer veure que no és un problema seu. Algunes entitats culturals ja han donat suport al Manifest del Grup de Defensa del Patrimoni, d'altres són reticents perquè ho consideren un fet consumat. Que no es queixin després.

Cristina Farré, una dona tossudament rebel

Jordi Estrada

Fotografia de Benjamí Santacana

Ales acaballes del franquisme va haver-hi qui, volent canviar el món, el món va canviar-lo a ell. Aquest no és el cas de la combatent política i social Cristina Farré i Agustín, autora del llibre de memòries *Ho vam donar tot*, presentat a la llibreria Murmuri en companyia de l'activista Anna Gabriel. Nascuda en plena postguerra al si d'una família represaliada, Farré ha dedicat tota la vida a lluitar contra el feixisme, la fam, el racisme, el patriarcat, la desigualtat i «aquest franquisme que no mor i no ens deixa acabar de ser». Essent una estudiant a la UB, participa en l'ocupació del rectorat i la defenestració del bust de Franco, fet que origina el tancament de la universitat i, per extensió, la declaració de l'estat d'excepció. Atrèta per la lluita revolucionària, ingressa al Partit Comunista Internacional i, en un viatge de partit a Madrid, és detinguda, empresonada i torturada. Estant al penal de Carabanchel, promou la primera vaga laboral en una presó franquista. Quan al cap de dos anys surt en llibertat provisional, ella i el seu company de lluita i de vida, Manuel Valverde, ideòleg i secretari general del partit, passen deu anys vivint clandestinament en un barri a la perifèria de Barcelona, juntament amb els dos fills.

Posteriorment s'estableixen a Algèria, acollits com a refugiats polítics, on mantenen la militància: «En aquella

època Algèria era la meca dels revolucionaris del món». Treballa com a redactora i locutora del butlletí de notícies en llengua castellana a la Ràdio Televisió Algeriana i exerceix com a corresponsal a Alger del diari basc *Egin*. Dotze anys més tard, la família reprèn el camí de l'exili a Colòmbia, on Farré imparteix classes de francès i traducció a la Universitat Tecnològica Bolívar. En una de les estades a Cuba, assisteix a la recepció de les despulles del Che a l'Havana des de Bolívia. Recorda com l'arribada va ser presidida «pel silenci més revolucionari que he viscut mai». La tornada a Catalunya no es produeix fins al 1995: «Vaig retrobar la meua llengua, però no vaig reconèixer ni la gent ni el lloc. Vam tornar a casa sent uns indocumentats i uns apàtrides». Reconeix que el *rearrelament* no va ser fàcil: «Em deien que tot hom havia evolucionat i jo no. Per a mi, la majoria s'havia conformat sense haver-hi canvis substancials». Lluitadora incansable, s'implica en projectes de solidaritat i servei social. Cofundadora d'ELNA (Eduquem La Nostre Autoestima), ara fa de mestra de català a l'Associació de Dones del seu poble, a Sitges, i parla amb orgull de les cinc netes: «El meu pare no va poder ser metge, la meua neta és metgessa. Jo no vaig poder ser psicòloga i la meua neta gran està acabant psicologia». Sosté que mentre ens dominin la injustícia i l'opressió la revolució continuarà sent necessària. I que les utopies no n'hi ha prou amb somiar-les: cal construir-les dia a dia.

Adam Majó

Cases barates

Si us preguntessin pels referents arquitectònics que millor expliquen Europa segurament us vindrien al cap castells medievals, palaus barrocs o catedrals -i basíliques!- gòtiques o bizantines. I faríeu bé, naturalment. Però hi ha altres exponents de l'arquitectura europea, igualment singulars, que de tant presents i quotidians ni tant sols els veiem. Un d'aquests elements són els grups d'habitatges de protecció oficial: barris socialment i arquitectònicament homogenis, amb edificis de quatre o cinc plantes, amb alguna mena de parc o zona d'esbarjo comuna i aparcament en superfície. Se'n van edificar milers per tot el continent, a corre cuita, per substituir els habitatges malmesos per la guerra i per encabir l'èxode rural i les migracions de mitjans del segle XX. També n'hi ha en algunes grans ciutats asiàtiques o americanes, sí, però són molt menys freqüents i amb unes altres característiques formals i conceptuals. L'excepció, tot s'ha de dir, és una altra vegada la Gran Bretanya, on en lloc de blocs d'habitatges, es va optar per les fileres de cases unifamiliars, estretes i verticals, però amb una mica de pati al darrera.

A la Unió Soviètica d'aquesta mena de construccions en deien *khreshchyovka* -perquè aparegueren en l'època Khrushov- i se'n van construir més d'un milió d'unitats. Situades als afores de les ciutats, eren fetes amb materials senzills, amb sostres baixos, naturalment sense ascensor, però, això sí!, amb calefacció central. Al llarg del continent hi ha diversitat de qualitats, dimensions i estils. En alguns llocs els construïa directament l'estat o el municipi i en altres privats amb ajudes públiques o entitats sense afany de lucre com ara cooperatives, caixes d'estalvi, sindicats o l'Església.

A Manresa en tenim exemples canònics: La Guia, les Cases de Xocolata, l'*Avecrem*, les *Viviendas* de la Sagrada Família o el

Xup. Construïdes en terrenys fins aleshores agrícoles -abans tot això eren camps...-, amb els mínims indispensables, en carrers inicialment poc o mal urbanitzats, sense ascensor, ni calefacció, ni garatge.

A partir de finals dels setanta tot va anar canviant, la crisi econòmica va frenar migracions externes i internes, la generalització de l'ascensor va permetre incrementar l'alçada i reduir el nombre de blocs, i es va anar imposant la idea que aquesta mena de barris esdevien sovint guetos i que a l'hora de fer planificació urbana calia promoure la *mixtura social*, és a dir situar habitatges protegits entremig dels de promoció lliure, per barrejar nivells socioeconòmics. Objectiu que no s'ha acabat d'aconseguir perquè la pròpia dinàmica de la societat de classes tendeix a la segregació, dins la mateixa ciutat, a la conurbació urbana i al conjunt d'un país.

El cas és que ara, més de mig segle després, tornem a rebre immigració i creixen la població i la demandada d'habitatge, sobretot en zones urbanes. Per què, doncs, no es fa més habitatge social com abans, més cases barates? Hi ha moltes raons, però una d'elles és que aquelles cases eren, com el seu nom indica, molt barates de construir i, per tant, es podien llogar o vendre a preus també assequibles per a una família treballadora. Ara, en canvi, el nivell d'exigència, laboral, burocràtica, de materials, d'acabats, d'urbanització i de condicions mínimes

-ascensor, climatització, aparcament...-, és tan alt -tant òptim, si voleu- que ha disparat el preu de construir molt per sobre del que ho han fet els salaris. De manera que l'esforç de despesa pública, directa o indirecta, de fer habitatge social és molt superior al del vell segle XX. Una solució, que casa amb l'increment de llars unipersonals, és la reducció dels metres quadrats i la normalització del que fins ara semblava una aberració: pisos de 30 metres quadrats.

A Manresa en tenim exemples canònics: la Guia, les cases de Xocolata, l'*Avecrem*, les 'viviendas' de la Sagrada Família o el Xup

Josep M. Oliva

Cares (2)

No és maco parlar d'un mateix, i si és per penjar-se una medalla encara fa més lleig. Però avui no m'en sé estar i, deixant la modèstia a part, em permetré presumir d'ull clínic. Em remeto a la meua columna del gener del 2020, que titulava *Cares*, i on, fent referència a les coses que ens transmeten algunes, expressava la desconfiança que em produïa la del llavors ministre i portaveu socialista José Luís Ábalos. Si quan ho vaig escriure algú podia criticar els meus prejudicis, avui hauria d'admetre la meua intuïció. El que m'estranya és que els que el van encimbellar fins a tan altes responsabilitats no llegissin en ella el mateix que hi llegia jo -i suposo que molta més gent- sense necessitat de ser psicòlegs.

Diuen que va ser Abraham Lincoln qui va pronunciar aquella sentència que deia que «a partir dels quaranta cadascú és responsable de la seva cara»; jo diria que fins i tot uns quants anys abans. És obvi que un rostre, per terrible que sigui, no pot ser aportat com a prova en un judici, però també és evident -en contra d'aquells que presumeixen de ser més purs i més bons que ningú- que les cares, i en general l'aspecte d'una persona, ens diuen coses. Per això existeixen precisament els especialistes en càstings: per triar els actors que pel seu aspecte poden fer creïble un personatge. Segur que tindrien molt clar que un tipus com l'actual secretari general del PP, Miguel Tellado, amb la seva cara llefiscosa, seria més indicat per fer el paper d'un cínic que no pas per encarnar un sant. Però no totes les cares són un mirall tan nítid de l'ànima com ho és la seva, o com ho és també, expressant tot el contrari, la cara simpàtica del pilot Marc Márquez. Hi ha cares que enganyen, i molt. O és que algú és capaç de veure en la de Netanyahu el rostre d'un veritable criminal? Siguem sincers: no ho diria ningú. En qualsevol cas, però, una cara sempre ens pot posar en alerta i és bo fer cas al nostre instint. Penso per exemple en la de l'advocat de Puigdemont, i defensor de destacats narcotraficants, Gonzalo Boye. No em demaneu per què, però si em toqués compartir habitació amb ell, preferiria pagar un suplement i agafar una individual. Potser soc un cagat, sí, ho reconec, però dormir tranquil no té preu.

Jordi Sardans

Noguero reviu Calderer

El cap de redacció de Serra d'Or, Joaquim Noguero, va interpretar l'obra literària de Lluís Calderer a l'Associació Viure i Convivre. Seguint l'ensenyament del mestre, el filòleg va anar a l'essència de l'obra del poeta, acompanyant-la d'àmplies referències literàries. El més important de l'obra de Calderer «sense despistar-nos en disquisicions», a més del mestratge i del llegat heretat de grans crítics, poetes i literats, és el contacte directe amb els textos reflectits a Art Viu, Faig o Cineclub. El seu posat tranquil li permetia parlar també amb aquells que no entenen determinats contextos, per obrir-los el punt de vista i la mirada. En la conferència, Noguero va prioritzar la claredat expositiva de l'antologia de l'obra. En el diàleg amb la poesia, Calderer fa unes anàlisis brillants i clares dels textos i una bona antologia de la poesia catalana universal de tots els temps.

Noguero va seleccionar un seguit de poemes per explicar-ho bé. Després va esmentar la simetria de l'obra: tres llibres de crítica, tres de poesia, tres de narrativa i tres traduccions. Hi ha més obres d'assaig, un bloc de notes excepcional, perquè no té les limitacions formals de les publicacions. Sap situar les imatges justes dites amb les paraules justes. No feia volar coloms, sinó que era molt precís, anant del particular al general. La seva poesia i literatura fixa la memòria compartida, en el sentit que el que recordem és el que som capaços d'acordar, en un relat que constitueix la nostra identitat. La seva poesia és musical, però a vegades es despulla cap a la imatge, amb conceptes essencials que porten a un determinat coneixement del món. En la seva infància, malgrat el franquisme i al final amb la malaltia, no deixava de somriure. Una realitat grisa de postguerra compensada pel món dels somnis del cinema i de la narrativa popular. La literatura li interessa per les perspectives que ofereix sobre el món. Calderer venia d'un univers artesanal de barri, valorava l'ofici entenent que el literat també és artesà abans de ser artista. S'enorgullia més del que havia llegit que del que havia escrit. Tenia el mestratge de Carles Riba, que mostra que es pot ser local i universal alhora. No era autobiogràfic ni egocèntric. Escrivia perquè els lectors es coneguessin millor a sí mateixos i hi sabia establir la complicitat més íntima i genuïna.

Marta Jorge

Quan l'aire s'enterboleix

Parlant amb una amiga compartíem experiències laborals viscudes al llarg de la nostra trajectòria professional que, possiblement, només uns quants afortunats no poden entendre, per la senzilla raó que són caps d'ells mateixos. La resta de mortals que treballem hem conegut de prop o viscut situacions en què l'aire a la feina pesa més del compte. I no em refereixo només al cansament o a l'estrès acumulat, que també. Parlo d'una tensió subtil, gairebé imperceptible però constant, que arriba a pesar. Com una pressió ambiental invisible que fa que costi respirar. Habitualment, aquesta sensació no té a veure amb la feina en si, sinó amb les persones.

Tard o d'hora, en algun moment, pot arribar una persona que enterboleix l'ambient d'una manera més o menys subtil. Sempre té una crítica a punt, mai no veu res prou bé, divideix o simplement escampa el mal humor. A vegades són persones molt eficients i resolutives en la feina. D'altres, ni tan sols això. Si alguna cosa tenen en comú, però, és la capacitat de fer malbé la dinàmica col·lectiva. I sovint ho fan de manera tan silenciosa que costa fins i tot posar-hi nom. No em refereixo a desacords puntuals o a conflictes laborals resolubles. Mentre escric, penso en la toxicitat sostinguda, aquella que desgasta, que mina l'autoestima, que genera inseguretat i que pot acabar contaminant a nivells insospitats. Tot plegat són interaccions que fan que, de mica en mica, vagin marxant les ganes i, segons com, la confiança en la pròpia vàlua. Sovint, aquestes actituds són tolerades. Per por, per inacció o, senzillament, perquè es normalitzen amb el pas dels anys. Conviure amb algú tòxic, però, no hauria de formar mai part de cap descripció laboral. El dret a treballar en un ambient saludable i respectuós s'assumeix amb certa ingenuïtat com un fet gairebé constitucional. Com si vingués de sèrie amb el contracte laboral, amb el sou i les vacances. Però no figura a la nòmina i es pot convertir en un luxe ocasional. S'hi pot fer alguna cosa? Reconèixer-ho és el primer pas. El segon, protegir-se. Posar límits, buscar aliances, parlar-ne amb qui calgui. I, si res d'això funciona, tenir el coratge –si es pot– d'anar-se'n. Perquè, com a la vida, a la feina no tot s'hi val. I ningú no hauria d'anar cada dia a prestar un servei en un lloc on falta l'aire.

M. Carme Carrió

Salut i drets lingüístics

Des de fa més d'un any, quan anem a visitar-nos al CAP amb el nostre metge o metgessa de referència d'atenció primària, ens trobem que hem de canviar de llengua per explicar el motiu de la nostra consulta mèdica; és a dir, ja no podem comunicar-nos-hi en català, sinó que hem de fer-ho en castellà. Quan fem consultes sobre aquest fet, ens diuen que falten metges i això és el qui hi ha, i afegeixen que ens hi haurem d'acostumar. Per altra banda, quan demanem fer canvi de metge o metgessa, ens diuen que haurem d'esperar un any per fer-ho i no ens asseguren que si guem atesos amb la nostra llengua.

Com és que, quan ens arriben persones per motius de pobresa, els exigim que aprenguin la nostra llengua per comunicar-se amb l'escola dels seus fills o quan van a comprar i en canvi quan arriben persones titulades en Medicina no els exigim que, per comunicar-se amb les persones han d'atendre en la consulta mèdica, aprenguin la llengua del nostre país? Per què l'Institut Català de la Salut no pren mesures correctores per millorar l'atenció mèdica, ja que una bona atenció es basa en la confiança en la relació metge-pacient? –doctor Jaume Padrós, 7 de setembre a *La Vanguardia*–, si aquesta desapareix quan se'ns obliga a canviar de llengua.

Al barri de les Escodines, i en molts altres barris, fa molts anys que fem tallers de català a les persones novvingudes. Per tant, la pregunta és: aprendre el català per atendre millor els pacients és una qüestió segons la classe econòmica a la que pertanyes? Si és així tenim un problema molt greu respecte de la parla de la nostra llengua. A la gent pobra els exigim un aprenentatge necessari per viure i treballar a Catalunya, però als llicenciats i doctorats no els exigim res de res per treballar en les nostres institucions, com està passant a la malmesa sanitat pública. Segons el digital *El Món*, (13/10/2025), el 24% dels catalanoparlants no podem fer servir la seva llengua quan van al metge. En aquesta anàlisi també ens diuen que el 90% dels catalans es mostren d'acord que el personal mèdic atengui en català els seus pacients. I en el digital *El Nacional* ens diuen que un de cada quatre catalans no pot fer servir el català quan va al metge (13/10/2025).

Documents que són un tresor

Marc Torra, director de l'Arxiu, perseverant durant dècades: el proper 2027 podria jubilar-se. Foto: Enric Casas

Ara fa un any, l'Arxiu Comarcal del Bages complia 25 anys de la seva última remodelació, constatant que aquella reforma havia esdevingut prematurament insuficient per gestionar el creixent volum documental. Tot sembla indicar, però, que ben aviat començaran les obres per a un nou arxiu històric.

És important, i convé que no sigui només una bon projecte arquitectònic sinó un servei per a tota la ciutadania.

Cal que disposi dels recursos humans i econòmics adients que fins avui no ha acabat mai de tenir, sortosament suplerts per la vocació dels seus responsables o el compromís voluntari de molts dels seus estudiosos. Tots ells mereixen el més gran reconeixement, sens dubte. Però les administracions competents no haurien de concebre la suplència com a solució que, quan es cronifica, fa perdre eficàcia.

Redacció
Fotos: Enric Casas

Precisament, quan el passat mes d'octubre Barcelona acollia el Congrés Internacional d'Arxivers, de caràcter quinquennal, tenia per lema *Coneixem passats, construïm futurs* i les preguntes que es plantejava eren del tot pertinents: com ho hem fer per tal que els arxius representin a tothom, i no només les elits? O bé, deixarem que sigui la Intel·ligència Artificial qui decideixi què recordem? I encara, quin és el risc que la memòria digital estigui tota en mans privades?

El futur
Arxiu cal que
disposi dels
recursos humans
i econòmics
suficients que
no ha tingut
fins ara

Els arxius, ara com sempre, són imprescindibles per a l'estudi i la documentació del passat, però, també, per preservar-la amb garanties, especialment avui que la manipulació i la desinformació reclamen eines de veracitat. Al capdavant, dels seus fons n'apareixen veritables joies que ens permeten explicar qui som, i com érem i, fins i tot, com hem arribat fins aquí. Un exercici imprescindible que vuit investigadors han demostrat amb ganes i ofici. Aquests són els vuit documents que han escollit d'entre quatre quilòmetres i mig de prestatgeries.

L'Arxiu Comarcal del Bages

L'Arxiu Comarcal del Bages es va inaugurar el mes de febrer de 1999 com a successor de l'anterior Arxiu Històric de la Ciutat de Manresa, els fons i documents del qual va incorporar. Amb el canvi de nom també va canviar la titularitat de l'Ajuntament de Manresa i va passar a dependre orgànicament del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, que és qui té les competències en matèria d'arxius. Amb tot, la gestió és compartida entre l'Ajuntament de Manresa, el Departament de Cultura i el Consell Comarcal del Bages.

Malgrat que, en certa manera i sense ser-ho, l'Arxiu Històric de la Ciutat de Manresa ja actuava com a arxiu comarcal, arran del canvi es va ampliar notablement el seu àmbit de competències i funcions, i també la documentació que havia d'ingressar. Per llei, els principals objectius de l'arxiu comarcal són els de recollir, conservar, protegir i difondre el patrimoni documental, tant públic com privat, del Bages, fet que comporta fer-se càrrec de la documentació que ja hagi perdut la vigència administrativa i que cal conservar pel seu interès de cara a la història. Així, l'Arxiu ha de conservar la documentació de l'Ajuntament de Manresa i dels altres ajuntaments de la comarca que ho desitgin, del Consell Comarcal, de les oficines comarcals i serveis territorials de la Generalitat de Catalunya al Bages, dels jutjats, registres, notaries del districte notarial i de totes les altres institucions públiques de la comarca. Igualment, ha de recollir i conservar la documentació d'interès històric de caràcter privat de la comarca els titulars de la qual la vulguin dipositar a l'Arxiu; això vol dir fons personals, familiars i patrimonials, comercials i d'empreses o d'associacions, entre d'altres.

El pas d'arxiu municipal a arxiu comarcal va comportar un progressiu increment dels fons que, passats més de 25 anys, han fet petits els dipòsits, raó per la qual en aquest moment ja s'està treballant en la construcció d'un nou edifici darrera de l'Ajuntament. Aquest edifici acollirà els actuals arxiu comarcal i arxiu administratiu municipal, i tindrà la capacitat necessària per instal·lar i custodiar correctament tota la documentació que actualment tenen més la que s'ha previst que pot ingressar a llarg termini, documentació que, val a dir, cada cop més serà en suport electrònic i menys en paper I, per tant, els dipòsits del nou arxiu difícilment es podran acabar d'omplir del tot, com ha passat amb l'actual.

Actualment l'Arxiu té 397 fons –dels quals la major part són d'origen privat–, que ocupen prop de 4,5 quilòmetres de prestatgeria amb documentació que va des del segle X fins

a l'actualitat i amb una destacada presència de documentació gràfica, especialment de fotografies. A banda, l'Arxiu té una biblioteca auxiliar especialitzada en temes històrics i en autors de la comarca i una hemeroteca on es recull la premsa diària, butlletins i revistes editats al Bages. L'increment constant de fons que ha rebut l'Arxiu aquests darrers anys ha causat que també hagi augmentat la documentació pendent de descriure i inventariar. Darrerament la nova incorporació de personal adscrit a l'Arxiu permet avançar en la descripció i l'elaboració de catàlegs i inventaris de fons i, també, en la posterior difusió d'aquests instruments de descripció per internet a través del portal Arxius en Línia. Igualment, també cada cop més s'estan associant les imatges digitals dels documents a la descripció corresponent, de manera que també puguin ser consultats en remot. Això fa que cada cop hi hagi més usuaris de l'Arxiu de forma no presencial, que consulten la documentació des de casa i a qualsevol hora del dia.

Descriure, digitalitzar i associar les imatges a les descripcions és un procés molt lent, car i que necessita personal expert. Per això en aquest moment la documentació que es pot consultar des de casa encara no arriba al 20% de tot el volum que conserva l'Arxiu. En aquests moments es pot accedir en remot a 54.993 documents, amb un total de 133.066 imatges i, a més també es pot consultar la descripció de 34.739 documents més que encara estan pendents de digitalitzar i d'associar-ne les imatges. A poc a poc, però, aquestes xifres aniran augmentant de manera progressiva. La documentació dels fons que conserva l'Arxiu Comarcal del Bages és molt rica en informacions de tota mena sobre els diversos municipis de la comarca però, sobretot, de la ciutat de Manresa. Els principals fons serien els de l'Ajuntament, amb documentació que va des del s. XI a l'actualitat; el fons del Districte notarial de Manresa, que comença a mitjan s. XIII i arriba fins al XXI, els fons del veguer, del batlle i del corregiment, del s. XIII al XIX, i, ja d'època contemporània, els fons dels Jutjats, que comencen l'any 1834, del Centre Excursionista Montserrat, els fons fotogràfics d'Antoni Quintana Torres i de Josep M. Rosal i d'Argullol, a més de la Col·lecció d'Imatges del Bages, fons i col·lecció tots ells descrits. Dels que estan en procés de descripció i catalogació cal destacar-ne, entre molts d'altres, els de Bertrand i Serra –Fàbrica Nova–, els dels fotògrafs Ausió-Gamisans, Marià Lladó, Ignasi Rubinart i Genís Sáez i els dels arquitectes Manuel Ribera i Josep M. Esquiús.

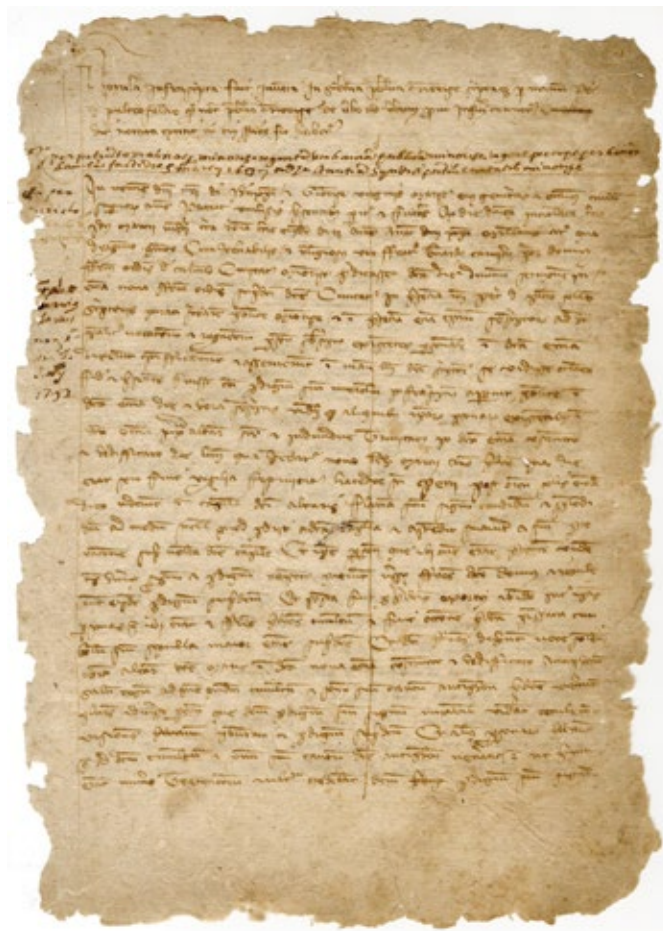
Marc Torras i Serra, director de l'ACBG

El document del miracle de la Llum

Marc Torras i Serra, arxiver

A Manresa, qui més qui menys, tothom coneix la llegenda del miracle de la Llum. El que potser ja no és tan conegut és com va néixer i quin és el primer document arran del quan es va començar a formular i elaborar la narració on s'explica el miracle. El primer text on es parla del miracle és el primer document del primer volum de la confraria de la Santíssima Trinitat (ACBG. Ecles. D-16), protocol notarial on es van recollir les còpies dels documents generats per la confraria entre els anys 1366 i 1501.

Anvers
del primer
full recuperat
el 1929 que
prova d'explicar
el miracle
de la Llum

A l'edat mitjana els documents notarial originals eren fets en pergami i el notari els donava a les parts afectades, mentre que als llibres en paper que els notaris conservaven al local de l'Escrivania Pública, que depenia del paborde de la Seu de Manresa, s'hi recollia una còpia o extracte dels documents, amb tots els noms i les dades essencials per si mai calia tornar a redactar un nou document amb validesa jurídica.

El document a què fem referència no és complet i, a causa de la història atzarosa que ha patit, no sabem amb certesa quan es va copiar al volum, tot i que cal suposar que això es devia fer l'any 1366 o poc abans. En algun moment posterior a l'any 1882 i després que el metge i historiador Oleguer Miró consultés el document en el protocol original i en publicqués el text, algú va arrencar els tres primers fulls del volum, en el primer dels quals hi ha l'inici del document que comentem. El primer full va romandre desaparegut fins l'any 1929, quan l'arxiver Leonci Soler i March el va localitzar i el va tornar a l'Ajuntament perquè fos reincorporat al volum de la confraria. Els altres dos fulls continuen desapareguts.

Aquest primer full comença amb una nota on s'indica que el document que tot seguit es copia fidelment havia estat escrit pel notari Pere de Bellsolà, ja difunt en el moment de fer la còpia, i que s'havia trobat a l'Escrivania Pública. En la part de text que s'ha conservat, el dia 13 de març de 1345 un grup de persones, convocades pel prior del convent del Carme, declaraven davant del notari que el 21 de febrer de 1345, poc després de la sortida del sol, van veure com apareixia una llum a la capella de la Santíssima Trinitat de l'església del Carme i com aquesta llum pujava cap a la volta de la capella, tot seguit baixava fins a l'altar de la capella, després pujava cap a la volta principal de l'església, tornava a baixar cap a l'altar, tornava a pujar fins a la volta de l'església, d'aquí anava a la capella de la Santa Creu i Sant Salvador i després ja desapareixia. Un cop explicats aquests fets, al final del revers del full comença la llista dels testimonis, més de la meitat dones, que asseguren haver vist aquests fets, llista de 81 noms que continuava en els altres dos fulls perduts i que Oleguer Miró va publicar sencera.

El primer que cal destacar d'aquest text són les diferències respecte de la

versió definitiva del miracle elaborada en el s. XVII per monjos del Carme i posteriorment recollida en els Goigs de la Llum. Així, segons aquest primer text, la llum va aparèixer a la capella i no va venir de Montserrat i tampoc no hi va tornar en acabar sinó que va desaparèixer, les campanes no van tocar soles, la llum es va anar movent per dins l'església i no es va dividir en tres, com a símbol del misteri de la Trinitat, i tampoc no vincula aquest fet amb l'entredit i excomunió de la ciutat arran del conflicte amb el bisbe per la construcció de la Séquia, com explica la llegenda.

El primer historiador que va estudiar seriosament aquest document va ser l'arxiver Joaquim Sarret i Arbós en l'opuscle *Llum!... a la Llum de Manresa. Observacions històriques*, publicat l'any 1931. Amb un meritori exercici de crítica històrica, qüestiona la veracitat d'alguns aspectes de la narració com, per exemple, si l'entredit canònic que pesava sobre Manresa obligava que els esglésies fossin tancades, què hi feien tantes persones dins del Carme? O, si l'any 1345 l'església del Carme encara s'estava construint i no tenia la volta feta, com pot ser que la llum pugés fins la volta principal?

Això a banda que en cap altre document del mateix segle XIV apareix cap esment directe o indirecte al fet d'aquesta llum.

L'opuscle de Sarret i Arbós va aixecar un fort enrenou a la premsa local, amb articles favorables, però també amb detractors, que li van dir gairebé de tot en posar en dubte el principal acte de fe manresà com és la Misteriosa Llum. Davant dels dubtes sobre l'autenticitat d'aquest document i del que s'hi explica, el mateix 1931 els arxivers Leonci Soler i March –arxiver de Manresa–, Anselm M. Albareda –arxiver del monestir de Montserrat– i Ferran Valls i Taberner –director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó– van estudiar el full que comentem i van emetre un dictamen on certificaven que el text d'aquest full havia estat escrit en el s. XIV. Tot i això, que el document formalment sigui autèntic no vol dir que, com insinuava Sarret i Arbós, el contingut i el que explica també ho sigui.

Passats més de noranta anys, l'opuscle de Sarret encara és vàlid i és una bona mostra de rigor històric i d'estudi de les fonts documentals i, com ell reconeixia i com també ho van fer els altres arxivers esmentats, aquest document del s. XIV on s'explica el miracle de la Llum és formalment autèntic, cosa que no vol dir que potser sigui fals quant al contingut. En totes les èpoques s'han fet documents esbiaixats o directament inventats per justificar tota mena de drets, privilegis o propietats. En aquest cas, els testimonis que signaven potser ho van fer seguint les instruccions que prèviament els havia donat el prior del Carme en un moment en què ja li anava bé un miracle que afavorís donacions per a l'església i convent que s'estava construint.

Coneixent la greu situació de crisi econòmica i demogràfica en què es va trobar Manresa durant la segona meitat del s. XIV, tal com ha dit algun historiador contemporani, el miracle no és que vingués la Llum sinó que, malgrat tots els problemes que va tenir, Manresa acabés fent la Séquia.

L'Arxiu Històric de Protocols de Manresa

Francesc Serra i Sellarés, doctor en Història i historiador

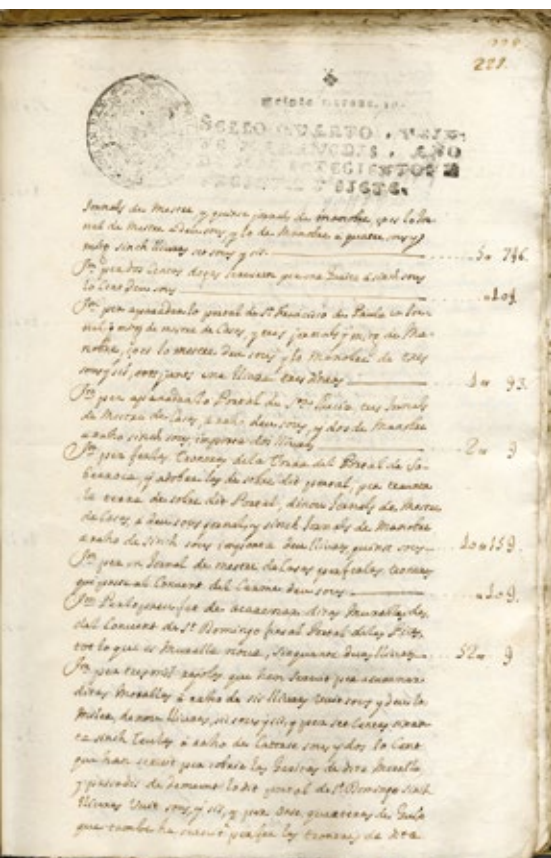
El fons de protocols del districte notarial de Manresa és un dels més importants, tant per antiguitat com pel volum, que es conserven a l'Arxiu Comarcal del Bages. L'integren més de 6.000 unitats documentals, amb datacions compreses entre mitjan s. XIII i finals del XX, que procedeixen de prop de tres centenars de notaris o escriptors diferents. Aquest fons, tal com esmenta l'arxiver Marc Torras i Serra en el Catàleg dels Protocols Notarials de Manresa publicat per la Fundació Noguera l'any 1993, té els seus orígens a mitjan s. XIX, quan amb l'aprovació de la Llei del Notariat l'any 1862 es va modificar tot el sistema d'organització dels notaris i, posteriorment, amb la promulgació del decret de creació dels arxius dels districtes notariais del 8 de gener del 1869, es va crear el districte notarial de Manresa.

En el moment de la seva creació, aquest arxiu va ser dipositat a casa del notari arxiver Ignasi Puig i Mas, al carrer Urgell de Manresa. Junta-ment amb els protocols de Manresa s'hi van afegir els de la resta de poblacions del districte notarial –Sallent, Sant Feliu Sasserra, Santpedor i Moià, entre d'altres. Aleshores disposava de 2.858 volums, sense comptar els que es van traslladar a l'Arxiu Capítular de la Seu de Manresa i a l'Ajuntament. Posteriorment, l'any 1902, aquest arxiu es va traslladar a la plaça Llissach, a la casa i despatx del notari Lluís de Travy i de Còdol. El trasllat es va fer sota el control de l'arxiver Joaquim Sarret i Arbós, que el 7 de setembre de 1903, en concloure el Catàlogo-Índice del Archivo General de Protocolos del Distrito de Manresa, n'havia inventariat 3.817 volums, si bé aquest catàleg té algunes incorreccions i mancances derivades de les presses amb què es va haver de procedir. Després de diferents vicissituds, acabada la Guerra Civil, l'arxiu

del districte notarial de Manresa va ser dipositat a l'antic Col·legi de Sant Ignasi i, sembla que just en aquell moment, uns 400 volums corresponents a aquest arxiu, es van traslladar, per motius que es desconeixen, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), on encara són.

D'aquests més de 6.000 volums que integren actualment el fons de protocols del districte notarial de Manresa, en destaquen, sobretot, els corresponents als dos principals arxius manresans, l'Arxiu Històric de la Ciutat de Manresa (AHCM) i l'Arxiu de la Seu de Manresa (ASM). El principal conjunt, que representa més d'un 90% de tot aquest fons, és el que es coneix com a Arxiu Històric de Protocols de Manresa (AHPM), l'arxiu notarial pròpiament dit, que depèn del notari arxiver del districte notarial de Manresa. Val a dir que Manresa i el Bages tenen la sort de disposar d'un arxiu de protocols importantíssim. Aquest fons notarial, que comprèn documentació des del s. XIII i fins als nostres dies, permet elaborar nombroses investigacions històriques, conèixer la vida social de Manresa i la comarca durant els segles passats, i és una gran font de dades per conèixer la història del nostre territori i de les famílies que l'han habitat. Són de gran interès els llibres especials, d'entre els quals destaquen els manuals de capítols matrimonials, testaments, inventaris i encants o els capbreus.

D'entre les principals aplicacions d'investigació que poden tenir aquests documents hi ha la de confecció de genealogies de famílies de la ciutat i de la comarca, que, per la pèrdua dels llibres sacramentals de moltes parròquies bagenques durant la Guerra Civil, poden conèixer i arribar a localitzar els seus avantpassats a través de la consulta de manuals de testaments o capítols matrimonials,

"Memorial de les obras (...) en las murallas de la present ciutat de Manresa"

ja que la majoria de la població anava al notari a l'hora de contractar el matrimoni o declarar les seves últimes voluntats. Els manuals d'inventaris ens poden donar a conèixer la cultura material de les generacions passades i ens permeten saber què hi havia a l'interior de les cases i masies de la comarca en el moment de la defunció dels propietaris. Els capbreus ens faciliten la informació sobre totes les peces de terra, cases i masos que els pobladors de Manresa i la comarca tenien en usdefruit i quins eren els

censos o prestacions que havien de pagar al senyor feudal, a partir del recull de totes les confessions que feien els declarants.

L'existència d'aquest important arxiu de protocols notarials del districte de Manresa ha permès que els investigadors hagin pogut elaborar nombrosos estudis i publicacions, que ens permeten conèixer més bé el nostre passat. Hi ha un repte encara important per assolir i que hauria de ser una prioritat per l'actual Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, sobretot tenint en compte que els dos governs es troben en mans de la mateixa formació política, que és que la documentació notarial que es conserva a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA) i que és originària del districte notarial de Manresa, sigui dipositada a l'Arxiu Comarcal del Bages (ACBG) per vetllar per la unitat de l'arxiu i, sobretot, per facilitar la tasca dels investigadors, perquè no s'hagin de desplaçar a Barcelona per consultar documentació de la nostra comarca. El mateix pertocaria fer amb la documentació dels districtes notariais de Berga i Cardona, que tot i disposar d'un Arxiu Comarcal del Berguedà i d'un Arxiu Històric de Cardona, com a secció de l'ACBG, tenen la documentació notarial històrica a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

Finalment, la pàgina que reproduïm, extreta del manual dels actes (1715-1721) del notari Maurici Bohigues amb referència arxivística AHPM.

4880, forma part del «Memorial de les obras tocants a l'ofici de mestre de cases que jo Josep Bach mestre de cases ciutadà de Manresa he fetas en las murallas de la present ciutat de Manresa de ordre dels Il·lres. Senyors Regidors, com a tenint expres ordre del Exm. Sr. Domingo Recco, tinent general de l'exercit de sa Magestat y comandant en la ciutat de Manresa». Concretament, és un document de quatre folis per davant i per darrere que enumera les obres que Josep Bach, mestre de cases, i Feliu Bagà, fuster, fan a tot el conjunt de muralles de la ciutat, just en un moment que la ciutat s'estava recuperant d'una de les èpoques de més gran destrucció, que va ser la de l'incendi borbònic del 13 d'agost del 1713. Amb aquest document, datat del 18 de setembre del 1719, es pot veure el gran abast que van tenir aquestes obres de reparació de les muralles.

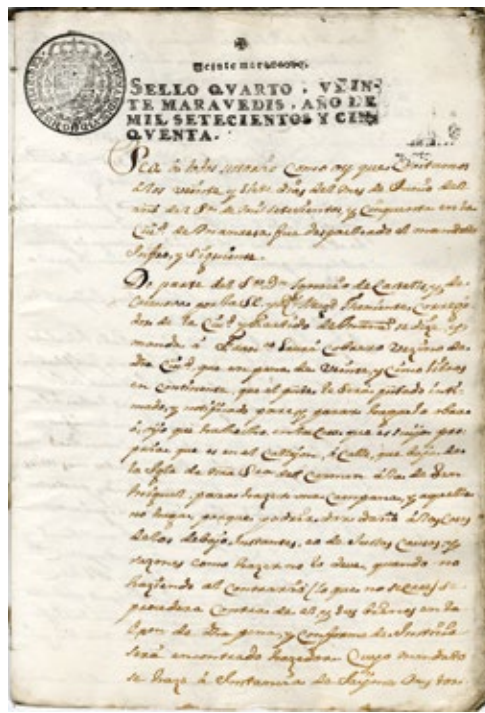
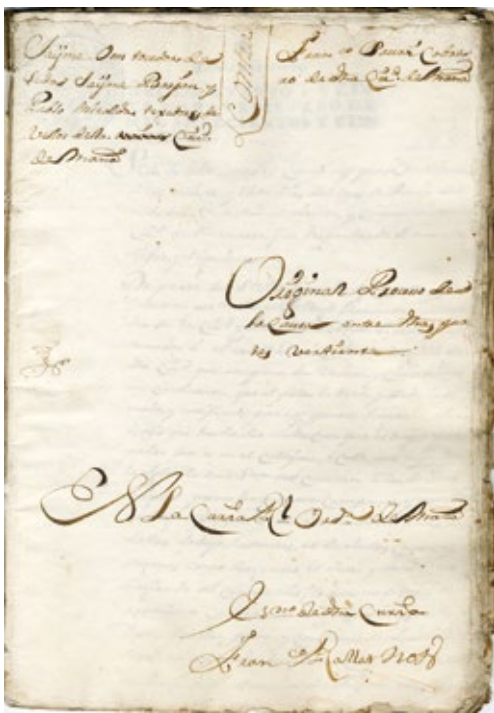
Un procediment judicial de mitjan s. XVIII sobre la fàbrica d'una campana

Maria Utgés Vallespí, arxivera

L'Arxiu Comarcal del Bages conserva una part important del fons documental de la Cort del Corregidor de Manresa, càrrec reial de l'administració borbònica amb competències de govern, ordre públic i judicials sobre la ciutat i el territori del corregiment. A més d'altres funcions, el Corregidor presidia

el Tribunal i Jutjat de la Cort Reial Ordinària de Manresa, que impartia justícia ordinària civil i criminal en primera instància. Però era gairebé sempre representat per l'Alcalde Major o Tinent de Corregidor, jurista de formació, que instruïa les causes judicials i redactava i motivava les sentències.

De l'activitat d'aquest tribunal manresà es conserva la sèrie documental de procediments judicials civils, datada entre 1720 i 1833 i formada per un volum aproximat de 4.000 plets que són una excel·lent font d'informació sobre vida a la ciutat del segle XVIII. D'entre ells, n'hem seleccionat un de 23 fulls, iniciat el 2 de setembre de 1750

Plet de 1750 contra Francesc Saurí, courer acusat de posar en risc les cases veïnes

per Jaume Oms, torcedor de seda, i Jaume Barjau i Pau Miralda, teixidors de vels, contra Francesc Saurí, courer, tots ciutadans de Manresa (ACBG30-74-T-55). El motiu del litigi és la petició dels demandants de no permetre que Saurí continuï amb la fabricació d'una campana gran, d'uns 12 quintars de pes –500 kg aprox.– que fa per encàrrec de la Seu de Manresa al seu obrador, situat al carrer que va de l'església del Carme al carrer de Sant Miquel –probablement el carrer de la Sabateria. Consideren que l'obra posa en risc les cases veïnes, pel greu perjudici que poden ocasionar els dos grans fossats que Saurí ha obert per dur a terme la fosa i per la magnitud del foc que hi haurà d'encendre.

Les al·legacions dels demandants contenen la descripció de l'immoble on Saurí té la foneria. Es tracta d'una casa molt estreta, de 17 pams d'amplada a l'entrada (340 cm) i 19 (380 cm) a la zona de l'obrador, amb només una porta d'accés i sense cap altra obertura a l'exterior. Limita amb les cases d'Oms, Barjau, Miralda i altres, i en alguns casos amb els seus cellers, on alguns guarden vi. A l'interior, Saurí hi ha fet dos fossats: un, de 12 pams de llarg (240 cm) i 8 de fondària (160 cm), per al motlle de la campana; i l'altre, de 6 pams de llargada (120 cm) i la mateixa fondària, per fondre-hi els

metalls. Són uns forats grans i fondos, molt propers a les parets mitgeres de l'edifici i als seus fonaments.

Els demandants consideren també que el sostre de l'estança és massa baix per al foc que hi ha de cremar; es troba a una alçada d'entre 16 i 18 pams (320 – 360 cm), la qual cosa augmenta el risc d'incendi, accident prou habitual segons afirmen. A més, aporten dos exemples de pràctica més segura de la foneria: el de la ciutat de Barcelona, on els membres del gremi dels courers no fan campanes ni obres semblants a les pròpies cases, sinó en un obrador comú apartat de les zones poblades per no perjudicar el veïnat; i el de la Reial Fàbrica de la Foneria, que també està separada de les cases habitades.

Saurí respon que ja havia hagut de defensar l'exercici del seu ofici contra les mateixes persones en un procés iniciat l'11 de setembre de 1730 i no finalitzat, el qual s'adjunta a l'inici de l'expedient perquè es resol unir tots dos procediments. En aquest primer plet, Francesc Saurí demanava poder continuar al mateix obrador la fosa de metalls per a la fabricació de campanes, morters i altres peces de coure, contra la pretensió dels demandats –Jaume Oms i Carles Miralda– que al·legaven que els vapors que es desprenien eren nocius per a la salut dels veïns,

tal com ho certificava Pau Nadal, doctor en medicina. En sentit contrari a aquesta opinió, Saurí va presentar dos certificats signats davant notari el 25 d'agost de 1728: un a càrrec dels assessors de la Junta de Sanitat de l'Ajuntament de Barcelona, els doctors en medicina Rafel Esteve i Jeroni Badia, i un altre de Joan Sorallo, cònsol del gremi dels courers d'aquesta darrera ciutat. En tots dos s'acredita que els gasos que emanen de la fosa del coure en la fàbrica de campanes, morters i altres obres semblants no són perjudicials per a la salut dels veïns propers a la foneria.

En el procés de 1750, Saurí afirma que des de 1730 i amb anterioritat ha exercit el seu ofici de manera continuada al seu obrador, sol·licita llicència per poder continuar al mateix lloc amb la fàbrica de la campana, que ha hagut d'aturar, i demana que els demandants desisteixin de les seves pretensions. El plet no conté la sentència de l'Alcalde Major, Ignasi Castells i de Casanova, possiblement perquè està incomplet. La darrera diligència processal és del 27 de març de 1751. Com ja hem dit, els procediments judicials civils conservats constitueixen una font rellevant per a l'estudi de la societat manresana del set-cents. Aquest cas concret, a més d'aportar notícies sobre l'ofici dels courers i la fabricació de campanes, és significatiu per la denúncia que es fa sobre la insalubritat i la perillositat per a les persones d'una determinada activitat de producció, com un clar precedent del que en la societat industrial actual quedarà regulat per la legislació sobre prevenció, seguretat i control ambiental d'activitats.

En general, la sèrie conté informació sobre una gran varietat de temes com ara les relacions familiars i la transmissió dels seus patrimonis –herències, matrimonis, compravendes, etc.–; l'ús del crèdit privat i l'endeutament; la possessió, explotació i transmissió de la propietat agrària i de la propietat urbana; el canvi de les estructures de producció gremials a les industrials; o l'activitat comercial de la ciutat i territori, especialment interessant pel que fa a la seda, entre molts altres aspectes.

Els llibres d'actes de l'Ajuntament

Francesc Comas Closas, geògraf i historiador, president del Centre d'Estudis del Bages

El fons documental de l'Arxiu Comarcal del Bages conté els llibres d'actes de l'Ajuntament de Manresa, que són dels més antics que es conserven a Catalunya, com molt bé diu l'arxiver actual Marc Torras Serra en l'opuscle *Inventari dels llibres d'actes de l'Ajuntament de Manresa* (1994). Les actes més antigues són les deliberacions del Consell de la Ciutat entre 1291 i 1321. Malauradament la crema de la ciutat en moments concrets ha provocat grans buits cronològics, com la totalitat dels segles XVI i XVII –incendi de 1713– i finals del XVIII i primers del XIX –incendi de 1811. A partir d'aquí i fins al 1900 els Acords Municipals de cada any es poden trobar i consultar a l'ACBG, i és el període cronològic que ens centrem en aquest article. De 1900 fins avui cal consultar-los a l'Arxiu Municipal de l'Ajuntament, plaça Major, 5.

Els Acords Municipals del s. XIX presenten uns quants buits a primers de segle però a partir de la dècada del trenta es poden trobar any per any. Els acords anuals estan enquadernats amb cartró folrat amb pergami, presenten un bon estat de conservació i un nombre de pàgines entre setanta i quasi dues-centes segons l'any. Els acords municipals són la principal font d'informació per conèixer la vida dels manresans en comunitat, com s'organitzen, gestionen i executen davant aspectes externs com guerres, epidèmies, pestes, sequeres, etc. o aspectes interns com l'organització i gestió municipal, defensa, construccions, equipaments de tot tipus, permisos d'obres, nous carrers, festes i molts altres fets de la vida quotidiana.

Perquè, com diu Marc Torras en l'opuscle citat, «els Acords Municipals són la principal font d'informació per conèixer la vida de la comunitat local i el seu funcionament com a col·lectiu humà i com a entitat organitzada al llarg del temps». Tot i la lectura

–lenta i feixuga– que exigeixen aquests documents, els acords municipals del XIX són molt interessats perquè és el moment en què la ciutat deixa de tenir una estructura econòmica, urbanística i social medieval per passar a ser una ciutat industrial, amb un gran creixement urbà amb nous equipaments com fàbriques, militars, religiosos, assistencials, educatius, d'infraestructures entre altres.

En un volum qualsevol d'aquells anys trobem les actes de sessions de l'Ajuntament que recullen aspectes organitzatius i normatius de l'ens local: el nom de l'alcalde i els regidors que hi assistien i la seva signatura al final de la sessió, les comissions –consums; hisenda; policia urbana; sèquia i aigües; allotjaments; instrucció pública; mercats; beneficència, sanitat i cementiri; enllumenat; escorxador; obra de la Seu i incendis; totes amb un regidor responsable. A principis de l'any hi surt el pressupost de l'Ajuntament i les despeses i ingressos previstos, i al final o en el volum posterior el balanç econòmic de l'any; també la llista

d'electors de Manresa –en aquells anys sufragi masculí censatari–, impostos de consums, arbitris, etc.

A l'atzar hem revisat de nou un llibre d'actes, concretament el de l'any 1881, que va del 2 de gener de 1881 al 26 de desembre del mateix any; té tres fulls sense numerar, seguits de 71 de numerats i 2 sense numerar. Fa 315 cm d'alt per 216 d'ample; està enquadernat amb cartró folrat amb pergami i la signatura topogràfica és AHCB/AM, I – 113.

Un bloc important és el que fa referència a urbanisme, amb l'obertura de nous carrers, obra nova de cases, fàbriques, tallers, equipaments, etc. que són una font d'informació cabdal per veure l'evolució i creixement de la ciutat. En els acords municipals d'aquell any 1881 ja hi surten referències a l'obertura d'un nou passeig. En aquells anys l'únic passeig que hi havia era el del Riu, però ja es parla d'obrir un nou passeig al primer tram de l'exemple, a tocar el torrent dels Predicadors i que serà una realitat el 1891, quan per Sant

Acta, del 8 de juny de 1881 amb la darrera pàgina signada per l'alcalde i els regidors assistents

Pere se'n va fer la inauguració oficial, amb el nom de Passeig de Pere III. I en moltes actes surt el conflicte entre el propietari dels terrenys, Ildefons de Casanovas i l'Ajuntament.

O l'etern projecte del carrer Alfons XII: «Pasa a informe de la Comisión de Fomento la instancia de D. Ignacio Borràs solicitando que al procederse a la realización del proyecto de apertura de la calle transversal desde la plaza del Olmo a la calle de Talamanca, Arbonés y afueras pueda retirar los materiales de la casa de su pertenencia sita en la segunda de dichas calles». No sabem si va tardar tants anys a entrar a casa com la urbanització definitiva, al cap de vuitanta-cinc, de l'actual Passeig de la República.

La Séquia acostumava a portar conflictes entre veïns i industrials, com una queixa dels veïns de la fabrica de Cal Pere Parera –actual carrer de Pompeu Fabra– pel canal que passava a prop i l'ajuntament i obliga a l'industrial a netejar-lo i fer una canonada tancada «a fin de que el agua discurra sin obstáculos para no perjudicar los vecinos». Un altre conflicte *ecològic* és la queixa d'un grup de veïns d'una fàbrica de tints a tocar del torrent de Sant Ignasi pel fum que sortia de la xemeneia. L'Ajuntament va obligar a augmentar-ne l'alçada.

O fets importants com la inauguració de l'església de Casa Caritat, el dia 12 d'octubre, gràcies a l'acció benèfica de Joaquim de Font de Vinyals, vidu de Pilar Cots, filla de Francesc Cots Argullol, que va fundar l'edifici d'infants orfes de Casa Caritat. O la sol·licitud de permís, el mateix any, per construir l'edifici que dona al carrer Campanes, a càrrec de les Monges de l'Ensenyança, conegudes popularment com les monges de *Sant Franciscu*.

I informació de fires i mercats, quinetes, escoles, incendis, festes, sanitat, prerrogatives, tradicions, etc. que són la crònica de la societat manresana en un moment concret de la seva història.

'Lo Torronyau' i Manuel Oms i de Prat

Jordi Estrada

Quan el setmanari satíric *Lo Torronyau* publica en portada l'esquela política de Manuel Oms i de Prat –3 d'octubre de 1885–, aquest «alcalde conservador, bon catòlic i ja farem» es troba a punt d'exhaurir el segon mandat com a batlle de la ciutat. Una ciutat que, en opinió d'un dels editorialistes de la revista, *Lo Campaner*, pseudònim de Bartomeu Carcassona i Garreta, es troba en una situació «trista y afligida: assotada per la terrible enfermetat del cólera, completament abandonada de la classe rica y paralisats tots los treballs á consecuencia del paro general de fábricas é industrias que's nota per tot Catalunya».

Des de les pàgines d'aquesta publicació humorística, d'inspiració liberal, vida curta –del juliol de 1885 a l'abril de 1887– i redactors anònims, Manuel Oms és vist com el paladí del conservadorisme, el clericalisme i la inoperància davant les calamitats i la misèria regnants a la ciutat. No hi ha setmana que els *torronyaures* no critiquin el *Manalet*, com se l'anomena sovint, a qui atribueixen l'embutxacament de l'u per cent de les recaptacions municipals, els entrebancs constants en la difusió del diari, la connivència amb carlins, beates i capellans –amb al·lusions sovintejades a la maquiavèlica Farrera, «la vella mes bullanguera que hi ha en lo mon indecent» i «honra y gloria de la bandarrería manresana»; els soldats de cal Jesuita, l'arxiprest de la Seu i «enganya ànimes» Melcior PeyPoch, al capdavant d'«una catedral més neta que la panera dels pobres treballadors»...– i la indolència a l'hora de plantar cara als estralls causats per l'epidèmia del cólera: «Sr. Alcalde, que s'há de formá un Hospital de colerichs... Ja farem. Y la Brigada de desinfección? Ja farem! Y les familias necesitadas? Ja farem. Home, ja farem...» (Núm, 9, 26 de setembre de 1885).

Malgrat que en tots els estudis publicats figura que Oms i de Prat va deixar el càrrec el gener de 1886, *Lo Torronyau* ja li canta les absoltes –políticament parlant– pel sant del jesuític Francesc de Borja. Si ens hem de creure el que es diu a l'esquela –«Ha cessat involuntariamente, víctima de la negligencia sanitaria y també per alguna altre cosa»– i els comentaris i les informacions de les pàgines interiors, sembla que l'alcalde hauria presentat la dimissió («Que poch s'ho debía pensar lo Dr. Pa-y-poch que donguessin las dimissionarias al seu estimat amich y semi-correligionari Sr. Oms, alcalde!») o hauria estat cessat pel governador civil i militar, davant la pressió popular: «La solicitud de las 900 firmas há tingut lo seu bon resultat. Acullida ab molt carinyo pel Sr. Gobernador aquet há interpretat al pelo'ls desitjos dels firmants, ensorrant al papanatas que'ns havia declarat la guerra».

Una guerra persecutòria que, per part de l'alcalde, s'inicia amb una multa quantiosa –25 pessetes– i ben matinera –arran d'un article publicat al segon número–, imposada per ofendre la moral i els bons costums. Després vindran dues denúncies més: una per l'article *Qu'es estrany*, publicat tres setmanes després i signat pel Barber del Born: «¿Coneixen un tal Manalet Oms que allá en l'any 1874 era Alcalde (però no dels Aucellistas) de la nostre molt noble y molt lleal ciutat? Donchs, ¿vegin si es estrany aquet Manalet (no estranyin si l'hi dono'l tractament de noyet, com qu'es tan raret y está tan enfadadot [...] á mes d'Alcalde, també era'l jefe nato de la *Milissia* ciutadana y com que'l jefe d'un batalló representa lo pare de sos subordinats velshi aquí lo nostre Manalet convertit en pare de molts fills». I encara una altra multa «per haver fet repartir lo periódich sens lo permís (que no's necessita) del alcalde».

Portada de *Lo Torranyau* que l'octubre de 1885 fa públic el cessament de l'alcalde Manel Oms i de Prat, àlies ja farem

En un número posterior es dona compte del pagament de les multes i el recàrrec: «72 pelas de mi vida! Ja pots tirà al dret Manalet, que no'ns acabarrà's ls cuartos ni la paciència». Tanmateix, al cap d'una setmana *Lo Torranyau* informa que les dues darreres multes han estat desestimades per absurdes i improcedents. I per acabar de fer llenya de l'alcalde caigut, en l'edició de la qual reproduïm la portada, s'insinua que també ha contret el còlera: «Ara si que crech que tots los que menjant fruita y porqueries son los mes propensos a agafá'l cólera. Per aixó'l nostre arcalde l'há gafat, perque's menjava la poma de casa la ciutat».

I és Lo Barberet del Born qui per reblar el clau li dedica aquest epitafi rimat: «En aquet forat tapat/hi jau un

Catòlich ferm/què's deya Oms y de Prat./Mori de estarne cansat/de contestar ¡ja farem!»

Tal com s'explica en el primer número, aparegut el 25 de juliol de 1885, la publicació ha estat batejada amb el nom de la campana més petita de la Seu, «que no mes la tocan cuant passa alguna cosa molt notable». Les raons per les quals han optat per aquest nom són, d'acord amb la punyent murrieria dels seus redactors, «perquè farà molt soroll», «perquè voldrà dir que'ls eterns enemichs del progrés y de la civilització s'troban mes ensá del Pont-vell», «perquè significará que aixís com los nostres avis

prenian la carrabina per nar á persegí á Mossent Benet y als altres *ejúsdem furfuris*, nosaltres habem de pendrer tota mena d'instruments per acabar de una vegada ab lo que deixaren suspès l'any trenta cinch», «perquè sent com som fills de aquesta molt noble y molt lleal ciutat, es molt just que hajam pres per nom, un nom de casa».

Qui sap si cinquanta anys després, quan els milicians enderrocaven esglésies i fonien les campanes per ferne municipi, la campana més xica de la Seu no va atiar també el foc creuat entre els antics adeptes a *Lo Torranyau* i els seus adversaris.

Els Quaderns de rotació de Josep Albagés

Joan M. Serra Sala, mestre i geògraf

Josep Albagés Ventura –1877-1964– va ser un mestre, nascut a Vimbodí, que va arribar a Manresa, procedent de Vic, on havia desenvolupat una brillant carrera pedagògica i havia introduït millores en el sistema educatiu de la seva escola.

Durant els anys que havia treballat a Vic va tenir l'oportunitat de fer dues activitats que van ser claus per a la seva formació professional: l'any 1911 va participar en un viatge de mestres catalans que van visitar diverses escoles de Tolosa i Narbona; posteriorment, l'any 1913, va prendre part en el primer curs de perfeccionament de magisteri que es va desenvolupar a Madrid a través de la Junta de Ampliació de Estudios. Ambdues activitats li van donar l'oportunitat de conèixer de primera mà diverses tècniques educatives i, sobretot, d'entrar en contacte amb mestres destacats de la renovació pedagògica a Catalunya, com

Anna Rubiés, i conèixer personalitats destacades relacionades amb la Institución Libre de Enseñanza.

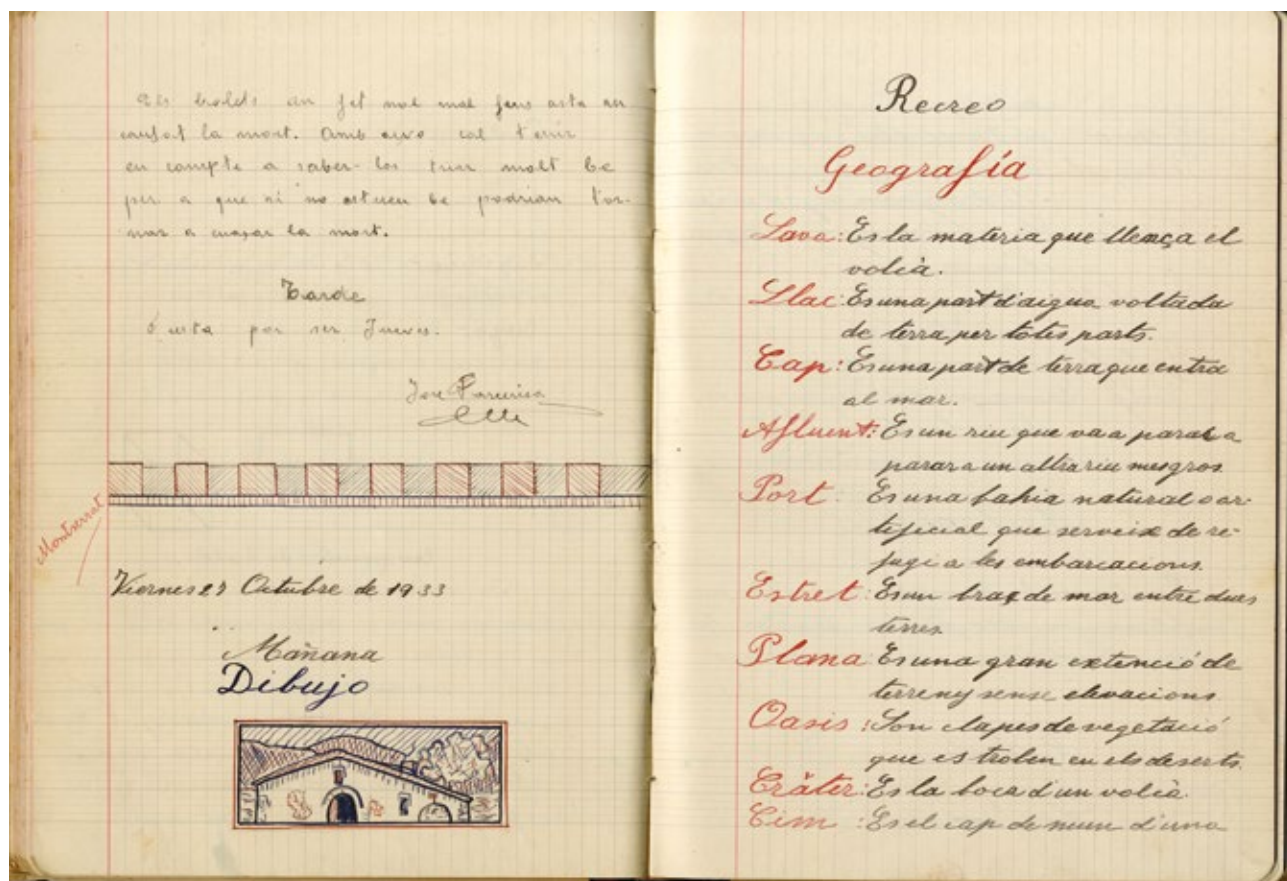
Així, doncs, quan el 1915 va arribar a Manresa per fer-se càrrec de l'Escola Nacional número 2, instal·lada al segon pis de l'antic convent de Sant Domènec, Josep Albagés ja tenia un important currículum al darrere. Els dinou anys que passaria a Manresa, fins al 1934, van ser de gran activitat professional i ciutadana, i va deixar una important empremta en la vida cultural de la ciutat.

Els Quaderns de rotació

El Quadern de rotació –*Cahier de roulement*, en francès–, era un una mena de dietari que les autoritats educatives franceses van disposar que hi hagués a cada aula a finals del segle XIX. En aquest quadern, cada dia, un alumne diferent anotava totes les activitats que es feien a l'aula –problemes, redacci-

ons, dictats, sortides, celebracions...– com si fos el seu quadern. D'aquesta manera, al final del curs, quedava un quadern gruixut –que Josep Albagés sempre feia relligar–, on es podia seguir diàriament l'activitat escolar.

En el viatge de formació que Josep Albagés va fer a França, l'any 1911, pogué apreciar l'aplicació pràctica del *Cahier de roulement* que s'utilitzava a les escoles públiques de França des de feia una quinzena d'anys. A partir d'aquest model, ell elaboraria el Quadern de rotació en la seva etapa manresana. Tot i que els quaderns de rotació ja eren coneguts a Espanya, a partir de la referència que en va fer Fèlix Martí Alpera l'any 1904, aquest instrument pedagògic no hi era gens utilitzat. Josep Albagés i els seus alumnes van confeccionar, entre el febrer de 1916 i el febrer de 1934, dinou quaderns de rotació on es recollia la tasca diària que es feia a l'au-

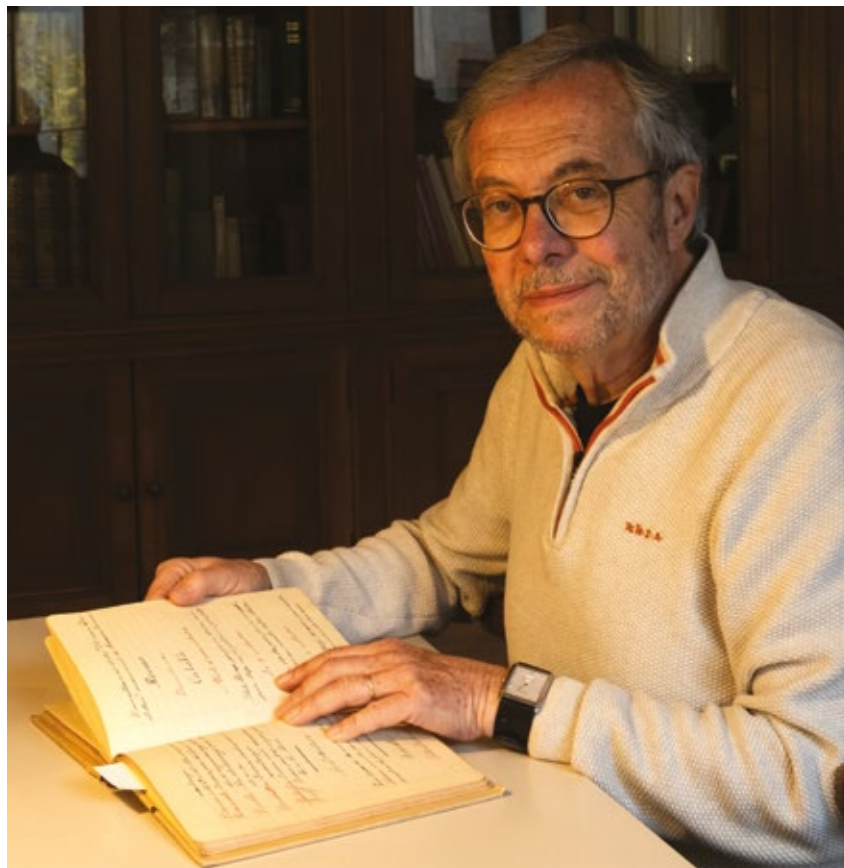

la. D'aquests quaderns se'n conserven setze a l'Arxiu Comarcal del Bages, on es poden consultar.

Llegint els quaderns de rotació del mestre Albagés podem assabentar-nos de diferents aspectes d'interès, com ara les activitats de classe, la introducció del català a l'ensenyament, i les activitats festives o d'estudi del medi que es feien a l'escola de Josep Albagés. Cada dia de la setmana, de dilluns a dissabte, es feia classe, excepte els dijous a la tarda. De les activitats que feien, n'hi havia de l'àrea de llengua –lectura, cal·ligrafia, escriptura, traducció del català, ortografia, dictat, gramàtica–; de l'àrea científicomatemàtica –aritmètica, geometria, operacions, problemes, història natural, física–, i de l'àrea social –geografia, història sagrada, història d'Espanya–. A part, quedaven altres activitats més ocasionals com dibuix, francès, doctrina, rosari, urbanitat.

Dos aspectes innovadors són que Josep Albagés feia preparar als alumnes conferències sobre termes determinats per exposar-les davant la classe i que, els anys trenta, va introduir sessions de ràdio a l'escola. Pel que fa a la introducció de l'ensenyament del català, cal recordar que el primer problema de llengua que tenien els mestres de fa un segle era com fer aprendre castellà a una canalla que només el sentia a l'escola i que no el parlava mai. Aleshores el mètode que feia servir Josep Albagés era traduir del català al castellà llistes de paraules que fossin molt diferents entre els dos idiomes, com bressol, genoll, etc. O bé fer redactar cartes en català i traduir-les al castellà i a l'inrevés; també es cantaven cançons i es recitaven poesies en català.

La dictadura de Primo de Rivera va fer recular els petits avenços que es feien i van disminuir molt les activitats en català. Per exemple, la doctrina es va començar a fer en castellà i el 1926 es va celebrar la festa del llibre totalment en castellà. La República ho va canviar tot: el curs 1931-32, a l'escola del mestre Albagés, ja es feia ben bé la tercera part de l'horari escolar en ca-

talà i els alumnes aprenien ortografia i gramàtica catalana, feien dictats en català, a més de fer en català activitats diverses de ciències, matemàtiques o geometria, i conferències en català.

A Josep Albagés li agradava fer excursions amb els alumnes i portar-los a conèixer llocs on es feien activitats econòmiques com fàbriques, impremtes, etc. També es feien sortides d'esplai i se celebrava el Dijous Llarer. Un aspecte notable és que Josep Albagés convidava mestres d'altres escoles a visitar la seva per compartir una jornada amb tot l'alumnat, i també portava els seus alumnes a visitar algunes escoles de la comarca per fer activitats conjuntes. També, de tant en tant, portava els alumnes a alguna sessió de cinema o a fer petits programes de ràdio a l'Ateneu Obrer Manresà.

Un aspecte interessant és que Josep Albagés no defugia pas parlar dels problemes socials amb els alumnes perquè, entre les redaccions escrites als quaderns de rotació, n'hi trobem de dedicades a la vaga de Canadencia de 1919, als problemes de les lleves de soldats per anar a la guerra del Marroc, a una vaga de la Fàbrica Nova el 1928, i a la vaga revolucionària de l'Alt Llobregat del gener de 1932. No hi falten

tampoc notícies sobre fets rellevants, com la travessia de l'Atlàntic de l'avió Plus Ultra el 1926, les visites del 1926 i el 1929 del rei Alfons XIII a Manresa, la inauguració de l'institut de Manresa el 1927 i el trasllat de l'escola a les aules de l'ala esquerra del nou institut l'any 1932.

*Filla de
Sebastià
Colomina*

TORRONS

*Passeig Pere III, 10
Telf. 93 872 06 00*

MANRESA

El fons de permisos d'obres

Lluís Virós Pujolà, historiador

els documents històrics es poden classificar en textuals i gràfics, i la gràcia dels expedients d'obres és que combinen els dos tipus d'informació: plànols i alçats al costat de les explicacions tècniques i legals. Amb l'elaboració del catàleg o *Pla de protecció del patrimoni arquitectònic de Manresa*, vam constatar la riquesa d'aquesta documentació que conserva l'Arxiu Comarcal, de la qual es pot extreure informació primària i fidedigna sobre la construcció dels edificis de la ciutat. El fons conté al voltant de 5.000 expedients d'obres majors produïdes a Manresa entre la dècada de 1850 i el 1939. En origen estava situat a la seu de la regidoria d'Urbanisme, però els expedients més antics s'han traspassat a l'Arxiu Comarcal.

La data d'inici correspon a les primeres ordenances que regulen de manera sistemàtica els conflictes entre la propietat privada i l'espai públic en el context de la revolució Liberal de mitjan segle XIX. Abans, amb la legislació de l'Antic Règim també s'havien regulat aquests desacords, però de manera més individual. La data final és arbitrària i correspon a la decisió de la regidoria, que necessita consul-

tar sovint els expedients aprovats els darrers temps i que ara manté a l'Arxiu Municipal de la plaça Major els posteriors a 1940. Aquest ús constant dels documents antics al llarg de més d'un segle ha provocat que una part de la documentació s'hagi perdut, o perquè no s'ha restituit al seu lloc o perquè s'ha extraviat en els trasllats i, fins i tot, perquè alguns expedients que contenien dibuixos i plànols dels grans arquitectes de la ciutat, bàsicament els d'estil modernista, s'han extret de l'arxiu municipal i han acabat en mans privades de forma irregular. En tot cas, això provoca que, a vegades, no es pugui seguir la construcció d'alguns edificis perquè no es troben els seus expedients.

Tot i els límits cronològics, el fons permet estudiar amb detall l'evolució urbana de Manresa, que ja havia estat interpretada per Josep Oliveras utilitzant les actes de l'Ajuntament. Si es té en compte que una part de la ciutat s'havia cremat a primers del segle XIX amb la Guerra del Francès i que el gran creixement s'ha produït a conseqüència de la Industrialització, el fons de permisos d'obres permet copsar de manera fidel la cronologia de l'expansió de la ciutat fins a la Guerra Civil.

En resum, un permís d'obra és una petició que una persona o empresa fa a l'Ajuntament per tal que se li concedeixi el dret a fer una construcció sense perjudicar l'espai públic, tant si ja existeix com si només està planificat. La seva anàlisi ens deixa veure els usos que ha tingut l'espai al llarg del temps perquè especifica si els edificis són habitatges, fàbriques, tallers o fins i tot horts, perquè la construcció de les tanques també requeria un permís. També permeten estudiar el grup de propietaris del terreny urbà i el dels professionals que al llarg del temps han dissenyat la forma dels edificis, que primer eren mestres d'obres i, a partir del darrer terç del segle XIX, arquitectes titulats.

Amb les dades que proporcionen aquests expedients es pot aprofundir en l'evolució d'espais concrets, veure com progressa pas a pas l'exemple de la ciutat, com es va crear el centre comercial, com es modifica la Manresa medieval i moderna en el segle XIX i XX o es pot veure la importància de l'expansió de la indústria. Finalment, com és lògic, és una de les poques fonts que deixa veure els conflictes es-

CENTRE DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA MONTSERRAT

SLC Manresa – SCC Bages · Passeig de Pere III, 68
Tel. 93 872 17 07
manresa@cpnl.cat www.facebook.com/SLCdeManresa

Totjoc, més de 1.500 jocs en català per triar i remenar

A l'hora de triar les joguines de Nadal, tens una llarga llista de jocs a escollir. Si voleu que els jocs de casa parlin en català consulteu el catàleg web cpnl.cat/jocs/cataleg/ que inclou més de 1.500 jocs i joguines en català.

Aquest estiu, es va presentar el Vocabulari dels jocs de taula i Vocabulari dels jocs de rol, que sorgeix d'una col·laboració amb el CPNL i el TERMCAT. L'objectiu del diccionari, que es pot

consultar en línia i descarregar des del web de CPNL, és el foment de l'ús del català a partir de la terminologia associada al món del joc. Aquí tens 10 de les paraules incloses al nou diccionari:

amanida de punts - point salad

catxa - bluff / farol

construcció de piles - deckbuilding

coronador / coronadora - kingmaker

entoma-la, fote't - take-that

figureta - meeple

joc de bases - trick-taking game

joc de món obert - sandbox

joc de rol (JDR) - role-playing game

jugaire - jugón / gamer

peculatiu entre la propietat privada i l'administració. En definitiva, el fons de permisos d'obres enriqueix el coneixement sobre els edificis de la ciutat, les seves característiques, la qualitat de l'arquitectura i, per tant, del valor patrimonial com es pot seguir, per exemple, en la secció *Patrimoni ciutadà del Pou*. A més, permet resseguir la trajectòria dels arquitectes i els altres professionals que han dissenyat l'espai urbà i millorar el coneixement de les característiques tècniques i formals dels estils que s'han anat succeint al llarg de la nostra història recent.

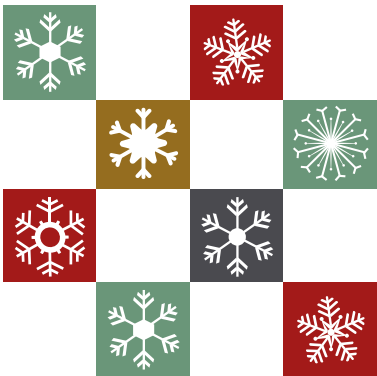
En aquest sentit, el document que hem triat per il·lustrar aquest escrit és el d'un conegut edifici del carrer del Born que dona a la plaça de Fius i Palà i que correspon a l'actual farmàcia Riu. La botiga es va tractar en el número 411 d'aquesta publicació el setembre de 2024 i l'expedient d'obres de l'Arxiu Comarcal té el codi 21897. Es tracta d'un bonic edifici noucentista de l'arquitecte barceloní Ferran Tarragó, amb una obra important a la capital, a Manresa i a Tordera. Tot i que el catàleg de Manresa només protegeix la botiga, la qualitat de l'obra fa recomanable que es protegeixi tot l'immoble que, com es veu en els plànols, s'adapta a les parcel·les de dues cases antigues, una que donava al Born i l'altra al carrer Nou. El permís el va demanar el comerciant Ramon Oliveras el 1927 i, per la informació que ens ha facilitat Joan Vila-Masana, descendent d'una part de la família, era una casa unifami-

Lluís Virós amb el plànol de la façana de la Farmàcia Riu, entre el Born i el carrer Nou

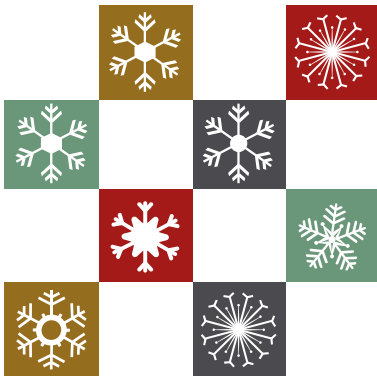
liar amb les plantes baixes i l'entresol dedicats a la farmàcia i el seu laboratori, tres pisos d'habitatge unifamili-

ar i un quart pis dedicat a biblioteca, a més de dos altells amb terrats a la coberta.

Bones Festes

I FELIÇ 2026

EQUIPS D'IMPRESSIÓ I GESTIÓ DOCUMENTAL
www.remsa.cat | T. 93 878 42 90

IMPRESSIÓ ONLINE I GRAN FORMAT
www.printdossier.com | T. 93 874 37 05

CIBERSEGURETAT, IT I DIGITAL CLOUD
www.ciberstorm.com | T. 93 238 13 71

INFORMÀTICA I SERVEIS IT
www.in2sa.cat | T. 93 733 19 19

Fons fotogràfic de Marià Lladó

Jordi Sardans Farràs, historiador

Es tracta del llegat singular de Marià Lladó Torrents, nascut el 24 de març de 1911, que va fotografiar Manresa del 1947 al 1964. El 28 de novembre de 1994, familiars seus van lliurar a l'Arxiu 237 sobres amb 4.742 negatius de fotografies amb blanc i negre. D'aquestes, 4.160 són de 35 mil·límetres i 582, de 60 per 55. Marc Torras Serra, director de l'Arxiu, explica que «el contingut de cada sobre és uniforme i es correspon a un únic acte o tema». Aquesta aportació d'un fons documental gràfic, iniciat el 1961 des de l'Arxiu Històric de la Ciutat, ha passat a formar part de la fototeca ciutadana, fonamental per a l'estudi de la història contemporània local.

Lladó es va iniciar com a aficionat participant en concursos i exposicions. Com a professional va cobrir les visites de les bandes de música dels EUA, de gran impacte ciutadà, i va ser un reputat retratista de galeria, amb estudi i laboratori al carrer Nou. L'esposa, Conxita Tubau, va intentar recuperar entre clients, entitats, empreses i companys, a qui Lladó havia fet fotos, regalant-ne, com també negatius, que irremeiablement s'han perdut. El fotògraf va morir el 27 de novembre de 1996. Torras agraeix la tasca realitzada pel matrimoni, ja que «tots els negatius estaven perfectament conservats, datats i identificats», classificats i en bon estat de conservació. S'han ordenat cronològicament i se n'han fet còpies en paper per a la consulta i ús. El 1999, Marc Torras va publicar un quadernet de format petit amb el títol *Inventari*

del fons fotogràfic Marià Lladó, dins dels catàlegs de l'Arxiu.

En els divuit anys d'activitat fotogràfica recollida a l'Arxiu, els temes estan ben datats, llevat d'algunes reproduccions de fotos antigues, paisatges rurals i l'hospital de Sant Andreu. Hi ha mostres temàtiques religioses, com el centenari de les Congregacions Marianes, la benedicció de les campanes de l'església de Sant Andreu, les festes de la Llum i la recollida de diners per a la reconstrucció del Carme, amb l'inici de les obres. Les processons de la Llum i del Divendres Sant, i la primera missa d'Antoni Sales. La canonització de santa Joaquina de Vedruna, les reobertures de l'església dels Infants i del Convent dels Frares, amb l'enterrament del rector de la Seu, Lluís Camps.

Un grup important d'imatges són culturals. Pel que fa al teatre, els vestits de la companyia Almendros-Ferrer, la representació de *La hidalga del valle*, a la Seu, la Passió de Martí Camprubí, als Carlins; teatre llegit, a la Biblioteca popular, amb una conferència sobre Unamuno. Entre les musicals, les noces d'or de l'Orfeo Manresà, amb el concert inaugural del Messies de Haendel, fins la conclusió i l'homenatge a Marc Miravittles. Concerts de l'Orfeo a la Seu i de Joan Manén, representació de *Los Bohemios*, *Cançó d'amor i de guerra* al Kursaal, la Novena Simfonia i jocs florals, celebrats a la Pirelli i al Kursaal; les tres visites a Manresa de les bandes de música dels portaavions Intrepid, de la VI flota dels EUA, F.D. Roosevelt i Independent... També va captar l'ac-

tuació de Raimon, amb membres dels Setze Jutges, a la Sala Loiola, o les del conjunt musical de los TNT a Ràdio Manresa. De cinema: el rodatge de la pel·lícula *Plácido* i de pintura: els esbossos pictòrics d'Albert Pujol.

Hi ha temes relacionats amb l'esperanto com la inauguració del local de Lingua Club i la visita del cònsol Aldo Pيرانtoni, en la Setmana d'Itàlia. Altres instantànies tenen un caire més periodístic, com ara un grup de fotos per a la revista *Bages* de pageses a la plaça. Va retratar escenes d'oci i de vida social: els sopars del Gremi de Sant Lluc i del Centre Excursionista de la Comarca de Bages (CECB) o les noces d'or i l'homenatge a Josep M. Font. Hi ha la campanya pro beneficència local, les festes estudiantils, de sant Tomàs d'Aquino, de la Creu Roja i la desfilada de carrosses per la festa major. Des del punt de vista de l'esport hi ha imatges de la col·locació de la primera pedra de la piscina coberta i carnets del Club Natació Manresa, i diversos equips de bàsquet, com Martes trece.

Un altre dels apartats importants són les fotos d'empresa i d'actes econòmics com el forjador de la Metal·lúrgica Tèxtil, els estands de la Gran Fira Extraordinària de l'Ascensió o la medalla d'or del mèrit al treball al manresà Joaquim Borràs Ferrer, president del Consell d'Administració de la fàbrica Borràs, de filats i teixits de cotó a Castellbell i el Vilar. Les fires de mostres i el Saló de Tardor, les obres d'ampliació del 1958 del recinte industrial de la fàbrica nova de Bertrand Serra, el mer-

*Joieria i
Relotgeria*

BELLORRÍ

Reparació i restauració
de joies i rellotges

C/ Saclosa, 40
Tel./Fax 93 872 61 07
08242 MANRESA

2 de juliol de 1953. Inauguració del local de la revista *Bages*, a l'institut Lluís de Peguera. Amb el bisbe Ramon Masnou, i, entre d'altres, el doctor Selga

cat del Born, Bar Miami, Motos Cantarell, la Societat Anònima de Foneria (SAF), la conferència sindical i visita de l'ambaixador a Pirelli, Tachó, taller del PTV, garatge Astòria, el primer televisor a la casa Codina, la Casa Refrey i l'homenatge al senyor Carbonell.

Pel que fa als serveis: la inauguració del Servei Dietètic Infantil, el lliurament d'un aparell de raigs X a l'hospital de Sant Andreu, l'ambulància policlínica, la campanya pro beneficència local, inauguracions de noves instal·lacions a la clínica Sant Josep, l'edifici de les germanetes dels Pobres, amb la

nova residència, l'escola de puericultura i les oficines d'Assistència Sanitària Colegial. També va capturar les noves construccions escolars. D'urbanisme, cal esmentar el paisatge urbà arran de la fàbrica *Nueva Montaña Quijano*, les obres públiques al Pont Vell i els terrenys per a l'Escola d'Arts i Oficis de la *Maestria Industrial*. També va captar els fenòmens meteorològics com el Passeig i Casa Caritat nevats el 26 de desembre de 1962.

De política va fotografiar la visita del general Franco, del governador civil, Eduardo Baeza Alegria, que va inau-

gurar la segona fase de les cases de l'Ajuntament, popularment de Xocolata, o la visita del príncep Javier de Borbón Parma; la benedicció del banderí de la *División Azul* i homenatges a Joan Prat, Joan Gallifa i Josep Moll Vall, i dels regidors municipals el 1961. Finalment, es va desplaçar ocasionalment per la comarca amb imatges de la benedicció de la nova campana de Viver, la festa major del Miracle i processó, el mas del Talló, de Castellgalí i la primera pedra de la capella, Abellar de Baix, el túnel a prop de la resclosa de la Séquia a Balsareny, i de Cardona, Solsona i Súria, del 1959.

PM POSTAL SCCL
SERVEIS POSTALS PER EMPRESES
pmpostalsccl@gmail.com

Joan Perarnau Garriga

(Nova Zelanda)

«Aquí hi ha un ritme més lent, potser com a totes les illes del Pacífic»

Em dic Joan Perarnau Garriga i tinc 41 anys. Vaig començar els estudis musicals a Manresa i no gaire més tard contrabaix al Conservatori amb Imma Grimalt. Recordo que no hi havia nens que triessin aquest instrument per començar. Durant els anys inicials vaig tenir la sort de participar en molt bons projectes musicals com la JONC. A partir d'aquí ja tenia molt clar cap a on volia enfocar la meua vida. Tot i així vaig cursar tots els estudis fins acabar batxillerat. M'encantaven les ciències, però la música em proposava una aventura més infinita.

De Manresa vaig marxar a Londres on vaig estudiar a la Guildhall School of Music and Drama de Londres, amb Thomas Martin. Des d'allà se'm van obrir els horitzons amb oportunitats com la Jove Orquestra Nacional d'Espanya i una mica més tard el Pacific Music Festival al Japó, el 2003. Aquesta experiència va ser una de les raons per les quals m'hi vaig traslladar, amb una plaça en una orquestra que s'acabava de crear a la prefectura de Hyogo. Tornant a Catalunya al cap de tres anys, no va ser fàcil però poc a poc vaig tornar a tenir oportunitats, amb una breu parada a Birmingham per acabar els estudis. Una de les experiències que em va fer tornar va ser poder entrar a formar part de l'Orquestra del Festival de Verbier, a Suïssa. Aquell mateix any, també vaig tocar a l'Acadèmia del Festival de Lucerna, amb Pierre Boulez. No ho sabia llavors, però aquesta seria una relació musical amb Suïssa crucial per a la meua trajectòria i inspiració, que per sort encara dura i em porta a viatjar pel món amb l'Orquestra de Cambra del Festival de Verbier.

Després d'un període una mica difícil, vaig entrar a formar part a l'Orquestra de Castella i Lleó. Allí vaig passar tres anys fins que sense buscar-ho seriosament, vaig tenir l'oportunitat de fer una audició per l'Orquestra Nacional de Nova Zelanda i vaig acabar quedant-m'hi el 2013. Podria dir que la meua vida a Nova Zelanda és bastant més tranquil·la que a la majoria de llocs on he viscut. Hi ha un ritme més lent, potser com a totes les illes del Pacífic. Nova Zelanda té aquest punt. La feina a l'Orquestra em porta per tot el país, però també em proporciona temps per poder gaudir de la vida personal. Està tot bastant encarat cap a l'aire lliure, caminar, els boscos, els ocells. Podria fins i tot dir que convida a la reflexió més sovint. El que em sorprèn

Joan Perarnau a bord del ferri que va de Wellington a Picton, de l'illa del Nord a l'illa del Sud passant per l'estret de Cook

més és la quantitat d'espai sense gent ni aparent desenvolupament humà i/o urbà. Sobretot a l'illa sud et pots fer la idea de com hauria estat Europa abans que es desenvolupés tant. I com a clixé, però també realitat, aquesta natura expansiva fa de Nova Zelanda un país molt especial.

És un moment curiós. Per una banda amb la meua parella tenim un anhel de viure en una zona més rural que no un barri residencial de Wellington, que és la capital del país. Poder gaudir de més espai verd, arbres fruiters i fins i tot animals. Però la raó més gran és la recerca del silenci. S'està tornant extremadament difícil trobar silenci de veritat en el món en què vivim. Per d'altra banda tenim una opció de provar de viure a Singapur. No cal dir gaire més per veure que són gairebé opcions contràries i ara mateix estem sospesant quin és el millor camí cap endavant. Tornar a Catalunya sempre és especial. El fet de visitar-la un cop a l'any concentra l'experiència i es fa més profunda. Hi ha moltes coses que trobo a faltar, però també m'agrada poder experimentar el món d'una manera més oberta i expansiva. Ara per ara no tenim pensat tornar permanentment, però mai està descartat del tot.

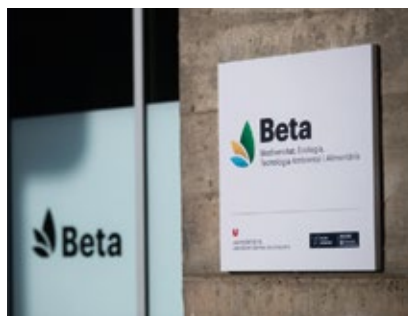
Joan Perarnau Garriga toca a l'Orquestra Nacional de Nova Zelanda, on viu des de fa dotze anys

El Centre Tecnològic BETA impulsa la recerca per a un món rural més sostenible

S'ha convertit en un referent en l'àmbit de la bioeconomia circular, l'ecologia aplicada i els sistemes agroalimentaris sostenibles

El 14 de novembre de 2014 es va fundar el Centre Tecnològic BETA (Biodiversitat, Ecologia, Gestió Ambiental i Alimentària) de la Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya (UVic-UCC). Actualment està ubicat a l'edifici Can Baumann, ctra. de Roda, 70, a Vic, té una plantilla de 130 treballadors, està participant en 45 projectes europeus i té un pressupost anual de 6 milions d'euros.

El CT BETA contribueix de manera significativa a posicionar la Catalunya Central com un pol de coneixement i sostenibilitat. No només és un referent internacional, sinó que també exerceix un paper clau en la projecció de la UVic-UCC al conjunt del territori de la Catalunya Central. El centre contribueix de manera significativa a posicionar aquesta regió com un pol de coneixement i sostenibilitat, capaç d'atraure talent internacional i d'apropar-lo a les necessitats locals. Així mateix, reforça el teixit productiu del territori, especialment en el sector agro-

alimentari, amb una aposta ferma pel desenvolupament sostenible i la competitivitat.

Projectes nacionals i internacionals

Membre de la Xarxa de Centres TECNIO de Catalunya des dels seus inicis, el CT BETA participa cada any en nombrosos projectes de recerca nacionals i internacionals, un terç dels quals coordinats pel centre mateix. Fins ara ha participat en 62 projectes europeus i més de 20 projectes nacionals, i també ha col·laborat amb més de 50 empreses, la majoria catalanes, en més de 100 projectes de transferència de coneixement.

També destaquen els lligams del centre amb l'administració pública, amb la qual durant aquests anys ha estat col·laborant activament en diversos projectes estratègics, redactant propostes per als plans de gestió de Catalunya dels fangs de depuradora o del digestat provenient de les plantes de biogàs; l'impuls de projectes estratègics territorials, l'assessorament a governs locals a través del Programa SIMIL, o l'impuls de la Plataforma Catalana de Nutrients.

Perspectives de creixement

En aquests onze anys, el CT BETA no només ha anat augmentant les seves unitats científiques i àmbits de treball, adaptant-se a les necessitats dels diversos actors i sectors amb els quals treballa, així com considerant les diverses estratègies polítiques nacionals i internacionals, sinó que també ha crescut físicament. Primerament, amb el trasllat a Can Baumann, el juliol de 2021, on actualment ocupa 1.260 m². A més, des de l'any 2019 té 5.000 m² de superfície de camps experimentals, per a la realització d'assajos agronòmics, i actualment s'està treballant per poder doblar aquesta superfície. També, aviat, s'inaugurarà una ampliació d'espais al mateix recinte de Can Baumann, unes noves instal·lacions que se sumaran a les actuals i que tindran una superfície de 1.700 m², per acollir més despatsos i espais per a plantes pilot.

A més, el CT BETA està treballant per desplegar la seva activitat en nous àmbits i també en altres punts estratègics del territori català, que li permetran ser més competitiu i incrementar el seu impacte.

Centre Tecnològic BETA

Universitat de Vic -
Universitat Central de Catalunya

Edifici Can Baumann
Ctra de Roda, 70 08500 Vic

+34 93 881 61 68
info.beta@uvic.cat
@BETA_TechCenter BETA
Technological Center

Calderes de biomassa: aprofitem un recurs autòcton per produir calor

Josep M. Macià Roldan, gerent i secretari tècnic del CETIM

La biomassa és una font d'energia renovable que s'obté a partir de la gestió forestal dels boscos o de les activitats agrícoles i que es pot utilitzar com a combustible de calderes per generar energia calorífica. A la llar, podem utilitzar aquesta energia per escalfar aigua per a calefacció i per generar aigua calenta sanitària.

Els tipus de biomassa més utilitzats a l'àmbit domèstic són:

Poder calorífic 	Pèl·let	fusta compactada en forma de grànuls cilíndrics
	Estella	fusta trinxada de petites dimensions
	Llenya	troncs trossets de diferents mides

Poder calorífic: energia que s'allibera en el procés de combustió per kilogram de combustible

El *procés de combustió* que té lloc a les calderes és un procés químic on, a partir de la biomassa més oxigen de l'aire, s'obté CO₂ i vapor d'aigua. També s'obtenen gasos contaminants, però en quantitats baixes –en comparació a la crema d'altres combustibles d'origen fòssil–, que s'alliberen per la xemeneia. A més, es generen cendres, que es disposen en un contenidor. En aquest procés de combustió s'allibera una gran quantitat d'energia, que és la que utilitzem.

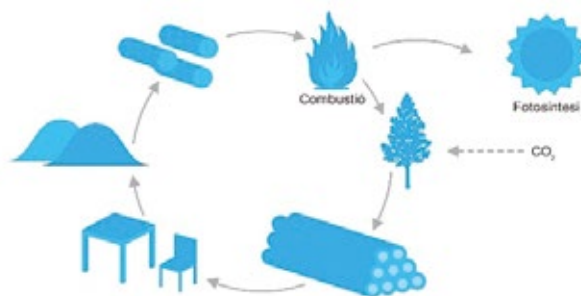
Per tal que la combustió sigui completa –òptima–, les calderes de biomassa controlen les condicions de temperatura i la quantitat d'oxigen durant el procés. També hi influeix la composició i el grau d'humitat de la biomassa. Per això és important que la biomassa que cremem sigui certificada.

Si la combustió de biomassa genera emissions de CO₂ a l'atmosfera, per què es considera que no contribueix a l'escalfament global?

La combustió de biomassa té un balanç zero o neutre d'emissions de CO₂ perquè es considera que es tanca el cicle natural del carboni que es basa en el procés de la fotosíntesi.

Les instal·lacions amb caldera de biomassa estan formades per la caldera, un dipòsit o sitja d'emmagatzematge de combustible, dipòsit d'inèrcia, contenidor de recollida de cendres i xemeneia. Les calderes domèstiques tenen entre 10 kW i 70 kW de potència calorífica i rendiments que oscil·len entre el 80 % i el 92%. Es diferencien entre elles pel tipus de combustible i l'entrada de combustible a la caldera, que pot ser manual o automàtica i això determina com serà l'emmagatzematge del combustible.

En les calderes domèstiques predomina l'ús de *pèl·let* amb alimentació automàtica amb sistema pneumàtic. En aquest cas, es requereix una tremuja o petit contenidor de com-

bustible que té autonomia per unes setmanes i que sol estar adossat a la mateixa caldera. I la resta del combustible s'emmagatzema en sacs.

Les calderes d'*estella* solen tenir també un sistema d'alimentació automàtic, que en aquest cas és de bis sense fi, i requereixen més volum d'emmagatzematge de combustible per tenir l'autonomia necessària, que segons la reglamentació, ha de ser d'un mínim de 15 dies. El combustible, habitualment, el subministra directament una empresa especialitzada, amb un camió i un sistema d'abocament pneumàtic.

Les calderes de *llenya* –troncs– són habitualment de càrrega manual i el combustible s'emmagatzema apilat. N'hi ha que tenen suficient capacitat per tenir autonomia d'un dia amb una sola càrrega.

El dipòsit d'inèrcia és un dipòsit d'aigua que s'escalfa amb l'energia resultant de la combustió i que serveix per poder regular la potència de funcionament de la caldera a cada moment segons les necessitats.

El manteniment preventiu de les calderes és indispensable pel seu correcte funcionament i inclou la retirada periòdica de les cendres i, com a mínim, una neteja i revisió anuals de la caldera. Les ha de fer un instal·lador autoritzat en Instal·lacions Tèrmiques d'Edificis. Pel que fa a la legalització, en el cas de calderes de més de 5 kW cal un certificat emès per l'instal·lador i un tràmit senzill amb l'administració. En el cas de calderes de més de 70 kW, a més dels requeriments anteriors, cal un projecte fet per un tècnic competent i un certificat de Direcció i Acabament d'Obra, signat per tècnic competent.

MUNICIPI A MUNICIPI, ENCENEM LA TRANSICIÓ ENERGÈTICA

«Gràcies a les calderes de biomassa hem millorat el servei de calefacció i estalviem 60.000 euros anuals.»

Soledad Rodríguez – Tècnica d'esports
Ajuntament de Manresa

Projecte: Xarxa de calor amb biomassa

El programa **Renovables 2030** de la **Diputació de Barcelona** accelera una **transició ecològica justa** als municipis de la província.

saps què menges?

El selecte club del iogurt

Marta Jorge

A la nevera del supermercat trobem cada cop més alternatives vegetals al iogurt. Moltes es presenten com si fossin realment iogurts, tot i que legalment no ho són. De fet, només es pot anomenar *iogurt* aquell producte elaborat a partir de llet d'origen animal fermentada amb dos tipus de bacteris: *Lactobacillus bulgaricus* i *Streptococcus thermophilus*. Quan parlem de productes elaborats amb begudes vegetals fermentades, la normativa indica que hauríem de parlar de *postres* o *fermentats vegetals*. Avui n'analitzem un exemple basat en coco i ametlla. Com per taca, a l'envàs no apareix escrit enlloc el terme «iogurt».

INGREDIENTS

Llet de coco 56% (extracte de coco 33% i aigua), aigua, proteïna d'ametlla 3,8%, midó, espessidor: goma guar, ferments lactis (*Streptococcus thermophilus*, *Lactobacillus bulgaricus*).

INFORMACIÓ NUTRICIONAL (per 100g)

Valor energètic	526 kJ (127 kcal)
Greixos	11,0 g
dels quals, saturats	9,9 g
Carbohidrats	3,8 g
dels quals, sucres	1,3 g
Fibra alimentària	0 g
Proteïnes	3 g
Sal	0,01 g

El producte analitzat és un fermentat vegetal elaborat principalment amb llet de coco, que representa el 56% del total. L'extracte de coco (33%) és la part greixosa de la llet de coco i això explica el seu contingut en greixos totals i saturats, amb gairebé 10 g de greix saturat per cada 100 g. També s'hi afegeix proteïna d'ametlla (3,8%), probablement per millorar el balanç nutricional, atès que els fermentats vegetals solen ser pobres en proteïna si no se n'enriqueixen. El midó i la goma guar s'utilitzen

per espessir la textura i apropar-la a la d'un iogurt, que en aquest cas s'ha aconseguit sense llet ni cap tipus de gelatina d'origen animal. Pel que fa als ferments làctics, hi són presents els bacteris tradicionals del iogurt (*L. bulgaricus* i *S. thermophilus*), però això no converteix aquest producte en iogurt, ja que, com s'ha dit, falta la matèria primera fonamental: la llet d'origen animal.

A nivell nutricional, ens trobem davant un producte amb un perfil calòric moderat (127 kcal per 100 g), amb una aportació proteica a expenses de l'ametlla. No conté sucre afegit, cosa que és una bona notícia, tot i que tampoc no conté fibra. Quant a la sal, la quantitat present és pràcticament inexistent. Si tenim en compte l'oferta actual de iogurts o postres lactis d'origen vegetal i no tolerem els lactis, sempre i quan el nostre paladar no indiqui el contrari aquesta no és una mala opció per incloure a la nostra dieta com a substitut del iogurt.

RECORDA

Fermentats vegetals com el que hem analitzat avui poden ser una bona alternativa per a persones que no consumeixen lactis. Però ni estem davant d'un iogurt ni el terme «iogurt» pot aparèixer a l'envàs, tant pels ingredients que el conformen com per la legislació vigent. En general, els fermentats vegetals com aquest poden encaixar en una alimentació saludable sempre i quan revisem el contingut en greixos, sucres i proteïnes. També és interessant triar opcions sense sucres afegits ni aromes artificials. En cas de voler incorporar a la dieta aquest tipus d'aliment, es pot utilitzar en plats com esmorzars amb fruita fresca i llavors, o com a base de salses vegetals. Com sempre, llegir amb atenció l'etiqueta ens ajudarà a triar amb coneixement i que no acabi a la nostra cistella de la compra un fals iogurt, ple de sucres, sense cap avantatge nutricional.

Si l'edat no em limita, per què ho has de fer tu?

L'edatisme és discriminació

Tractar-me
com si fos
una criatura,
és edatisme.

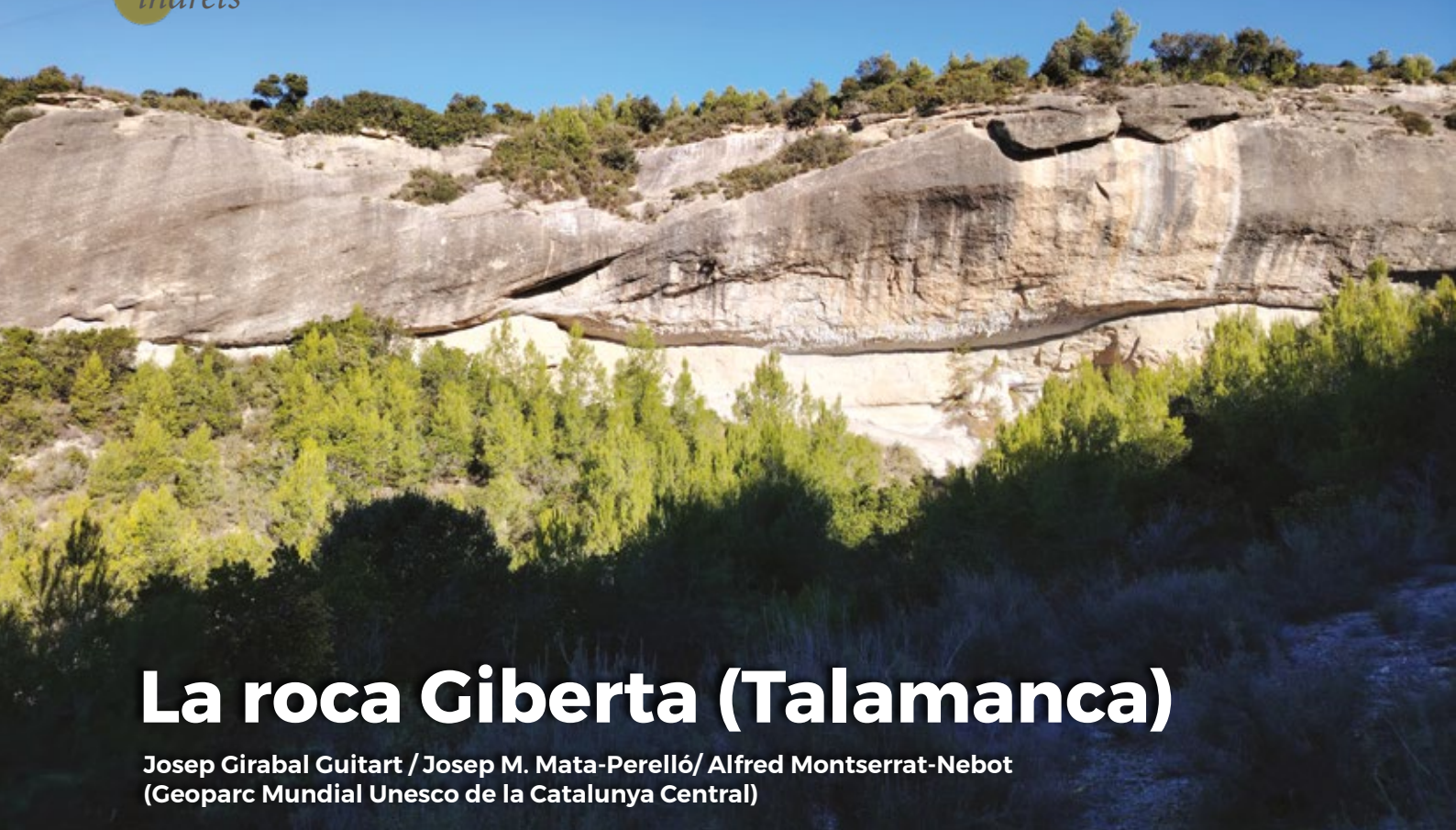
Pensar que
ja no puc
aportar res,
és edatisme.

Negar-me
oportunitats
per ser gran,
és edatisme.

www.diba.cat/edatisme

**Diputació
Barcelona**

La roca Giberta (Talamanca)

Josep Girabal Guitart / Josep M. Mata-Perelló/ Alfred Montserrat-Nebot
(Geoparc Mundial Unesco de la Catalunya Central)

El mirador que hi ha al peu del castell de Talamanca té interès paisatgístic pel magnífic panorama i també té importància històrica, ja que és un dels escenaris de la Batalla de Talamanca, lliurada l'any 1714 i que va ser la darrera victòria de les armes catalanes. Però en aquesta secció ens centrarem en una formació rociosa que es veu a distància: la roca Giberta. Sota nostre discorre la riera de Talamanca i en el vessant oposat de la seva profunda vall hi ha la carena que separa la seva conca de la del riu Calders. En aquest paisatge muntanyós del nord del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac abunden els afloraments de roques, un de ben visible és l'anomenat cingle de l'Estoviada, en el qual destaca la roca Giberta, una gran paret que és a un quilòmetre i mig a vol d'ocell. Per arribar-hi cal anar a peu, almenys en el darrer tram del recorregut, però l'esforç val la pena, ja que només situats a la base d'aquesta singular formació ens adonarem de les seves enormes dimensions i la podem observar en detall.

Farem una mica d'història geològica: durant gran part de l'Eocè –període que va de 56 a 33'9 Ma enrere– la Catalunya central era a l'extrem d'un petit mar obert a l'Atlàntic, i on ara hi ha el Vallès hi havia unes muntanyes que anomenem Catalànids. En baixaven rius torrencials que a la desembocadura formaven deltes pedregosos anomenats *ventalls al·luvials*, el més important donaria lloc a l'actual massís de Sant Llorenç del Munt i per tant a tot l'entorn de Talamanca. En aquell ventall al·luvial els sediments més grollers quedaven prop de la costa, mentre que les sorres i argiles podien ser mogudes per ones i corrents fins a sedimentar

mar endins. La roca Giberta ens mostra aquest procés sedimentari. En efecte, a la part baixa hi ha margues procedents de sediments argilosos amb restes d'organismes marins que ara trobem com a fòssils i aleshores era un fons marí tranquil. Però aquell gran delta estava creixent i va arribar un dia en què la grava va arribar fins aquí i va cobrir els sediments terrosos anteriors; més i més grava va originar la roca de conglomerat de la part alta i més visible de la roca Giberta. La separació entre els dos tipus de sediments és ben clara. Vist en perspectiva, a la roca Giberta s'hi distingeixen petits estrats inclinats, producte de la successives arribades de sediments i d'esllavissades. És remarcable el gran tall en diagonal que divideix la roca. I l'erosió, com arreu, ha donat forma al paisatge d'aquest indret: les margues de la part baixa són menys resistents a l'erosió que el conglomerat que hi ha a dalt, de manera que s'ha format una gran balma.

Situació: És al terme de Talamanca. Per anar-hi cal baixar cap a la riera per la pista que porta al molí del Menut, d'on hem de passar de llarg. La ruta segueix per pista en bona part però el tram final és un corriol. El més pràctic és consultar Wikiloc, on trobareu itineraris ben detallats. **Situació geològica:** La zona forma part de la Depressió Geològica de l'Ebre. **Importància geològica:** Té un gran valor paisatgístic, científic i didàctic, i està inclosa en l'Inventari d'Espais d'Interès Geològic i Miner del Geoparc de la Catalunya Central. **Materials geològics:** Tots els de la zona procedeixen de l'antic ventall al·luvial de Sant Llorenç; la roca més visible és el conglomerat, però també s'observen gresos procedents de sorra consolidada i margues derivades de sediments fangosos. En tots els casos el material que ha actuat de ciment natural és el carbonat de calci. **Edat de la formació:** Aquests materials es van dipositar aquí en el període Eocè. **Curiositat:** Fa un temps vam veure publicades conjuntament i comentades dues fotos, una era de la roca Giberta i l'altra d'un promontori anomenat Kodiak, al cràter Jezero, a Mart; la semblança és sorprenent i demostra que fa uns milers de milions d'anys el planeta vermell era un món amb rius, deltes i llacs. Ho podeu trobar per internet.

GUIMERÀ
GUIMERÀ
GUIMERÀ
GUIMERÀ
GUIMERÀ
GUIMERÀ

+ESPAI PER
LES PERSONES
+COMERÇ

Manresa
+ BENPARIDA!

DESCOBREIX-LA!
manresa.cat/benparida

La música de la natura

Ignasi Cebrian

Què és la música? És l'art humà que s'expressa amb la combinació de sons –vibració de l'aire o l'aigua amb una freqüència única, una nota, que la nostra oïda pot percebre, d'acord amb les lleis de la melodia, de l'harmonia i el ritme.

Sons amb coherència musical, melodia. Amb adaptació entre les parts. I amb certa proporció al llarg del temps. Encara que segons les orelles que escolten la música pot ser soroll –vibració de l'aire o amb moltes freqüències complexes, no és una nota, que pot ser molesta o caòtica– sense cap coherència, on les parts xoquen entre elles i les proporcions deixen de ser rítmiques. La música són sons o sorolls ordenats que fem i escoltem els humans, d'acord. I a la resta del món natural hi ha música, hi ha altres músiques?

La resposta és clara sí. Començarem per allò evident: els ocells. Hi ha grups, com els passeriformes, els moixons, que canten. Fan autèntics reflets que poden ser considerats petites i breus peces musicals amb la finalitat de marcar el territori o per seduir a les femelles. Altres fan sorolls, esgarips, crits que en alguns casos poden considerar-se músiques rítmiques.

Més enllà dels ocells cantaires tenim altres casos. Les balenes geperudes fan frases que es repeteixen en el temps i es poden considerar part de la cultura del grup. Els ximpanzés salvatges piquen arrels i troncs com si fossin tambors, amb ritmes no aleatoris. A vegades els ritmes també són propis de la regió. Els grills, les cigales i les granotes fan cors rítmics coordinats, amb patrons d'entrada i resposta i fins i tot *polirítmies* entre espècies veïnes amb una funció de marcar el territori. Finalment, també hi ha música d'ultrasons: alguns ratpenats i rosegadors emeten vocalitzacions ultrasonores amb estructures repetitives, que en alguns casos s'han comparat amb cançons.

Aquestes manifestacions les poden considerar música? No ben bé, siguem prudents. Molts animals no humans fan coses molt semblants a la música –ritmes, cants complexos, fins i tot *instruments*–, però la idea d'*art musical* com l'entenem nosaltres és, fins on sabem, humana. Aquest sons els fan servir en contextos socials, de festeig, de comunicació a distància, per marcar territoris... I fins i tot alguns mostren tradició i variació cultural –balenes, ocells, possiblement ximpanzés. Normalment tot el que envolta el nostre comportament sempre ho podem trobar en menor grau a la natura, però. I hi projectem la nostra idea d'art.

Les ovelles canten o belen?

Menjar. —
— Beure.
Riure! —

Consulta els menús especials
per aquestes festes: Nadal,
Sant Esteve, Any Nou i Reis

Disposem d'un reservat per a petites
reunions i celebracions privades.

Menú cap
de setmana
•
Carta de
cafeteria
•
Menú diari

*Bones festes i
bon 2026*

93 876 92 16

www.miamimanresa.com

LA CUINA
restaurant

Plaça Bages, 8 - 08242 MANRESA
Telèfon 93 872 89 69

www.restaurantlacuina.com
lacuina@restaurantlacuina.com

BONES FESTES!

www.lexia.cat

Lexia

**Bufet Matamala
& Roca Marzà**
ADVOCATS

Manresa | Berga

LLUÍS ALSEDÀ SOLER

Jordi Sardans
Fotos: Joan Closas

Jubilat emèrit, ha estat catedràtic, doctor i investigador matemàtic de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i coordinador de pla d'estudis del nou grau de matemàtica computacional i analítica de dades. Creu que cal finançar la recerca en IA abans de poder-la aplicar. De jove va pertànyer a la Comissió per la Promoció Política (CPP), que va donar pas a la Unió Socialista del Bages (USB), on va formar part de l'executiva. N'era membre del front de barris i va participar en la gestora de l'associació de veïns de la Plaça de Catalunya. Després, va ser secretari d'Organització de la setena federació del PSC. També havia format part de la Coordinadora de Barris de Manresa.

Quina valoració fas de l'exposició *Franquisme a Manresa 1939-1975. Resistència i repressió*?

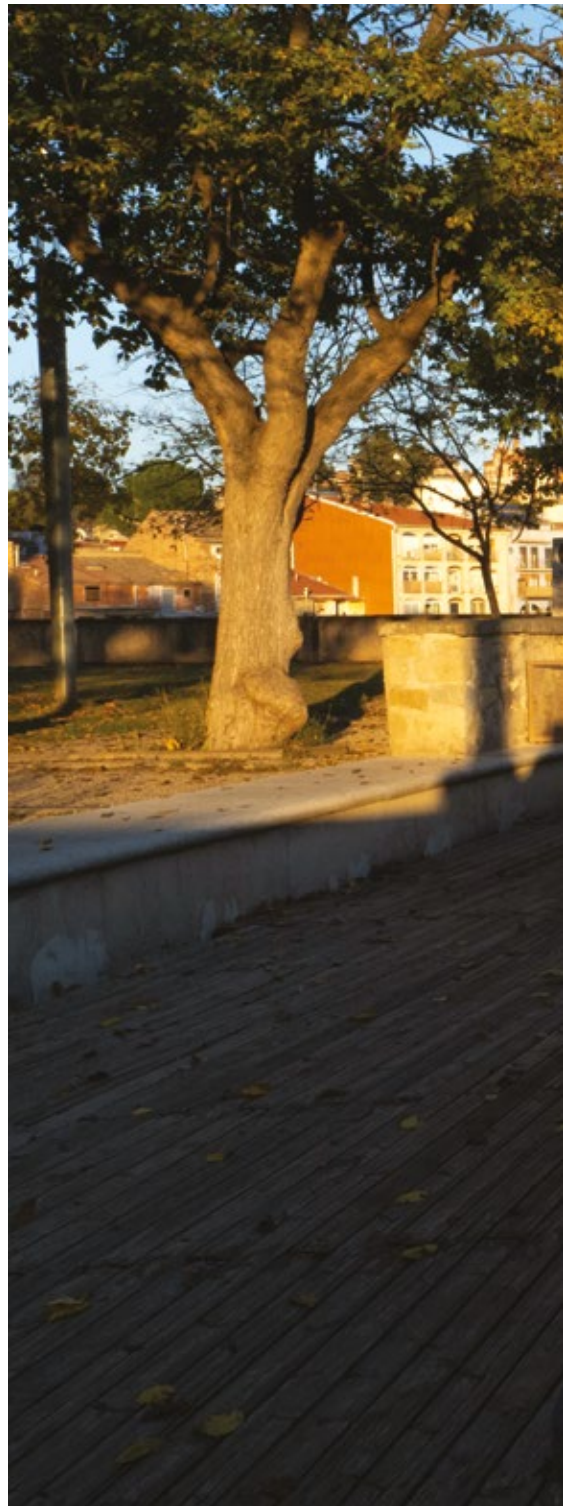
Hi he trobat a faltar el paper de les associacions de veïns de Manresa, que va ser fonamental, perquè la política estava més connectada amb la societat mitjançant el sindicalisme, ja que la incidència del PSUC es vehiculava més a través de l'acció sindical de CCOO. Les AV aglutinaven gent del PSUC i de la USB. Cal explorar aquest paper de les AV en relació a l'Assemblea del Bages (AB), que era un ecosistema molt diferent al de Bar-

celona. Penso que l'AB va funcionar infinitament millor i va ser molt més efectiva que la nacional. En un acte de l'Assemblea de Catalunya, que tampoc no reflecteix l'exposició, vam fer un viatge d'anada i tornada de cinc persones a l'hotel Mont Thabor de París, per anar a veure el president Tarradellas a l'exili, per tal de gravar-li un missatge de suport a l'Assemblea, amb un casset del pare. Com que es va trencar la cinta ja ningú el recorda.

Com vas viure els primers anys de militància política?

A finals de 1973, la Teresa Torra em va

proposar entrar a la CPP. A Manresa interpretava que estava en un món real a diferència de la universitat, on mai no vaig entendre que es parlés de sindicalisme i d'aproximar-se als comitès obrers de CCOO de les fàbriques. La CPP després va ser la USB. Tinc la memòria política d'aquella època una mica fragmentada, perquè era una etapa de clandestinitat. He estat dues vegades en reunions de l'Assemblea de Catalunya. Vaig comprar-me una jaqueta de pana per anar a reunions passant desapercebut. No vaig entendre res, a causa del joc d'escacs dialèctic. Havies de ser un expert i baixar al ter-

«Quan Jordi Marsal em va proposar el retorn al PSC, em vaig acomiadar per sempre més de la política»

cer nivell de llenguatge per comprendre-ho, em faltava informació del que s'estava coent: tot era clandestí. Vaig anar a les reunions que es van fer després de la detenció dels 113. L'Assemblea del Bages era unitària, malgrat que els del PSUC tenien la seva ideologia, a Manresa hi havia un ambient de col·laboració amb la USB, mentre que a Barcelona la situació era molt diferent.

Unió Socialista del Bages

Quin va ser el teu paper a la USB?

Seriós, amb molta implicació. Vaig entrar molt de pressa a l'executiva del grup. A l'executiva hi havia Josep

Camprubí, Ignasi Perramon, Gonçal Mazcuñán, Miquel Asensio... Organitzativament hi havia un representant de cada front, el meu era el de barris. El Mazcu i jo érem els responsables de la multicopista i guardàvem el ciclostil al *zulo* d'una casa que tenia llogada Ignasi Perramon a la zona de Balsareny, amagat sota unes rajoles. Un dia d'aquests vam anar-hi per veure si existia, però no hi vam poder entrar. Hi anàvem quan havíem de fabricar material. Feia les octavetes que repartia el grup.

Hi ha algun altre fet inèdit?

Sí. Manresa estava dividida en dues

parts amb la carretera de Vic pel mig. D'una ens n'encarregàvem nosaltres i de l'altra el PSUC. Quan hi havia bustiades unitàries era molt clar quina part de la ciutat corresponia a cada col·lectiu. Hi havia un responsable o cap de la bustiada d'on sortia tot el material. En la segona en vaig ser el cap i per part del PSUC, en Sala. Tenien un aparell de propaganda molt bo al carrer Cantarell fins que va caure. La qualitat de les seves octavetes era força millor que la nostra. Quan hi va haver les detencions, feia de contacte amb ells, per intercanviar informació. Ens trobàvem en un cinema. El meu controlador era

«Cal finançar la recerca en IA per entendre com funciona, per després poder-la aplicar»

Josep Camprubí. Quan un dia no es va presentar em va dir que l'havien agafat i que marxés. Ara, segons em va explicar l'Ignasi Perramon, el que va passar és que van anar a Barcelona, per desaparèixer durant un temps.

Com fèieu la distribució?

El Mazcuñán i jo ens basàvem en un mapa de la ciutat retallat per zones. Passàvem una pila d'octavetes i un tros de mapa als coordinadors de zona que el donaven a les parelles que feien efectiva la bustiada. El qui els controlava els deia que a tal hora, haguessin acabat o no, ho havien de deixar i passar per davant d'un lloc a cada zona en vistes al carrer. Es podia controlar el pas de les parelles distribuïdores des de l'interior.

Quin era el contingut?

La majoria eren bustiades de caràcter unitari, amb un text pactat de resolucions de l'Assemblea del Bages; crides a la mobilització o per conscienciar la població davant de fets greus que estaven passant.

Vau viure situacions perilloses o conflictives?

Vam fer algunes imprudències. Un dia no vam acabar les octavetes, només estaven fetes per una cara, i les vam baixar

a Manresa. Quan vam pujar cap al zulo, prop de Balsareny, ens va parar la guàrdia civil. Vam tornar a néixer perquè el Mazcu, quan estàvem carregant el cotxe, va dir 'tinc un mal pressentiment'. Vam desmuntar les portes i dins vam posar-hi les octavetes. Van registrar el cotxe, però no les van trobar. Vam pensar que havia estat arran d'una delació. Vam tornar-hi i les vam acabar de fer.

Partit Socialista de Catalunya Fèieu servir normes de seguretat?

D'entrada ens les preniem molt seriosament. Tenia un paperet amb alguns telèfons que em posava a l'etiqueta de la jaqueta, per això la memòria és una mica fragmentària. Més endavant en vaig ser el secretari d'organització. Amb el canvi polític, quan la USB es va partir, vaig anar a parar al PSC fins a l'agost de 1978, quan vaig venir de permís del servei militar, en què el partit s'havia ajuntat amb el PSOE i vaig tornar el carnet.

Quina relació vas tenir amb Pep Centelles?

Èrem amics de l'ànima i me l'estimo molt. Com a secretari d'organització de la setena federació del PSC i conjuntament amb el Pep vam decidir que Joan Cornet fos l'alcalde de Manresa.

Era qui vestia millor de la penya i tots dos vèiem claríssim que havia de ser el candidat. D'entrada no ho va acceptar, però un dia el vam anar a veure i el vam convèncer amb l'argument que ja havíem encarregat els cartells, que costaven una fortuna. Si no acceptes què farem?, li vam dir. Ho va fer. També m'estimo molt el Pere Bascompte, a qui vaig donar una emissora de ràdio pirata que sospito que va anar a Terra Lliure.

Quan vas caure en desgràcia?

Sempre he estat dialogant i pactista. De cara a les eleccions generals de 1977 vaig negociar amb els carlins. Mai no m'han importat les etiquetes, sinó que la gent compleixi amb el que s'ha compromès. La direcció dels socialistes ho va trobar políticament incorrecte i em van defenestrar. Per treure-se'm de sobre, van ser prou elegants, en proposar-me que anés d'alliberat a muntar el partit al Berguedà i al Solsonès. Vaig viure a Casserres de rellogat, a casa del Josep Montserrat, professor de filosofia de l'Autònoma. Voltava de Cardona a Berga fins que l'1 de gener de 1978 me'n vaig anar al servei militar. En tornar, l'abril de 1979, Jordi Marsal va proposar-me retornar al partit com a secretari de la setena federació. Vaig dir-li que s'ha-

via de decidir col·lectivament com establia la democràcia interna i em va respondre que això era igual i que ja ho arreglaria. Així que em vaig acomiadar per sempre més de la política.

Associacions de veïns

Quan vas entrar a col·laborar dins les associacions de veïns?

Havia estat en el procés previ a la legalització de l'AV de la plaça de Catalunya. En tornar de la mili, vaig dedicar-me novament a l'associació, estava a la Coordinadora de Barris de Manresa i amb el Pere Bascompte érem els representants a la Coordinadora de les associacions de veïns de Catalunya, cosa que ens va permetre muntar la I Assemblea de les AV catalanes, celebrada a Manresa. No em vaig entendre amb Víctor Feliu. En casar-me, vaig marxar de Manresa.

Dins la Coordinadora de Barris organitzareu el recital del Congost, famós per la falsa amenaça de bomba?

El lema era *Tots junts per una Manresa més nostra*. Hi van participar Lluís Llach, Marina Rosell, Maria del Mar Bonet, Joan Isaac... En l'organització també hi havia M. Oretó Alsina. Una persona de la penya es va oferir a portar un equip de música que treia espurnes per tot arreu. Centelles va dir que la música s'havia d'escoltar bé. Vaig trucar a un professional que llogava equips de música, amb un cost de 300.000 pessetes. Sense tenir un duro li vaig dir que endavant. Em vaig tirar a la piscina sense saber si hi havia aigua. A mig recital, la policia volia desallotjar el pavelló per amenaça de bomba. Els caps de l'equip de seguretat, Enric Martí i Maties Sala, es van dedicar a organitzar jocs a fora. En registrar-ho, vam trobar una caixa amb els cables. La policia volia esperar els artificiers, però vaig dir que l'obriria jo sota la meua responsabilitat. No tenien prou efectius per acordonar la zona. Se'n va encarregar Maties Sala i el recital va continuar. En l'etira i arronsa va intervenir el representant d'un dels cantants que hi tenia molta experiència.

Què va passar a la Marxa de la Llibertat al Passeig, el 1976?

Havia quedat amb el Vizcaíno i d'al-

tres per signar els papers d'autorització pel recital del Congost. El constructor Toni Bacardit s'ho mirava, mentre dos policies em van seguir i em van ficar dins del baixos d'una entrada. Em van registrar el *macuto*, que el Miquel Asensio havia deixat al bar Panamà dels pares el dia anterior. Van trobar-hi una nina retallable amb una minifaldilla, una primera pàgina de la revista *El Jueves*, amb una dona despullada i els papers de la recollida de signatures per demanar el permís d'autorització al govern civil de l'acte del recital musical del Congost, que es va celebrar un mes després.

Quina valoració en fas, d'aquests anys?

Vam abandonar el blanc i negre per passar als tons de grisos. Vaig adaptar-me molt malament a l'època. En les reunions del PSC havia de dir el contrari del que pensava, sobretot amb la qüestió del pacte amb els carlins. Vam acabar a crits amb membres de l'executiva per diferències d'opinió. Aquí va començar la desconexió política.

Docència i recerca

Quina ha estat l'experiència docent?

Bona, perquè el que he après ha estat gràcies a l'ensenyament. He valorat molt la docència, que ha de ser compatible amb la recerca. Quan ensenyem diem que determinades qüestions són un problema de pissarra, que és molt interessant a l'aprenentatge, perquè serveix a l'alumne per poder fer pràctiques. Els materials acadèmics s'entén que són didàctics. En canvi en recerca s'aplica el mètode científic. Ha estat una evolució. Ara a l'Autònoma hi ha el nou grau de matemàtica computacional i analítica de dades, del qual he estat coordinador del pla d'estudis, amb l'objectiu de plantejar-nos que han de saber els alumnes quan acabin. Va ser una experiència molt empàtica. Penso que s'està ensenyant IA i matemàtica computacional seriosament i que ara hi ha més gent que abans que és conscient del seu compromís social.

Quina valoració fas de les polítiques educatives en matemàtiques, els darrers 50 anys?

En l'organització administrativa de la docència en matemàtiques, pitjor im-

possible. Els polítics no entenen què vol dir ensenyar matemàtiques ni què s'ha de fer perquè els alumnes n'aprenuin, ni què vol dir saber matemàtiques, ni que per aprendre-les cal un professor que s'estimi les matemàtiques. Els polítics miren normatives i permeten que els arquitectes o geòlegs que no en saben facin classes de matemàtiques i si van a concursos tenen més puntuació que nosaltres. Confonen els drets dels professors amb els dels alumnes, que són els de tenir un bon ensenyament. Com diu un company, «l'infinit dels polítics són quatre anys».

Quina ha estat la teua aportació principal en el camp de la investigació matemàtica?

El que valoro més de la situació actual és que soc capaç, gràcies a l'experiència acumulada, de fer arguments científics matemàtics que barregen disciplines abstractes amb aplicades, com els grups hiperbòlics i els mètodes numèrics.

Quina valoració fas dels companys investigadors?

Soc de l'àrea de sistemes dinàmics, que estudia l'evolució de models que depenen del temps. Som descendents del barceloní Carles Simó i tenim un alt nivell d'exigència perquè els seus deixebles, els nostres mestres, han estat molts durs amb nosaltres, ja que ens han format en una tradició molt espartana, de treball, reflexió i estudi. De la majoria de companys n'estic molt orgullós i penso que fan molt bona feina.

I la teua participació en congressos?

Són obligatoris i fonamentals. No hi ha ciència sense congressos. El més important és el que passa fora, on es fan amics d'arreu del món. Aquesta part social potencia col·laboracions futures i són importants les discussions al corredor, on s'aprèn molt.

Què en penses de la Intel·ligència Artificial?

Ara mateix ningú no sap què és ni com funciona, perquè hi ha un problema seriós amb la definició. Quines disciplines se'n consideren? Amb l'optimització en xarxes neuronals no n'hi ha prou, cal incloure les decisions se-

miautomàtiques, independentment de la tècnica que es faci servir. És mentida dir que tot és IA. El govern està enganyant els empresaris, que no saben què fer, però sí que s'hi han de posar, ara bé, no amb estudiants que només hi han jugat. Les inicia-

tives de digitalització políticament estan pensades per a les pimes per millorar la seva productivitat. Ara bé, la política que estan fent perquè funcioni és errònia. El que cal finançar és la recerca en IA per entendre com funciona, per després poder-la

aplicar. Ara mateix només es fan simulacions i s'estan canviant processos que ningú entén com van, encara que de vegades s'obtinguin uns resultats espectaculars. De moment no estem posant les garrofes allà on han d'anar.

el perfil

Lluís Alseda Soler neix a Manresa el 13 de setembre de 1954. Lavi patern, Francesc, provenia de La Figuerosa, casa pairal, prop d'Agramunt, i a Manresa va ser sabater al Carme i va tenir una taverna sota la Caserna. El pare, Vicenç, manresà, va fer de camioner en una cooperativa de transports de la carretera de Cardona; amb la crisi del transport es va arruïnar i va muntar el bar Panamà del carrer Saclosa. Quan el Lluís tenia un any, van anar a viure en una casa del camí de la Gravera. La mare, Elena, va néixer a Igualada i professionalment durant una temporada va fer de cosidora. Té una germana que es diu Maria Rosa. Casat amb Dolors Rodríguez, tenen una filla, Clara. Va començar els estudis a la Renaixença, «on em van castigar dues setmanes sense sortir al pati, perquè no em sabia els colors en castellà. Em demanaven pel color blau, però segons aquells mestres s'havia de dir *azul*». Com que l'experiència no va anar gaire bé, els pares el van portar a una casa reconvertida en escola del carrer Barcelona, amb un mestre aragonès. Al cap de dos anys va entrar a l'Escola Preparatòria del senyor Vidal, germà d'un seu oncle, a l'institut Lluís de Peguera. Va estudiar Batxillerat i va ser de l'última generació que va fer el Preuniversitari.

Ingressa a la Universitat Autònoma de Barcelona el setembre de 1971, «en una aula que estava en construcció. Volia estudiar química, però en el selectiu (1971-1972) vaig suspendre les dues matemàtiques perquè no en sabia gens. Vaig passar-me un estiu estudiant-ne, fet que em va canviar la vida, en descobrir la seva visió interna, amb els professors Frederic Udina i, de càlcul, Julià Cufí». Paral·lelament, feia classes a la Flama. Era un entusiasta de Cineclub Manresa. Es va llicenciar en Ciències Matemàtiques el 1979 i es va doctorar el 10 de juliol de 1984. Políticament va col·laborar una temporada amb el PSUC, però no li agradava gens la política de laboratori a la Universitat i va plegar. A Manresa es va posar en contacte amb les associacions de veïns. Ingressa a la Comissió per la Promoció Política, després Unió Socialista del Bages. Membre del PSC molt compromès, va formar part de l'executiva local i va ser secretari d'organització de la setena federació fins que li va quedar clar que era millor que marxés. En proposar-li tornar no ho va acceptar per qüestions ètiques. L'1 d'octubre de 1980 ingressa com a encarregat de curs a la facultat d'Econòmiques de la UAB, on va treballar fins al 1992 com a titular d'anàlisi econòmica i després de matemàtica aplicada fins al 2004. També en va ser director del centre de càlcul. Va

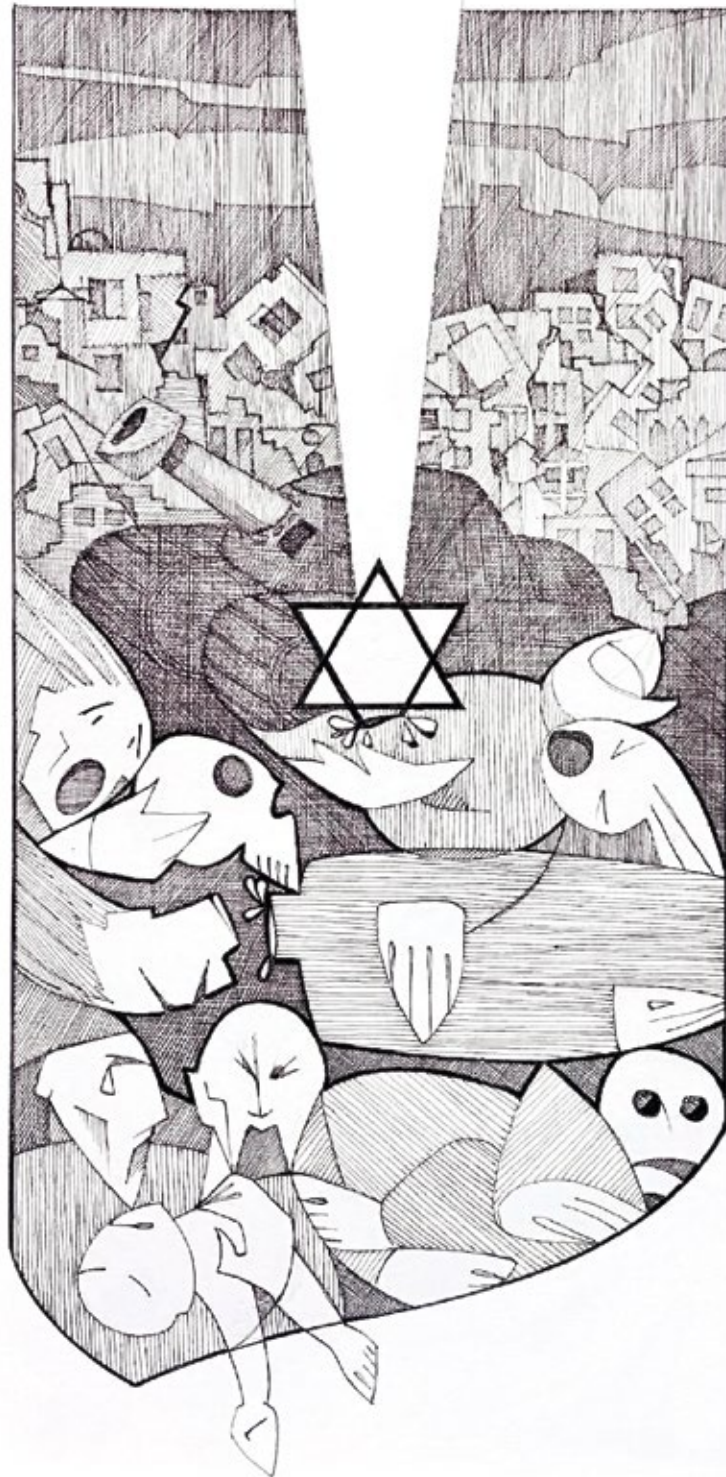
estar dos anys (1999-2001) en comissió de serveis a la Politécnica. Va participar en set projectes MICIN i DURSI de xarxes temàtiques com a coordinador de la xarxa DANCE. Investigador principal i dinamitzador científic del grup en projectes de recerca de 2002 a 2017, va ser coordinador de sistemes dinàmics en baixa dimensió i aplicacions de 2018 a 2020. Ha fet contribucions a nombrosos congressos. Els mètodes numèrics li han permès fer tutories i monitoratge basat en l'experiència. Supervisor de tesis, va ser director del Centre de Recerca matemàtica durant vuit anys i vuit mesos. Especialista en Intel·ligència Artificial com una de les aplicacions de les matemàtiques, un cop jubilat és un gran aficionat a la fotografia i l'electrònica.

Pel que fa a les publicacions, li agrada treballar en grup, com a coautor, amb la voluntat de «passar-nos-ho bé». Ha estat autor i editor de diversos llibres. Com a autor cal remarcar el que signa conjuntament amb J. Llibre i M. Misiurewicz, *Combinatorial dynamics and entropy in dimension one* (1993). Pel que fa als articles científics, destaquen el publicat a la revista *SIAM*, sobre el nucli de la teoria (A. Granados, Ll. Alseda i M. Krupa) i *The period adding and incrementing bifurcations: from rotation theory to Applications* (2017). Sobre matemàtica aplicada és coautor, d'una publicació sobre les condicions teòriques per la coexistència de virus amb diferències fenotípiques, un altre sobre dinàmica de poblacions, i també sobre l'evolució i les dinàmiques de virus. Treballa sobre la simulació per ordinador de replicació de virus, en particular dels coronavirus i de la covid, com a projecte que intenta buscar una cura de malalties infeccioses, perquè es creïn versions de virus DIP, que són incapaces d'infectar.

cultura

espai d'art

Ramon M. Jounou

Autor: Ramon Ma Jounou Títol: Nadal Tècnica: retoladors shinhantouchliner i staedlerpigmentline

Navarro-Canet, el dolç verí del teatre

Jordi Estrada

La dramaturga, guionista i directora teatral **Sílvia Navarro** i el jove dramaturg **Robert Canet** comparteixen una mateixa passió: escriure teatre.

Navarro: A mi em va fer començar a escriure teatre les ganes d'explicar històries. I si vaig triar el format teatral potser va ser perquè tinc més facilitat pel diàleg. La immediatesa del diàleg em permet explicar una història des de molts punts de vista: donar a cada personatge un punt de vista diferent, fer que es contradiguin.

Canet: De petit jo escrivia molta narrativa breu i m'encantava. Alguna vegada havia provat d'escriure una cosa més llarga i se'm feia feixuc, complicat. La poesia em costaria més, perquè tinc una incontinença verbal molt gran. Penso que per escriure poesia es necessita molta precisió i concisió per explicar el mateix amb poques paraules.

Navarro: El teatre sempre m'ha atret. Quan vaig descobrir el teatre em va agafar una obsessió. Qui era el meu referent? Qui veia damunt l'escenari. Jo era dolenta com el pebre negre fent d'actriu. A l'inici de tot pensava que el teatre l'escrivien senyors morts. Havien deixat les obres com a llegat i nosaltres les fèiem. I el dia que vaig descobrir que els autors i les autores eren gent viva per mi va ser una revelació. Llavors em vaig dir que havia de baixar de l'escenari i posar-me a escriure teatre.

Canet: De nano, a casa, ja em muntava els meus escenaris... Després els pares em van apuntar a fer teatre i allà vaig descobrir tot un món... He estat tremendament feliç fent teatre. Però mai no m'havia plantejat ser jo qui explicava aquestes històries. Jo anava fent i pensava: No actues malament, però sempre tens més coses a dir sobre com s'ha escrit el text, que de tu mateix. La primera vegada que

se'm va acudir escriure teatre va ser un dia que estàvem assajant *La santa espina* de Guimerà. En aquell moment estàs recitant Guimerà i penses que pots fer qualsevol cosa. La meua admiració per la feina dels actors és total, però he de dir que em sento més còmode fora de l'escenari. El primer text que vaig escriure va ser una cosa que volia semblar un Guimerà. Un intent que no ha sortit a la llum, per sort!

Navarro: En el meu cas, la primera cosa vaig escriure va ser a quatre mans amb Xavier Morató. Ell havia estudiat comunicació audiovisual i jo havia acabat sociologia. Al matí jo treballava, i a la tarda fèiem teatre plegats. Érem dos *frikis* a qui agradaven els musicals. Total, que vam muntar una obra que era una paròdia d'altres musicals. N'agafàvem les cançons i hi canviàvem les lletres. Tal com ara fan al *Polònia*, vaja. La vam estar representant al cafè-teatre Llantíol cada divendres durant cinc anys.

Canet: A mi em costa d'entrar-hi, als musicals. Estic intentant renegar del fet que no m'agradin. Els musicals tenen fanàtics i detractors profunds. A mi m'hauria d'agradar, perquè m'encanta el teatre i soc músic, i reconec que els muntatges són increïbles.

Navarro: A mi cada cop se'm fa més difícil aquesta convenció d'estar parlant i, de cop i volta, posar-se a cantar. Al seu moment els musicals em flipaven... Jo ara n'escric i en dirigeixo, però és de les coses que més em fan suar. Cada dues o tres temporades la companyia del jove teatre Regina m'encarrega un espectacle nou adreçat a un públic infantil i juvenil. Estic tan concentrada en com explicar una història a la canalla que ja no sento tan la pressió d'aquella

Robert Canet i Sílvia Navarro (Foto: J. Estrada)

convenció que dèiem. Ben al contrari, em serveix per dir: ara cantarem i us hi quedareu enganxats.

Canet: Si això serveix per atreure la gent jove al teatre ja està bé, perquè el públic teatral acostuma a ser força adult. Almenys aquí a Manresa. És veritat que a Barcelona hi veus gent més jove. Probablement el fet que sovint s'hi representin obres d'autors joves faci que també hi hagi un públic més jove.

Navarro: Per a mi és una qüestió de poder adquisitiu. I sobretot si parlem de gent jove.

Canet: Jo hi vaig tres o quatre cops al mes, però gràcies als meus pares. Si m'ho hagués de pagar jo...

Navarro: D'altra banda, cada vegada hi ha més gent interessada a escriure teatre. Hi ha qui ve de fer d'actor i ara vol explorar aquest camí. Hi ha gent que ha escrit narrativa abans i ara li agradaria provar amb el teatre. A les classes d'escriptura teatral el primer que faig és presentar-los els ingredients i que cadascú els cuini a la seva manera. Allò primer és saber què vols explicar i com ho explicaràs. No hi ha més secret que aquest. En els tallers que imparteixo als Carlins els demano d'escriure una peça breu, i al final del curset en fem una lectura conjunta. I a partir d'aquí hi

ha qui diu de convertir el seu text en una peça més extensa, qui diu de presentar-la a un concurs de microteatre, com el que van organitzar els Carlins fa dos anys...

Canet: Quan fa un any em vaig posar a escriure teatre no sabia que un any després tindria la sort de guanyar un premi i estrenar dues obres. Al llarg d'aquests anys he escrit moltes altres coses, i potser moltes no veuran mai la llum o la veuran d'aquí molt temps. Però jo m'ho he passat molt bé escrivint. És com explicar-te una història a tu mateix. I si després això es pot materialitzar damunt l'escenari, millor.

Navarro: És curiós, però hi ha molta gent que se li fa avorrit llegir teatre. Hi ha molts alumnes que volen ser actors, però et diuen que troben avorridíssim llegir teatre.

Canet: Aquest estiu m'he llegit *L'herència* i m'ha semblat sensacional. És tan directa...

Navarro: A mi m'hauria agradat haver escrit *Anatomia d'un suïcidi*, d'Alice Birch, que l'any passat va ser representada al TNC. O *Top Girls*, de la Caryl Churchill. Són els meus dos referents.

Canet: Si parlem de referents, els meus serien *La impor-*

Rubiralta
LLIBRERIA
PAPERERIA
des de 1906

C/ Born 24
08241 Manresa
Tel. 93 872 41 30
rubiralta24@hotmail.com
www.llibreriarubiralta.com
@llibreria_rubiralta

EDICIONS
LLIBRES PARCIR
SELECTES

- Àngel Guimerà, 74
- 08241 Manresa
- Tel. 93 873 38 82
- www.parcir.com
- parcir@parcir.com

tància de ser Frank, d'Oscar Wilde, que és una pura comèdia d'emboïcs, molt bàsica, però molt ben travada; *El cos més bonic que s'haurà trobat mai en aquest lloc*, de Josep M. Miró, i *Dones de ràdio*, de Cristina Clemente.

Navarro: Per a mi també és una gran referent, la Cristina Clemente, i el Jordi Casanovas. Les pràctiques de l'Institut del Teatre vaig fer-les amb una obra d'ella, amb direcció de Jordi Casanovas. Com a autor tracta els temes d'una manera fantàstica. Per escriure, jo necessito un tema i una pregunta. Per a mi cada obra llança una pregunta que jo em faig del món. En una de les darreres obres, per exemple, em plantejava si som causa o conseqüència de l'educació que hem rebut. Hem de salvar els pares perquè ho han fet tan bé com han sabut o els hem de condemnar? Segur que hi ha molt de mi en allò que escric, del que em preocupa o em fa xalar. Però a diferència de la poesia, on no et pots amagar, en el teatre puc subdividir tot allò que penso o sento amb tants personatges com vulgui. Per descomptat la meua visió del món acaba apareixent d'una manera o altra en les meues obres, fins i tot per contradir-me amb mi mateixa.

Canet: Jo no sé fins a quin punt em plantejo preguntes a l'hora d'escriure. A *Gens familiars*, jo tenia una família com a tema i en volia parlar a través la qüestió de la mort. Hi volia explorar les dinàmiques familiars. La mort és

una cosa que m'obsessiona moltíssim. Per això fàcilment en parlaré. Però per molt fosc que em posi sempre hi ha un punt d'humor. A la Innocentada d'aquest any, *Cossos Sants: el retorn*, el tema sobre el qual he escrit no és la mort, però hi ha tres morts! El tema de la mort em sembla molt interessant. Se'n pot parlar des de la foscor, des de la llum, de l'humor, la tragèdia... Escric de tot, però trobo que no hi ha res com una bona comèdia...

Navarro: Jo tendeixo més a la comèdia. I quan escric drama, hi poso mala llet, que per mi també és humor.

Canet: Jo escric a raig i vaig polint sobre la marxa. No sé quin seria el mètode més indicat.

Navarro: Hi ha tants mètodes com autors. Fins a mitjan segle passat el teatre estava molt més estructurat, amb unes normes canòniques de plantejament, nus i desenllaç. Ara escrivim amb molta més llibertat i, per tant, tots els mètodes són vàlids. Has de procurar trobar el teu mètode i deixar-te contaminar pels altres. Jo no utilitzo cap llibreta de notes. Deixo que les idees vagin bullint i, quan tinc clar què vull dir, ho escric. L'important és que tu estiguis convençut que allò que has escrit és el que volies escriure. I sobretot: conserva sempre la curiositat i tingues present que l'ego és una cosa fràgil i complexa.

lèxic a la manresana

Jugar a nàries

Jaume Puig

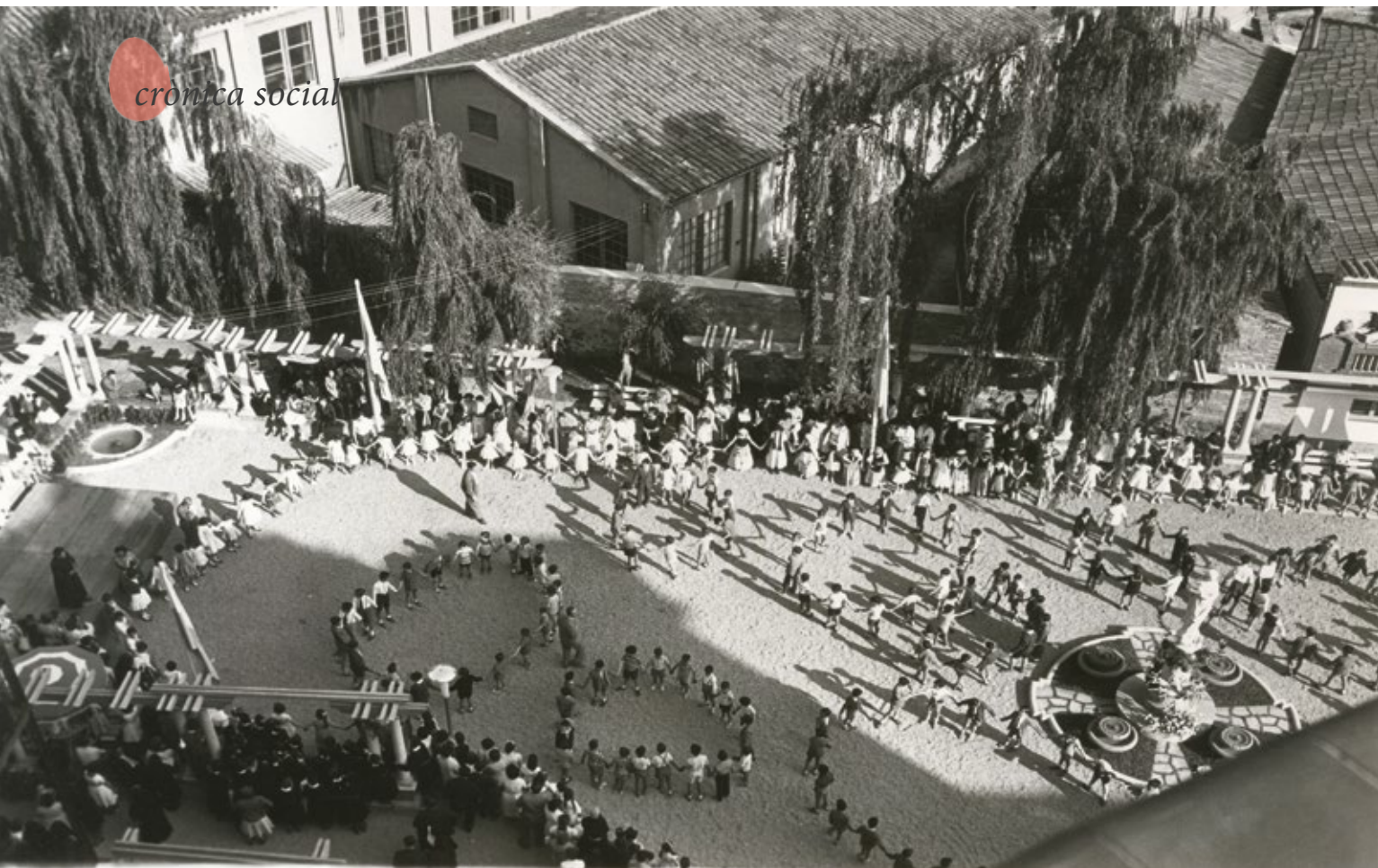
Ja hem comentat que els jocs al carrer tenen diferents noms, segons cada territori, cosa que hem vist amb les formes manresanes de jugar a *cuc amagar* (cuit amagar, fet amagar) o al *narro* (tres en ratlla), per exemple. La Carme Sala m'explica que la seva mare li deia que de petita, amb les amigues, jugaven molt a *nàries*, però la Carme no recorda quina mena de joc era. En els diversos diccionaris no hi consta, però justament el magnífic portal *memòria.cat*, en l'apartat de *La República a Manresa*, secció *Vídeos de testimonis*, en uns enregistraments fets el 2008, hi ha diversos records de la vida manresana i s'hi recullen les explicacions sobre aquest joc de la manresana Paquita Ratés i Piqué.

La Paquita, que va néixer el 1925 i va morir el 31 de gener passat, als 99 anys, va ser una pionera en l'ensenyament de la dansa, l'educació física i l'esport femení a Manresa, i en el vídeo explica que hi jugaven fent dos grups d'uns deu nois i noies cada un. Un dels components d'un grup sortia

i si podia arribar a la part contrària tenia guanyat un punt, però si l'agafaven s'havia de quedar quiet, amb els braços estirats, perquè si podia tocar el que venia de l'altra banda es salvava. Personalment, he pogut comprovar que diversos manresans sí que recorden haver-hi jugat.

Podeu fer arribar les vostres aportacions a elpou@elpou.cat o via Twitter, amb l'etiqueta #bagesisme.

Gran ampliació de la Clínica de Sant Josep (1959)

J. S. Foto: Marià Lladó. Fons fotogràfic dipositat a l'AHCM

La gran ampliació de la Clínica, obra de l'arquitecte Antoni Serrahima iniciada el 1955, es va inaugurar el 14 de juny de 1959, amb noves dependències i serveis. El fet que al 1958 s'hi fessin gairebé quatre mil operacions va possibilitar la instal·lació de moderns quiròfans. A la fotografia observem el pati interior des del darrer pis del nou edifici i a la dreta hi ha l'estàtua que encara identifica el centre. La moda als anys cinquanta en alguns centres sanitaris era fer-hi uns amplis jardins, com el del pati de la Clínica, on es van construir unes pèrgoles amb columnes clàssiques com a elements decoratius dels jardins de l'època, amb la finalitat principal de delimitar el pati de l'espai industrial dels voltants, amb l'ajut d'uns grans desmais plantats davant de la tanca de paredat. A més, es van instal·lar un parell de fanals moderns. Tot l'espai aquell dia estava decorat amb banderes espanyoles amb pals i lligades a les columnes. S'hi veu el festival benèfic infantil en què van participar la canalla de la barriada i d'altres dels centres de la catequesi de parròquies com Sant Pau i la Seu. Les nenes, algunes amb vestits folklòrics catalans, formen una gran rotllana exterior i els nens les vuit interiors. Durant l'acte va fer un sermó Tomàs Garcia, superior de la Cova. Les naus industrials del costat, segons la Guia de Manresa de 1965, elaborada per l'advocat Lluís Martínez i el jutge Dionisio Gerónimo Santiago, corresponen a la fàbrica de teixits Puig i Font SA i la d'Hilaturas Multifibra SA, que hi tenien una nau, tot i que la seu

central estava al carrer Alcalde Armengou. Actualment, una està en desús, amb trossos de teulada enfonsats, i l'altra la van tirar a terra als anys setanta per construir les cases del carrer Purgatori. El passadís d'entrada a les naus estava registrat com a número 29 del carrer Nou de Santa Clara.

La inauguració va coincidir amb el 75è aniversari de l'arribada de les Filles de Sant Josep a Manresa, amb una missa pontifical a la Seu, oficiada pel bisbe de Vic Ramon Masnou, acompanyat de l'arxiprest taradellenc Genís Padrós. La Capella de Música va cantar la Missa Eucarística de Lorenzo Perosi. Les Filles de Sant Josep, instal·lades inicialment el 1884 en un pis de la Plana de l'Om, es van dedicar a l'assistència tant de nenes orfes com de malalts. El 1886 van comprar una caseta al carrer dels Caputxins. Segons el doctor Lluís Guerrero, la manca de llits per afrontar el daltabaix de la primera pandèmia del segle XX, la grip de 1918, va fer que les Filles de Sant Josep projectessin aixecar la Clínica, dissenyada per l'arquitecte Alexandre Soler March, barreja d'un estil noucentista amb elements d'art decó. Va ser inaugurada l'1 de gener de 1929. La primera intervenció quirúrgica va tenir lloc l'any 1930, a càrrec dels cirurgians Amand Redondo i Antoni Otero. Lluís Virós, en la seva secció sobre patrimoni ciutadà d'**El Pou de la gallina**, del 3 de juliol de 2020, sobre la Clínica, remarcava que «entre els diferents edificis, destaquen el cos principal de 1959, de planta baixa i tres pisos, i les façanes exterior i interior».

CINEMA. Laura Vidal

'Wicked' part II

Un any més, l'estrena sonada que ens acostarà a les festes nadalenques és *Wicked*, aquest cop amb la seva segona part i final de la història amagada rere els edulcorants d'*El Mag d'Oz*. Com ja ens presentaven a la primera part, Elphaba no és la bruixa dolenta que ens havien pintat, ni tampoc Glinda és tan bona com semblava, i en aquesta part final les dues tornaran a posar a prova la seva amistat, però també la seva rivalitat, mentre decideixen si volen abraçar la vida de conte que els ofereix el món d'Oz o lluitar per fer despertar tots els seus habitants de l'engany autoritari on estan sumits. En un desenllaç menys acolorit i més gris que en l'anterior film, la pel·lícula deixa espai per fer una velada crítica a la xenofòbia i a les societats de la falsa informació, tot camuflat amb els espectaculars números musicals que no poden faltar i on, una vegada més, l'Elphaba de Cyntia Erivo brilla amb llum pròpia.

VINS

Joan Tomasa i Garroset, sommelier

Fargas Fargas Blanc 2024

Passant per Salelles, a la finca del Quim i la Rosa, el paisatge s'obre amb vistes netes a Montserrat i un mosaic de parcel·les de vinya vella orientades al sud. Aquí, sobre sòls pobres i ben drenats, arrelen picapoll, macabeu i chardonnay que, treballats amb cura artesana, donen vida al que el Quim considera el seu orgull de celler: un blanc de proximitat que parla del territori amb precisió i naturalitat. El Fargas Fargas Blanc 2024, reconegut amb un Vinari de Plata 2025 en la categoria de blancs joves, es presenta amb un color palla molt pàl·lid, amb reflexos acerats que anuncien frescor i una brillantor impecable. Al nas

MÚSICA. Joana Vilar

No només hi ha nades

Aquest desembre no cal escoltar només nades i, a Manresa, tindrem un grapat d'alternatives. Al Kurssal, l'Orquestra Rosaleda, el 9 i 10 de desembre, i el grup Blau-mut el dia 12. L'endemà, dia 13, actuarà el grup vocal Sonset al Claustre de la Basílica de la Seu. El mateix dia, al Voilà, hi haurà concert de Sergi Carbonell, exmembre de Txarango. Per altra banda, a l'Espai Plana de l'Om tindrem el concert del Quartet Cantorum, el 14 de desembre. Per als que sí que vulguin sentir el Nadal de manera més convencional, el 20 de desembre hi haurà el tradicional concert de Nadal de la Seu. També el dia 20, al Kursaal hi haurà el concert de Nadal solidari d'Ampans, amb la participació de Manu Guix i Elena Gadel. I al Museu de l'Aigua i el Tèxtil tindrem concerts especials de Nadal, amb la Coral Escriny, el 21 de desembre. Tornant al Voilà, hi haurà el concert de Jodie Cash, el dia 20, i el de Dani Flaco, el dia de Sant Esteve.

ART. Maria Camp

Àpat d'art per Nadal

Aquest desembre us convidem a gaudir d'un àpat d'art, amb quatre exposicions que ens ofereixen un menú ben complet. Per als entrants, l'exposició *Continuar-la*, de Valentí Gubianas, un recull d'obres inèdites amb una reinterpretació personal de la imatgeria popular catalana, al Cercle Artístic fins al 12 de desembre. De primer plat us proposem *Caps, colls i cossos*, d'Eduard Figuls, una recerca per la riquesa expressiva del rostre i la figura humanes a través de les seves creacions més recents, al MoMa Espai Cultural, fins al 14 de gener. Per al segon plat, l'exposició de l'artista d'art urbà Slim Safont: *Una història per explicar*, la seva primera mostra individual i recull una cinquantena d'obres inèdites i un documental vinculat a projectes realitzats arreu del món, del 13 de desembre i fins a l'1 de març, al Convent de Sant Francesc de Berga. I per postres us recomanem de nou *I, de sobre, l'atzar. Incerteses, destins i casualitats en la Col·lecció MACBA*, una col·lectiva que proposa una mirada sobre el concepte d'atzar des de diferents perspectives o accepcions, amb obres de Joan Brossa, Luz Broto o Oriol Vilanova, entre d'altres, al Casino de Manresa, fins a l'11 de gener.

ofereix una entrada amable i precisa, amb aromes de fruita dolça madura, records de pera, préssec i un toc lleugerament floral, que li dona profunditat. En boca és glicèric, golós i d'una textura molt agradable. Les fruites dolces reapareixen en un pas de boca estructurat i ampli, que evoluciona cap a un final llarg i persistent, i manté una tensió equilibrada que el fa especialment gastronòmic. Un vi ideal per acompanyar peixos blancs, marisc i entrants frescos de les festes nadalenques, i que també brilla amb una bona taula de formatges tous.

Preu de venda: 15,15 euros

Capella de la Guia

Lluís Virós

Al sud de la ciutat, a la riba dreta del Cardener i al costat del camí de la torre de Santa Caterina s'alça aquesta capella construïda el 1922 per substituir-ne una d'anterior que es va haver d'eliminar per ampliar les vies de l'estació de la Renfe. Està construïda amb una curiosa barreja entre un estil historicista i un d'industrial típic dels edificis ferroviaris. L'autoria del projecte es desconeix perquè la va encarregar la Companyia del Nord i no consta en els arxius manresans. Forma part del conjunt d'oratoris i capelles d'extramurs que hi havia hagut a la ciutat.

Es tracta d'un edifici aïllat format per dos cossos, una capella i una casa annexa per a habitatge del capellà custodi. La capella és d'una sola nau i té la coberta amb teulada a doble vessant i una volta d'obra. A ponent hi ha la façana principal, amb una gran porta coronada, amb arc de mig punt amb grans dovelles de pedra i amb arquivoltes en degradació. A la part superior s'obre un ull de bou emmarcat amb dovelles i hi havia hagut una creu de pedra que coronava la façana. A cada costat de la nau hi ha dues finestres amb arc de mig punt i en la façana posterior hi ha un petit campanar d'espadanya. Aquests elements de caire neoromànic es combinen amb el mur de pedres unides amb argamassa i a les cantoneres i al sòcol hi ha carreus encoixinats que, en conjunt, donen més solidesa a la construcció i una estètica propera a les construccions coetànies

del ferrocarril. La decoració interior és senzilla, amb una motllura de guix que recorre la part de dalt dels murs, el presbiteri està lleugerament enlirat i s'hi troba la imatge de la mare de Déu de la Guia.

La capella està protegida de manera integral pel catàleg de patrimoni per la importància artística, històrica i paisatgística com a referent de la zona. Des del segle XVI ja hi havia un oratori de la mare de Déu de la Guia situat més avall, prop del pont Vell i en l'inici del camí a Montserrat. Al segle XIX el seu estat de conservació era precari i es va decidir aixecar-lo de nou, però l'obra quedà malmesa per la construcció del ferrocarril i es va haver de fer de nou el 1862. Cinquanta anys més tard, amb les obres d'instal·lació de la doble via es va haver d'enderrocar i el bisbat i la Companyia del Nord van pactar construir la capella actual. El 1936, al principi de la Guerra Civil, se'n va profanar i cremar tot el seu contingut i es va restaurar l'interior el 1941. Entre les dècades dels quaranta i cinquanta es va fer servir per acostar la catequesi als fills de famílies pobres de forasters que vivien en barraques o balms a la zona i el 1951 es va construir al costat el barri d'habitatges de la Renfe. La primera capella de la Guia va ser un dels llocs concorreguts per sant Ignasi.

PER SABER-NE MÉS:

- GASOL I ALMENDROS, Josep M., *El Santuari de la Mare de Déu de la Guia*, Manresa, 1985.

Llorenç Capdevila

Joaquim Noguero

Connexions

Entre el centenar de paraules que Jaume Puig recull com a pròpies del vocabulari manresà en el flamant llibre *El parlar de Manresa* (Zenobita, 2025) m'ha sorprès gratament descobrir-ne algunes que coincideixen amb paraules que també són pròpies del català que es parla al Segrià, que és on un servidor va fer el primer vagit i, per tant, on es parla el dialecte que vaig mamar, amb el qual vaig aprendre a enraonar i que poc o molt encara practico.

Desconeixia que algunes d'aquestes paraules –*apariar* en el sentit d'adobar, *escatxigar*, *moixó*, *llangost*, *trascolar*, *cirrerer de pastor*, *arna*– també es diguessin al Bages. D'altra banda, havia entomat amb naturalitat sentir-ne d'altres –*tossal*, *timó*, *plegar* en el sentit de recollir, *patac d'aigua*, *melic*, *esvaït* en el sentit de defallit– perquè és com jo ho he dit tota la vida i em semblava que eren mots d'ús general. I el cert és que m'ha agradat descobrir totes aquestes connexions.

Dit això, *El parlar de Manresa* és un llibre excel·lent i no s'hauria de llegir com un recull de curiositats. És una obra filològica rigorosa, amb cara i ulls, que no pretén fer una llista de paraules amb l'objectiu de contribuir a l'establiment d'un eventual fet diferencial manresà ni, encara menys, crear un catàleg pintoresc de localismes amb vocació folklòrica.

L'objectiu del llibre és aixecar acta del parlar de Manresa –i del Bages–, deixar constància d'un patrimoni lingüístic en perill de desaparició tot descrivint-ne la fonètica, la morfologia, la sintaxi i, naturalment, el vocabulari propi. Una interessant contribució a la dialectologia catalana que és especialment valuosa pel fet que descriu el parlar d'una zona del català central, on sovint es creu que de dialectes només en parlen els altres.

Com diu la professora Mar Massanell al pròleg, «tota pedra fa paret», i l'aparició d'una monografia dialectal «que posi el focus en una localitat o en una comarca determinades és una notícia magnífica que ha d'omplir de joia no tan sols els qui són d'aquells verals, sinó també els catalanoparlants d'arreu i tots els amants de la nostra llengua», que, a més, podem descobrir-hi connexions ben interessants.

Fantasmes

Nadal convida a posar-se dickensià. Tinc a les mans *Una cançó nadalenca*, l'edició traduïda per Josep Carner el 1926 a Editorial Catalana, amb les 143 pàgines de la novel·leta emmarcades per una sanefa lluminosa de punts blau cel. Sembla una cinta que emboliqués el text per a regal. Però no vaig entrar en Dickens aquí, sinó amb una edició de Sopena comprada un 24 de desembre a la llibreria dels Cots, al carrer del Bruc, font de tants contes i *tebeos* llegits en dates nadalenques. Dies de lectura, però també de pel·lícules, com l'any que TVE va passar seguides les del Tarzan de Weissmüller, una cada tarda. Des d'*El dia que va morir Marilyn* (1969) de Terenci Moix o *Els plàtans de Barcelona* (1972) de Víctor Mora fins a *Jo confesso* (2011) de Jaume Cabré, la literatura catalana també s'ha fet ressò d'aquesta cultura popular que va il·luminar de forma precària les estones de joc d'una època en blanc i negre. Tardes de diumenge amb l'avi Estanislau a la sala Loiola o al cine Goya, a banda i banda de la baixada dels Drets.

Recordar és cordar dies de paper, música i pantalles. Fer memòria és acompanyar el fantasma del passat a descobrir qui som. El transcurs del temps també és un mapa o un manual d'instruccions. Explica coses, però costa escoltar bé una veu que arriba de tan lluny. Per això Carles-Jordi Guardiola ha titulat *Memòria imperfecta* la incursió que acaba de fer pels dies d'ahir, en un recorregut que veig com el seu retrat del jove artista adolescent. Hi trobem una Manresa que ha canviat –la casa familiar del nen Guardiola ja no existeix–, però les pàgines substitueixen parets. Quan arribo a Manresa i passo per on havia viscut de petit l'escriptor Lluís Calderer, a sobre de la plaça de la Reforma, i continuo amunt, en creuar la plaça de Sant Domènec veig el solar que havia ocupat la llar dels Guardiola Noguera. Em sento aleshores com aquella dona gran asseguda sobre la seva maleta a la pel·lícula *Tomàquets verds fregits* (1991), de Jon Avnet, fràgil davant del solar buit de casa seva. Hi era i ja no hi és. La vida corre i se'ns fon. Els llocs canvien més ràpid que nosaltres. Per això escrivim. Les frases són panteons de memòria i les paraules, llavors.

Enriques Torres

EL CUL DEL POU

PLACES TEMÀTIQUES

Només la
Coca-Cola
pot convertir
la Porxada
en París

L'èxit de Manresa com a plató cinematogràfic continua consolidant-se. Especialment el Barri Antic que, tot i que per a molts és el sùmmum de la degradació, és l'escenari perfecte per convertir-se en qualsevol indret urbà del món. Aquest cop ha estat la productora que treballa per a Coca-Cola qui s'ha interessat per la plaça de la Porxada perquè es transformi en París i, d'alguna manera, s'exploti l'atractiu que els manresans no acabem de saber veure al nostre teixit urbà. Això sí, sempre calen extres que ajudin a farcir les escenes que es volen representar. En el cas del darrer espot, unes 200 persones van participar en un rodatge en què hi havia més treballadors i curiosos al teulat de la plaça que participant en l'enregistrament.

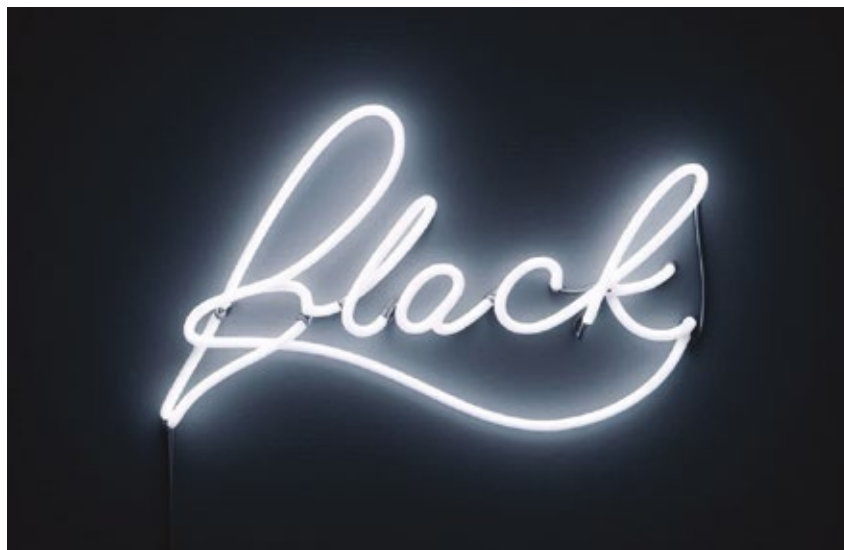
Aprofitant aquesta necessitat d'extres, no sabem si la Film Office s'ha plantejat treure'ls del mateix Ajuntament i, concretament, de l'equip de govern per acabar de completar la dedicació d'alguns regidors o del mateix alcalde a la promoció cultural i econòmica. A la Porxada, ens imaginem Marc Aloy en persona bevent cola com si no hi hagués demà en un pessebre improvisat amb Anjo Valentí de Sant Josep i Tània Infante de Mare de Déu. Si trobeu a faltar el Joan Vila busqueu-lo fent de rabadà a Sant Fruitòs! Seria una manera ben original de felicitar les festes i completar els serveis de la ciutat com a meca de l'audiovisual català. Si ja com a escenaris naturals som els número 1, imagineu-vos si el *lloguer* dels espais inclogués extres disposats a tot. Un èxit clamorós.

Un bon amic em proposa
que, amb la gaita, un servidor
dicti una melodia
tot donant-li la raó
en un tema que el preocupa:
el de la perforació
d'uns metres de roca viva,
que es farà, tant sí com no,
per portar una galeria
fins al peu d'un ascensor.
Que perquè no es perjudiqui,
amb aquesta intervenció,
el nostre ric patrimoni
de la Seu i el seu sector,
caldrà fer-la amb molta cura
evitant la vibració
del subsol, i això comporta
per a aquesta operació
una nova maquinària
i una més gran inversió.
Es tracta de l'edifici
que el govern de la nació
té previst de fer a Manresa,
la seva Delegació,
cosa justa, necessària
però excessiva, sí senyor!

Ja que per ficar-hi cotxes
volien fer un aparcament
exclusiu per a funcionaris
que hi vindran diàriament.
Un pàrquing de poques places,
no al servei de la gent
sinó dels VIP que ens governin
més bé o més malament.
¿Quina falta fa aquest luxe
quan poden en un moment
deixar el cotxe a quatre passes
com haurà de fer el client?
Costarà un morterada;
això és més que evident.
¿Qui afliuixarà l'armilla
quan arribi el trist moment?
Molt em temo que els de sempre.
I què hi diu l'Ajuntament?
Pel que sembla, pel que contem,
en tot van dient amén,
que de tècnics no ens en manquen.
Ells sabran el que estant fent.
Prou que hem aixecat la llebre
amb un manifest ardent
Diguem blanc o diguem negre,
diu que el faran igualment.

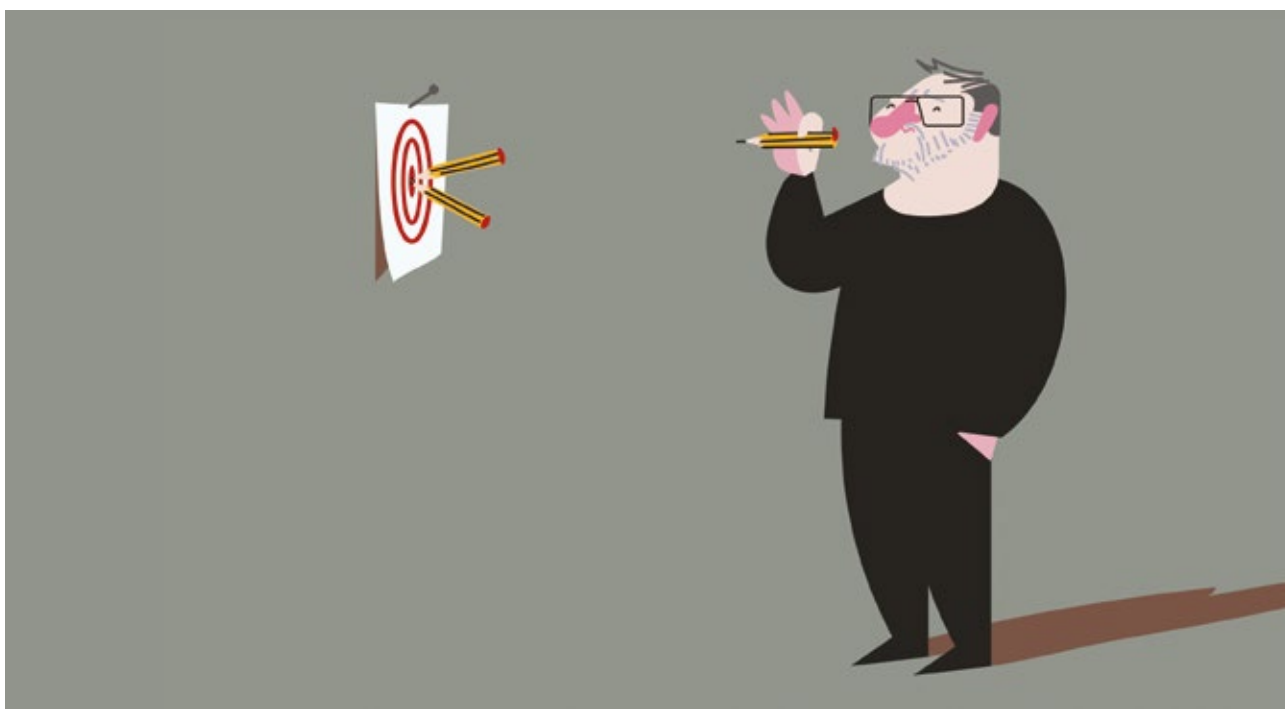
Black Fraidai

No he vist ni *Saturday Night Fever* ni *Sunday Bloody Sunday*, però cada any a finals de novembre m'empasso la mateixa pel·lícula, *Black Friday*, un film de terror d'abast mundial. En conec el guió perfectament i encara que no està ben vist fer un *espòiler*, avançaré que, per qui no ho sap, s'acaba amb l'armari del personal ple de roba que no es posarà mai, aparells electrònics inútils i multitud de productes de bellesa. Ja és mala sort que, després d'anys ignorant tan assenyalada diada, quan decideixo aprofitar un descompte del 25% per comprar-li al meu xicot un viatge romàntic a Istanbul d'una setmana per a dues persones -pensava que l'altra persona seria, indubtablement, jo-, tot se n'anés en orris. Poc després de fer el pagament en línia, vaig rebre un WhatsApp del Nasi dient-me que ho deixéssim córrer, que necessitava un temps per reflexionar, que no se sentia lliure i coses d'aquestes... mig minut interminable de missatge de veu que vaig estar escotant compulsivament durant hores, fins que el vaig bloquejar a tots els dispositius, però ni això va calmar el malestar. Compartir les meves intimitats amb la intel·ligència artificial tampoc no em van tornar la serenitat. L'endemà, dissabte, a la nit, em va pujar la febre i per rematar-ho, la regla se'm va avançar al que seria un fatídic diumenge sagnant. No vaig poder sortir de casa en tot el cap de setmana.

Un cop tocat fons, vaig decidir deixar enrere el passat per començar una nova vida i aprofitar el Cyber Monday per canviar d'auriculars, de tauleta, d'impressora, de ratolí i és clar, comprar un nou telèfon mòbil que tingués una barbaritat de memòria RAM i IA d'última generació. S'ha de moure l'energia! Així ho vaig fer a primera hora de dilluns, però definitivament tenia els astres mal alineats: a la tauleta continuaven apareixent les mateixes propostes comercials de sempre, pels auriculars se sentien les mateixes cançons de la *playlist* i al flamant telèfon mòbil tenia els mateixos contactes. Havia caigut en la trampa de la compra compulsiva i això encara em feia sentir més desgraciada. La tristesa del buit d'una vida sense sentit em va conduir a la botiga on havia fet tot el dispendi per tornar-ho tot. Hi havia una cua enorme de gent amb cara desenaixada carregats d'aparells, que em van fer venir ganes de plorar. El noi que tenia al davant, amb una torre d'ordinador sota el braç, es va girar per oferir-me un mocador de paper. Ell també tenia els ulls entelats. Em va commoure. No ens van tornar els diners, però ens vam gastar els que ens quedaven consolant-nos mútuament menjant kebabs al Pita House. Un mes més tard, quan érem a Istanbul, vaig rebre una trucada des d'un número sospitosament desconegut que, naturalment, no vaig respondre.

MANEL FONTDEVILA, DIBUIXAR PER TRANSFORMAR

A Manresa al Manel el coneix tothom, ni que sigui de referència: és el ninotaire! Però només jo puc dir que el conec des que va néixer perquè resulta que és el meu germà i, des del maig de 1965, vam créixer plegats, molts abans d'afegir-s'hi l'Oriol, el tercer de la colla... I doncs, com que aquest *Qui no coneix* arriba al número 150 m'ha semblat que bé em podia permetre la llicència –amb permís de la Maria Picasso!– de plantar-lo aquí. Amb ell ens vam fer grans llegint *tebeos* que, a casa, mai no van faltar. Vivíem sobre cal Prat, l'estanc del barri on es despatxaven tabac, segells i diaris però també, el TBO i les altres capçaleres de l'editorial Bruguera que acumulàvem i repassàvem amb deler al costat del *Cavall Fort* que –peatges de la catalanitat– només arribava per subscripció. El fet és que llegíem i dibuixàvem per entreteniment: érem nens de pis i ens distrèiem sols, en una família sostinguda per un càndid cristianisme postconciliar, adreçat a «*canviar les coses*». Tal com sona! Precisament amb aquesta voluntat, vam anar uns quants anys a Rajadell, per participar de la comunitat Llar Gandhi. I mentre els seus membres es feien tips de reflexionar en reunions eternes, al Manel i a mi ens quedava a l'abast la biblioteca que incorporava tots –tots!– els àlbums de còmics que aleshores es començaven a editar en català. Amb aquest bagatge, només ens faltaven les classes de dibuix a l'estudi de la senyora Vidal. Allà el Manel va encarrilar la vocació i poc després va passar a l'estudi Esparbé: ja tenia la dèria. Dibuijava a tot arreu i de manera compulsiva. Guixava llibres, pupitres i papers... I els resultats l'acompanyaven. De seguida el van reclamar al *Totxo*, el butlletí veïnal, i jo també el vaig aprofitar per a tota mena de publicacions on m'embarcava. Però el cert és que el Manel dibuixava per tothom, pel cau, la resi-

dència d'avis o una escola propera; per una festa alternativa, una entitat o per tot de *fanzines* de la modernitat local. D'entre tots destaca el *ManreSA* on feia de tot –dibuixar, escriure i maquetar. També va passar per **El Pou de la gallina** amb aquell Oleguer Bisbal que encara avui dona nom als nostres premis anuals. En resum: quan va cobrar per primera vegada ja havia publicat moltíssim! I, tot plegat, encara a la primera volada: amb setze o disset anys comença a fer tres acudits setmanals per *Regió7*. Ara ja no es tractava només de fer un dibuix sinó de dir alguna cosa: calia opinar. I el Manel opina a cada acudit que fa perquè, al capdavant, és un moralista contemporani colossal. Com que s'anava fent gran, se'n va anar a Barcelona per estudiar Belles Arts. I començà a publicar al *Ví-bora*, al *Cairo*... i també a l'*Avui* infantil, fins aconseguir plaça i sou digne a l'empresa d'*El Jueves*, una publicació que amb el temps arribarà a dirigir. Com que les noves tecnologies ja no fan imprescindible el lliurament d'originals, el Manel ha tornat a Manresa, s'aparella i es multiplica –origen feliç de *La parejita*– i només quan cal baixa amb tren a Barcelona. Però ja hem dit que el repte era el de canviar les coses, santa innocència! El Manel s'acomia d'*El Jueves* el 2014 per un acudit del rei que no li respecten, perquè es veu que del rei encara no se'n pot fer broma. I abandonant el setmanari en nom de la coherència enceta un nou capítol d'estretors econòmiques –i de noves idees: els tres anys d'*Orgullo y satisfacción* o el seu acudit a *Público* mentre va durar. I encara avui, superant trencacolls i fins els ensurts de la salut, ha arribat als seixanta anys amb els acudits al *Diario.es* o, cada diumenge, a l'*Ara*. I on cada dibuix, cada comentari, ens recorda aquell desig que diu que *caldria canviar les coses*. Si pot ser, sempre amb un somriure, és clar. Però de manera valenta i insubornable.

MANRESA, COR DE SIRENES

Entre les malalties de nova generació els experts sanitaris locals han detectat uns primers brots de sirenofília, una forma d'ansietat consistent en una addicció obsessiva al so de les sirenes. Els investigadors han observat com els pacients afectats per aquesta estranya malaltia habiten prop dels serveis d'urgència dels hospitals, les comissaries policials, el parc de bombers i al nucli urbà. Tots aquests punts tenen en comú el so habitual dels tocs d'alarma i emergència. Contràriament al que pugui semblar, allò que provoca aquests trastorns, manifestats simptomàticament en forma de percepcions apocalíptiques, pànic compulsiu i tics xenòfobs, no són les alarmes sonores, sinó els intervals silenciosos. Aquests pacients, avesats a l'estridència constant d'aquests senyals, han desenvolupat una dependència tal que les absències momentànies d'alarmes se'ls fan eternes i fins poden provocar-los crisis d'identitat. Per a la seva bona salut i en prevenció de noves afectacions, les autoritats polítiques i sanitàries, d'acord amb els agents productors d'aquestes emissions acústiques, proposaran Manresa com a ciutat-rotunda per on transitin totes les ambulàncies i els cotxes policials i de bombers de tota la Catalunya central.

HI FALTA UN ALCALDE

Començo la bugada del mes amb una imatge del *Regió7* del 27 de novembre, on sortia aquesta notícia de la trobada de l'alcalde de Manresa i el de Barcelona. Un lector del **Pou** em comenta que en el text hi ha trobat a faltar que la persona que és al fons de la imatge és l'exalcalde de Manresa Jordi Valls, actualment quart tinent d'alcalde i responsable de l'Àrea d'Economia, Habitatge, Hisenda i Turisme de l'Ajuntament de Barcelona, que d'altra banda va assistir l'endemà al lliurament del Premi Bages de Cultura a Àngels Freixanet, al saló de sessions de l'Ajuntament de Manresa.

PATRIMONI AMAGAT

Fa dos mesos us vam informar, a la secció *De mes a mes* de la revista, que el dia 19 de setembre l'Ajuntament de Manresa havia adquirit la torre medieval dels Comtals i el seu camí d'accés, i que encarregaria estudis i un concurs de projectes per restaurar i consolidar l'edifici, datat al segle X i declarat Bé Cultural d'Interès Nacional. Doncs bé, una lectora de la revista m'envia aquesta foto de la torre, al peu del camí del Malbalç, amb accés força complicat a causa de la vegetació de l'entorn. Si els estudis s'han d'allargar gaire, valdria la pena fer-hi alguna neteja d'urgència.

TRÀILER MUSICAL

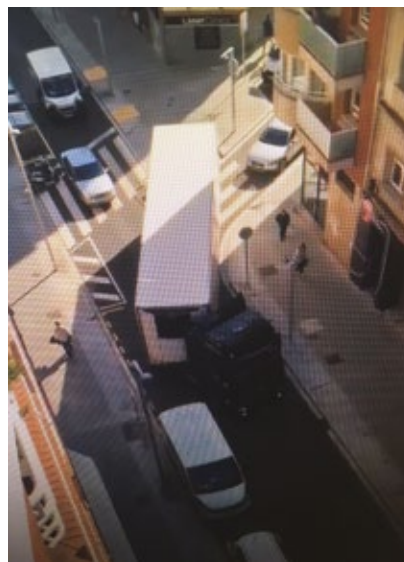
Aquests dies ha corregut força per les xarxes un vídeo on es pot veure un tràiler espectacular que avança pel carrer Carrió i trenca carrer Guimerà amunt. Realment cal felicitar el conductor pel mestratge que demostra fent la maniobra, que és força complexa. D'altra banda, molta gent s'ha intrigat pel fet que un camió d'aquestes proporcions circuli pel centre de la ciutat, però tenint en compte que el fet es va produir la setmana de la representació del musical *Mamma mia!* al Kursaal, no queden gaires dubtes d'on podia procedir, oi? Val a dir que l'esdeveniment bé mereix l'esforç de conducció.

Trobada institucional

Reunió dels alcaldes de Manresa i Barcelona

L'alcalde de Manresa, Marc Aloy, va ser rebut ahir a l'Ajuntament de Barcelona per l'alcalde Jaume Collboni. En la reunió es va parlar d'habitatge, seguretat, espai públic i reequilibri territorial. ■

FINS I TOT AL CAMÍ DE SANT BENET!

Seguim amb un clàssic, com són les obres que hi ha per tota la ciutat. Però aquesta vegada me'n vaig a l'anella verda. Ningú no vol obres i les del camí de Sant Benet ja fa temps que duren. Però no tot és negatiu i aquesta vegada ens han portat una bona notícia: la plantada d'arbres a la vora del Llobregat, que ara només són brots però ja fan goig! Si els voleu veure aneu-hi els caps de setmana, perquè els altres dies el camí està tancat, sí, per obres!

MOBILIARI URBÀ INSÒLIT

Són moltes les queixes que hi sol haver per la falta de lavabos públics a la ciutat. I no sé si el que es veu en aquesta foto que em fan arribar podria ser una iniciativa del consistori per intentar pal·liar el problema. Em temo, però, que no deixa de ser un altre cas d'incivisme, dels molts que proliferen pels nostres carrers.

UNS ALTRES QUE PLEGUEN

Una lectora de la revista em diu que en una visita a Leroy Merlin, intrigada per tanta buidor a les *postades* –diguem-ho en manresa– i per la falta d'articles nadalencs, ho va comentar a la dependència del centre comercial i li van dir que el motiu era el tancament imminent de l'establiment a Manresa.

CASA NADALENCA

I, per acabar, una de Nadal. A la barriada Mion hi ha una casa que aquests dies llueix una il·luminació espectacular, que ja voldrien molts botiguers del centre de la ciutat. El motiu –m'expliquen fonts ben informades– és que hi viuen un parell de xicots que es dediquen a fer decoracions, especialment nadalencs, a cases, a empreses i a grans superfícies. Aquest any han decorat la plaça de Sant Domènec i algunes botigues de Manresa i als baixos de la casa hi tenen el taller. El fet és que l'edifici atrau força gent, que s'hi atura a fer-hi fotos.

QUÈ T'HA SEMBLAT
EL NOU DISC DE
LA ROSALÍA?

CUANDO HE SENTIDO CANTAR
A LA ESCOLANÍA ME HE
PUESTO A LLORAR Y AÚN
TENGO LA GALLINA DE PIEL

JAUME GUBIANAS 2025

Residència d'avis del barri de la Sagrada Família

Fundació sense ànim de lucre

Som al costat de la gent gran

Des de 1988 som un servei de proximitat que us ofereix atenció domiciliària, estades de centre de dia i també de residència. Cuidant sempre l'entorn i les arrels de les persones.

Som un equip professional d'acompanyament, amb serveis de cuina pròpia, transport adaptat, podologia i perruqueria. I també gestionem les ajudes i acreditacions per a tots els usuaris.

Som al vostre costat!

www.residenciasagradafamilia.cat
Tel. 938 738 333
carrer Vallès, 6 - 08243 MANRESA

Ajuntament de Manresa

4,95€

24h

Pàrquing
La Seu Centre

Aparca i gaudeix

Manresa
+ BENPARIDA!